PUBLICAREA SOCIETĂŢII PSIHOLOGICE DE LA MOSCOVA ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE Și PSIHOLOGII JURNAL, fondat de prof N Ya Grotom și A A Abrikosov ANUL VI Cartea ( ) Sub conducerea profesorilor N Ya Grot și L M Lopatin MAI S Í MOSCOVA tìj Tip-litografie Cea mai înaltă aprobare T-va I N Kushnerev și N °, (r) Pimenovskaya strada, proprie, casă , al treilea al patrulea fa, al cincilea - $ o u (Aici, evident , o greșeală de tipar, deoarece între mi și / l i/ tonuri, nu un ton întreg) "În ceea ce privește cântatul shangurului", citim mai departe de la domnul Sorokin, "vogulii trebuie doar să extragă sunete, fără să-și facă griji dacă iese sau nu o melodie Oricât ascult, mai mult de cinci sunete corespunzătoare coardelor nu se aud în motiv Mâna dreaptă a jucătorului trece prin corzi alternativ, cea stângă bate cu vârfurile degetelor în același mod în care o facem noi când cântăm la balalaica Destul de des există disonanțe atât de groaznice încât cineva vrea să-și astupe urechile" (p) În altă parte citim: "Conținutul pieselor este lăsat la latitudinea cântăreței Începând să cânte, Vogulul nu știe încă despre ce va cânta și, de obicei, o reduce la o ocazie din vânătoarea sa Asta nu înseamnă încă că se cântă cazuri speciale, ieșite din comun Deloc Se cântă că aici, se spune, am găsit și ucis un urs, sau sokhatago După cele spuse, devine pe deplin de înțeles aprecierea generală a autorului cântecului Vogul, potrivit căreia "este mai degrabă un recitativ cu scăderea și creșterea vocii pe alocuri" Concluzia punctului de vedere care ne interesează este foarte instructivă, după cum vede cititorul, ținând cont că nu este făcută de un muzician și fără nicio gândire preconcepută, pe baza materiei prime culese doar de autor Biblioteca "Runivers" VLADIMIR VAGNER Muzica kirghizilor este un cântec nesfârșit și jalnic, constând, în cea mai mare parte, în urmarirea aleatorie a sunetelor Kirghizii, după A Samsonov *), precum și mongolii, după Przhevalsky **), cântă despre ceea ce îi interesează în momentul de față din obiectele vieții și mobilierul lor De aici este de la sine înțeles că cântarea lor este în cea mai mare parte o improvizație, dacă este posibil să numim acest nume rătăcire aleatorie prin toate tonurile scalei În scopul nostru, următorul pasaj din "Notes on the Adventures of the Kirghiz-Kaisaks in and " by S Bolshoy *** prezintă un interes deosebit "Ce amuzant este să asculți", spune el, "când un vorbitor corect își întrerupe discursul lung și destul de aprins într-o adunare națională cântând sau, dimpotrivă, un bun compozitor pune cu pricepere în cântecul său un discurs destul de lung sau versuri alese pe care le cântă sau le spune fără nicio pregătire" În opinia noastră, acest fapt este o ilustrare excelentă a poziției că muzica a apărut inițial ca un limbaj de entuziasm crescut Un bărbat, entuziasmat de atenția generală și de subiectul vorbirii sale, găsește un cuvânt simplu un mijloc insuficient pentru a-și transmite starea de spirit: cuvintele nu sunt suficiente pentru a-și rezolva propria emoție nervoasă și trece de la discurs la recitativ, de la recitativ la cântec Cu greu se poate pune la îndoială că fenomenul opus are aceleași cauze în baza lui, urmând acest timp în ordine inversă Cântecele laponilor, conform mărturiei unanime a cercetării *) "Eseuri despre Kirghizul siberian" **) "De la Kyakhta până la izvoarele râului Galben" ***) Fiul Patriei, , părțile , și Deci Autorul acestui articol, în calitate de medic, a luat parte la expediția din la Bukhara Biblioteca "Runivers" GENEZA ŞI DEZVOLTAREA MUZICII profesorii, sunt extrem de monotoni și hotărât neplăcuți pentru auzul nostru Un astfel de cercetător le compară cu lătratul și urletul câinilor În ele, la fel ca în toate cântecele de acest fel, adesea le lipsește exact ceea ce este o condiție indispensabilă pentru ideea noastră de cântec ca un consecvent o serie de sunete muzicale - nicio

melodie V Nemirovici-Danchenko spune că "cântecul lapon amintește extrem de turnarea apei într-un pârâu, murmurul liniștit al unui pârâu" Dacă nu întotdeauna, atunci în cea mai mare parte, este pur și simplu o serie de creșteri și căderi dezordonate ale sunetelor Întâlnim un fenomen complet similar, de exemplu, printre hotentoți Iată ce spune călătorul Le Vaillant despre muzica acestor sălbatici "Hotentoții sălbatici au un instrument numit gura, o combinație de coarde și vânt Pe ea însă, sălbaticii nu pot juca un motiv real, ci extrag din el doar câteva sunete ascuțite Apropo, împrejurarea este foarte interesantă pentru întrebarea dacă putem judeca muzica popoarelor antice pe baza desenelor sau a altor imagini ale instrumentelor lor "M-am amuzat foarte mult să văd", continuă călătorul, "cum ore în șir unul dintre ghizii mei, John, își încânta ascultătorii cântând la acest instrument Ei au exclamat: excelent! fermecător! Mai mult! Mai mult! A început din nou, dar de fiecare dată complet cealaltă, pentru că, după cum am spus, acești sălbatici nu pot forma un motiv corect asupra acestui instrument, întrucât sunetele sunt doar rezultatul unui accident sau al calității uneia dintre părțile instrumentului, numită Pena Nu trebuie gândit, desigur, că popoarele numite nu aveau tonuri definitive alternante ale cântecului, adică Forma muzicală asemănătoare cu o melodie cânta Biblioteca "Runivers" VLADIMIR VAGNER fie că laponul, fie că eschimosul își revarsă durerea în cântecul descris de Ken), fie că cântă sălbaticul Africii sau Asiei, auzim fie așa-numita "improvizare", precum laponă, hotentot, fie repetarea nesfârșită a lui - note într-o singură secvență SchweinFurt **), care a vizitat țara Monbuttu, ne oferă, de altfel, un motiv foarte instructiv pentru una dintre melodiile lor ***) Atingând, de altfel, nomazii africani, se va menționa că, conform mărturiei aceluiași SchweinFurt, cântecele cântăreților profesioniști ai țării "Nyam-Nyam, cu care se întâlnesc cu străini, nu sunt altceva decât un recitativ" Acești cântăreți se găsesc în toate părțile Africii, drept urmare Becker și alți călători îi numesc minesingerii acestei părți a lumii S-ar putea mări numărul de exemple date de multe altele, complet omogene; dar chiar și cele date sunt complet suficiente pentru scopul nostru, adică pentru a concluziona, pe baza datelor privind starea muzicii în rândul nomazilor moderni, că vorbirea era sursa recitativului, iar aceasta din urmă, la rândul ei, sursa muzicii vocale Inutil să spunem, este clar că nu toate rasele neculte au muzică la un nivel atât de scăzut precum o găsim printre Voguli sau, de exemplu, printre Lob-Nors, care, potrivit lui Przhevalsky (Ibid , p)), foarte rar cântă melodiile lor triste și nu au deloc instrumente Sunt curse în care muzica a atins, relativ vorbind, o dezvoltare foarte mare Vecinii Lob Nortsev, Machintsy, conform mărturiei aceluiași Przhevalsky (pp -), sunt pasionați de muzică Au o gamă întreagă de muzical *) "Călătorie și descoperiri ale celei de-a doua expediții Grinel" **) "Călătorie în Africa Centrală" ***) Vezi Anexa nr Biblioteca "Runivers" ANEXA N?l r-fcV- j Иri ΊΓZWF Tlr bg- fia / g - Γ π Γ-ig pc Γ Π y ,μ p XkJ Σ -LL L-"J L rrg ANEXA N? Biblioteca "Runivers" w (X)^ ANEXA № Spectatorii Variantă A hP\-¡ I Tr ¿- ■ ΓJ J - Λ -i- hm π IT ***) De aceea, la evaluarea gradului de perfecţiune al artei muzicale - | de cutare sau cutare țară, cu greu avem dreptul să o abordăm H > $ -I **) Ibid S roo Întrebări de filosofie, carte Biblioteca "Runivers" L LOPATIN galbenul este diferit de roșu În mod similar, senzațiile se disting în mod specific de idei, ideile de acte ale voinței, sentimentele de gânduri; la rândul său, fiecare sentiment în colorarea sa subiectivă specială are o fizionomie individuală care îl separă de toate celelalte sentimente Putem urmări

empiric apariția succesivă în noi a diferitelor produse mentale, dar nu suntem în măsură să construim această secvență geometric din orice unități simple omogene Nu există astfel de unități în viața conștiinței și, prin urmare, toate eforturile de a le găsi au fost și vor fi fără succes Caracterul creativ al cauzalității mentale Această proprietate decurge de la prima După cum am subliniat deja o dată *), cauzalitatea implică o relație de două feluri: "în primul rând, fenomenul ulterior poate fi compus din aceleași elemente ca și precedentul și se deosebește de acesta doar printr-o oarecare redistribuire a acestora, nevoia pentru care , cu toate acestea, a fost deja pe deplin stabilit în relațiile anterioare dintre aceste elemente Acest lucru se întâmplă, de exemplu, când într-un mediu material o formă de mișcare o înlocuiește pe alta cu inevitabilitate matematică O astfel de relație de fenomene este cauzalitatea mecanică "În al doilea rând, următoarea stare poate să nu fie o continuare logic inevitabilă a stării anterioare, ci să exprime unele noi, calitativ diferite de cele anterioare, dezvăluirea potențialelor forței interioare care stau la baza acestei secvențe de fenomene " O astfel de cauzalitate este creativă căruia dintre aceste două tipuri de relații cauzale ar trebui să aparțină succesiunea Fenomenelor psihice: întrebarea este decisă de Faptul că fiecare psihic *) "Poz cur fil ", Ch P, p - Biblioteca "Runivers" TEORIA PARALELISTICĂ A VIEȚII SUFLETULUI chenii reprezintă întotdeauna ceva nou, în comparație cu ceea ce era în suflet înainte Din acest punct de vedere, viața psihică este o serie continuă de noi achiziții Când se trezește pentru prima dată, conștiința începe să se umple de senzații care nu existau înainte, pentru că nu exista viața sufletească în sine, din care să facă parte Senzațiile, înmulțindu-se, evocă în suflet alte procese, mai complexe, și treptat, pe lângă lumea senzațiilor senzoriale și a emoțiilor elementare, crește o lume nouă, calitativ diferită de sentimente superioare de concepte abstracte, decizii ale voinței conștiente Prin caracterul creator al cauzalității psihice, înțeleg doar această străduință care este constant caracteristică vieții psihice de a da naștere unor fenomene calitativ noi Tocmai această particularitate a tărâmului mental o are în vedere Wundt când vorbește despre "sinteză creativă" *) Efectul de ghidare al evaluării subiective asupra cursului proceselor mentale Spre deosebire de inerția indiferentă a corpurilor fizice, care se străduiesc în egală măsură să rămână în fiecare stare de mișcare sau odihnă care a apărut, în Sfera spirituală fiecare stare provoacă fie o atitudine pozitivă, fie o atitudine negativă a individualității noastre psihice, dorința fie de a menține să-l întărească sau să-l îndepărteze și să-l slăbească Acest fapt general al influenței noastre selective asupra cursului evenimentelor psihice se observă în mod egal în toate etapele vieții psihice, începând de la impulsurile emanate din plăcerile și durerile senzuale și terminând cu cele mai complexe emoții și cele mai înalte manifestări ale voinței în plan teoretic și actiuni practice Evaluarea conduce toate actele noastre, atât externe, cât și pur interne, deși poate fi dictată de o varietate de principii: preferințele noastre pot fi determinate și egoiste *) Ueber psych Causalita! etc , S Biblioteca "Runivers" L LOPATIN interes serios și sugestii de sentimente morale sau estetice și dorința de cunoaștere de încredere Proprietatea proceselor psihice pe care le-am considerat acum duce la o trăsătură ulterioară a acestora: teleologia nu este un act psihic Fiecare activitate psihică este determinată de un fel de interes, ceea ce înseamnă că fiecare activitate psihică este ghidată de un fel de scop Plăcerea și durerea senzuală duc la acțiuni a căror sarcină este

autoconservarea animalului și autosatisfacția unei anumite individualități Diverse emoții de ordin moral ne ghidează atitudinea față de noi înșine și de ceilalți, dând naștere la egoism și bunăvoință, puritate spirituală și depravare Diferența dintre adevărat și fals, consistent logic și absurd, determină alegerea noastră între idei și combinarea lor în judecăți și concluzii etc ѣ pasiunile personale, în binele comun, în adevărul teoretic sau în cel mai înalt adevăr moral Obiectivele pot fi recunoscute clar sau vag, pe deplin înțelese sau simțite la infinit: totuși, atât omul, cât și animalul, când se străduiesc pentru ceva și luptă pentru ceva, într-un fel sau altul își imaginează ce își doresc Acestea sunt semnele prin care cauzalitatea psihică se opune cauzalității naturale sau fizice De fapt, nu există astfel de semne în cauzalitatea naturală, dar, de fapt, în ea se observă proprietăți direct opuse În loc de diversitate calitativă, avem în ea o omogenitate calitativă a fenomenelor: fenomenele de natură fizică sunt mișcările atomilor esențial omogene În locul cauzalității creatoare, în succesiunea fenomenelor naturale găsim cauzalitatea mecanică - cel puțin Biblioteca "Runivers" TEORIA PARALELISTICĂ A VIEȚII SUFLETULUI În reducerea la ea a tuturor relaţiilor cauzale se află idealul universal recunoscut al ştiinţei fizice În locul influențelor călăuzitoare ale interesului și evaluării, în Natura fizică avem dominația nerestricționată a legii inerției În cele din urmă, în loc să fie supuse unor scopuri, procesele mecanice ale naturii nu cunosc scopuri Într-adevăr, a vorbi despre scopuri într-un proces mecanic, luat de la sine, în mod clar nu are niciun sens Dacă afirmăm existența unor scopuri ultime pentru operațiile mecanice ale naturii, presupunem inevitabil ceva mai înalt decât natura; începem să ne referim la mintea divină, la sufletul lumii, la ideea întruchipată în natură, adică introducem un moment psihologic în sursa originară a vieții lumii Și, invers, ceea ce, în special, constituie conținutul pozitiv al cauzalității fizice, este evident absent în cauzalitatea psihică Wundt, în articolul citat mai sus, a subliniat corect o trăsătură importantă a cauzalității naturale, posibilitatea de a o exprima în ecuații, pe care le numește ecuații cauzale (Causalgleichung) În aceste ecuații avem de-a face cu conceptele de masă, viteză, forță, distanță etc Dar el arată și că este imposibil să se construiască astfel de ecuații în sfera psihologică, iar conceptele de masă, viteză, distanță, evident, nu au nicio aplicație la Fapte psihice Având în vedere toate acestea, ce aspect general capătă doctrina paralelistă? Avem două închise în noi înșine, care nu ne ating niciodată și nu trec niciodată unul în celălalt, cercuri nesfârșite de fenomene Fenomenele unuia și celuilalt sunt esențial diferite, începând cel puțin cu faptul că Fenomenele fizice au loc în spațiu, în timp ce fenomenele mentale, conform recunoașterii generale a psihologilor, nu sunt extinse Pe de altă parte, fenomenele fiecărui cerc sunt interconectate după propriile legi și reguli speciale, nu numai că nu sunt aceleași, ci chiar contradictorii Biblioteca "Runivers" L LOPATIN pe jumătate clar De ce aceste cercuri coincid în toate punctele și pot coincide? Am exprimat în repetate rânduri ideea că în demonstrarea acestei ipoteze avem un fel de cuadratura a cercului filosofiei moderne De fapt, să luăm în considerare condițiile problemei: nu există nicio legătură între fenomenele fizice și cele mentale și nu există nici o corespondență internă între ele Legile care le guvernează nu au nimic în comun Și totuși, fiecărui fenomen psihic dat, îi corespunde întotdeauna un anumit Fizic, care decurge din predecesorul său, ca psihicul din propriul său, după propria sa lege specială, iar această

lege nu are nicio asemănare cu motivele care determină apariția un fapt psihic din cauze psihice - și totuși nevoia de a apărea atât pentru fenomene psihice cât și pentru cele fizice este exact aceeași Și acest lucru se repetă continuu în toate punctele universului Peste tot, ordinea mentală se dezvoltă ca și cum nu ar exista deloc fizic, ordinea fizică se dezvoltă ca și cum nu ar exista deloc mental și, totuși, folosind comparația lui Fechner, ei exprimă același conținut doar într-un limbaj diferit De ce este absolut așa? Să ne referim la acel X necunoscut care stă în egală măsură la baza seriei psihice și fizice și îi obligă, ca să spunem așa, să meargă într-un ritm uniform? Dar la urma urmei, acest X este permis doar pentru asta, astfel încât să nu se amestece în nimic Întregul său rol constă în faptul că, pe de o parte, el este întruchipat în întregime în seria Fizică, astfel încât, în acest sens, toate celelalte proprietăți imaginare ale lui nu au nicio semnificație, - pe de altă parte, el este complet convertit într-un serie mentală, de asemenea, neîntreruptă nicăieri , i e întreg sensul ei este că se realizează în două cercuri închise care nu permit nicio influență străină nici unul de la celălalt, nici de la orice alte manifestări ale acestui X suprem Între timp, întrebarea rămâne în toată semnificația ei: Seriile fizice și psihice de fenomene nu sunt cu adevărat legate între ele în niciun fel, în consecință, între ele există doar o coincidență exterioară, de unde provine? Când vine vorba de acțiunea umană, atunci ne putem referi în continuare la complexitatea organizării umane Astfel, Paulsen spune *): "că în creier pot avea loc funcții infinit mai complexe decât cele pe care le putem realiza cu mașinile noastre, acest lucru nu este uimitor Cu ajutorul a cinci sute sau o mie de milioane de celule ale cortexului nostru cerebral, compuse la rândul lor din nenumărate molecule, infinit complexe și diverse și interconectate prin nenumărate căi conducătoare, este posibil să realizam ceva complet diferit decât cu ajutorul unei perechi de roțile și pârghiile mașinilor noastre; și dacă, în realitate, fiziologii noștri sunt încă aproape în totalitate incapabili să facă nimic din asta, atunci se deschide un vast câmp de acțiune pentru Fantasy aici Adevărat, chiar și acest argument cu greu poate fi considerat puternic: la urma urmei, problema nu este deloc complexitatea acțiunilor, ci conformitatea lor deplină cu tendințele vieții mentale și, mai ales, oportunitatea lor Așa cum am încercat deja să arăt în detaliu în articolul "Noua lege psihofiziologică a domnului Vvedensky", natura teleologică atotcuprinzătoare, largă și diversă a actelor ne servește ca un semn incontestabil al activității generate de mintal cauze **) *) "Introducere în Phil ", p **) În acest articol ("Questions of Phil and Psych ", v , pp -), principiul general al argumentării teleologice este formulat astfel: "Când vedem o constantă, complexă și multe- coincidențe laterale, pline de sens ideal, astfel de procese care, prin natura lor, nu aspiră deloc la acest sens (și, prin urmare, la o coincidență indispensabilă) și nu sunt interesați de el - ni se pare absolut improbabil (atât în îngustul şi în sensul larg al cuvântului) fără ca activitatea călăuzitoare a unora în sine o forţă rezonabilă conceptul este relativ; Absolut fiecare produs al naturii se va dovedi a fi infinit de complex, dacă avem în vedere ultimele sale elemente și diferitele lor relații Și totuși, în modul în care acționează lucrurile pe care le observăm, de foarte multe ori nu găsim nicio urmă de intenție sau de gând Dimpotrivă, fiecare ființă animată, în totalitatea acțiunilor sale, dezvăluie o serie nelimitat variată de adaptări ale sale la mediu în

interesul existenței sale individuale și generice Și probabil știm că dacă am schimba acest mediu în raport cu interesele sale, întreaga succesiune a acțiunilor sale s-ar schimba și ea, fără a pierde însă caracterul de bază al oportunității, și așa ar continua până când această creatură și-ar păstra viața și sensibilitate oricâte ori am repeta experimentul Întrucât observăm o varietate nelimitată de acțiuni, fizic foarte diferite, dar invariabil unite de principiul oportunității, ca și de o lege internă determinantă, iar variabilitatea acțiunilor este direct proporțională cu raportul lor cu interesele ființei față de care aceste acțiuni aparțin - noi într-o astfel de ființă bănuim un suflet Și facem acest lucru cu atât mai încrezător, cu cât acțiunile sunt mai diverse și cu atât mai clar este întruchipată în ele tendința către un anumit scop sau mai multe scopuri, ideal legate între ele Motivul este clar: teleologia este o proprietate intrinsecă de neînlocuit a psihicului, dar este doar un accident pentru mersul mecanic al lucrurilor Între timp, întâmplarea este cu atât mai misterioasă, cu atât mai de neînțeles, cu atât mai insuportabilă pentru gândire, cu atât mai des, mai variat și mai constant se repetă Dar dacă luăm activitatea tuturor creaturilor animate, de la infuzorii la om, dacă adăugăm la acțiunile lor reale ceea ce probabil ar putea face dacă situația lor în fiecare moment al existenței lor nu ar fi cea care ar fi - Biblioteca "Runivers" TEORIA PARALELÍSTICĂ A VIEȚII SUFLETULUI de fapt, atunci obținem aleatorie într-un grad infinit, i e ceva în esență incontestabil absurd Ce mecanism automat sau ce mecanisme trebuie concepute pentru a face din acest absurd un lucru; un lucru posibil și probabil? În orice caz, limitele Fanteziei umane pentru această sarcină vor fi fără îndoială prea înguste La urma urmei, nimeni nu a fost vreodată în stare - nici măcar nu spun deja să construiască, ci chiar să compună abstract și schematic, sub cele mai fantastice presupuneri despre perfecțiunea tehnologiei posibile, un asemenea mecanism care, de exemplu, ar fi capabil, cu semnificația unei minți umane obișnuite, să poarte o conversație despre fiecare întrebare pe care i-o punem noi înșine Este probabil ca până și orice încercare de a inventa așa ceva să pară tuturor extrem de absurdă De ce, atunci, ceea ce este complet inaccesibil inteligenței umane ni se pare ușor pentru jocul forțelor oarbe ale naturii? De fapt, observăm puțin că, chiar și presupunând existența unor astfel de mecanisme ipotetice pentru construcția cărora fiziologii noștri "aproape absolut nu pot face încă nimic", mecanisme atât de subtile încât sunt într-adevăr capabile să explice pe deplin oportunitatea infinită a acțiunilor în oameni și animale, în esență nu am rezolva problema, ci doar o vom muta deoparte și o rearanjam O problemă ar apărea imediat în fața noastră: cum ar putea să apară mecanisme atât de infinit de rafinate și infinit de ingenioase din procesele pur mecanice ale naturii? Dacă noi Dacă ne gândim la această problemă, vom înțelege că nu este deloc mai ușoară sau mai simplă decât cea pe care presupuneam că am rezolvat-o deja Cu greu găsim o armă adevărată împotriva nedumeririi involuntare: de ce mecanismele sunt atât de fragile încât au nevoie constant de nenumărate serii de acțiuni care sunt oportune pentru conservarea lor și, prin urmare, sunt în dezacord evident cu principalele tendințe ale cauzelor mecanice Biblioteca "Runivers" L LOPATIN poate nu numai să se formeze, ci și să reziste în lupta pentru existență alături de astfel de Forme, care, în proprietățile și acțiunile lor, sunt mult mai potrivite cu natura internă a principiilor mecanice? Cu toate acestea, aceste considerații, care au forță fără îndoială față de susținătorii materialiști ai automatismului universal, se dovedesc a fi aproape de prisos în raport

cu apărătorii stricti ai teoriei paraleliste Cu greu este permis ca aceștia din urmă să vorbească mult despre rafinamentul în aranjarea corpului omului și animalelor pentru a explica coincidența dintre cauzalitatea fizică și cea mentală Într-adevăr, pentru ei această coincidență are loc nu numai în corpurile umane și animale, ea are loc peste tot, în tot universul, în legătură cu fiecare mișcare cea mai elementară a celui mai mic atom Într-o astfel de vedere, nu mai este necesar să se insiste asupra unor condiții mecanice speciale favorabile coincidenței Coincidența se dovedește a fi un Fapt universal, iar dacă este doar o coincidență și nimic mai mult, și dacă se presupune că este între elemente care sunt esențial diferite și se dezvoltă după legi diferite, atunci reprezintă o inconsecvență logică care nu permite orice altă justificare și fundamentare Să nu scăpăm cu afirmații preconcepute generale: să privim direct toate dificultățile problemei și ne vom simți în cea mai neputincioasă poziție Toate mișcările corpurilor - mari și mici, cerești și pământești, tuturor combinațiilor și diviziunilor lor, tuturor proceselor naturii, atât în întregul lor, cât și în cele mai mici particularități ale lor - trebuie să corespundă fenomenelor mentale ce? nu este nici măcar o aparență de idee Aceste fenomene nu sunt atașate nici de corpuri, nici de mișcările lor, ele depind doar unele de altele; ei nu au o relație reală cu lumea fizică - și totuși o reflectă în ei înșiși și împărtășesc cumva aceeași cale comună de dezvoltare cu ea Ce este de gândit Biblioteca "Runivers" TEORIA PARALELISTICĂ A VIEȚII SUFLETULUI și cum să gândesc? *) Să luăm un exemplu simplu: soarele emite o rază, această rază acționează asupra nervului nostru optic, nervul optic transmite o impresie centrilor creierului și o senzație de lumină apare în noi Pentru teoria paralelistă, nu soarele, nici raza și nici procesul din nervul optic dă naștere percepției luminii, ci acele acte mentale independente care corespund atât procesului de transmitere a razei de către soarele și trecerea razei prin imensul mediu eteric dintre soare și pământ și iritația nervului optic Care sunt aceste acte și în funcție de ce legi se dezvoltă și se succed reciproc? Ale cui sunt actele astea în cele din urmă? Când, explicând chiar și propria noastră viață psihică, suntem forțați să recurgem la presupunerea unor procese spirituale care se află dincolo de pragul conștiinței, ne aflăm în dificultate nu mică în ceea ce privește analogii să ne imaginăm aceste procese pentru noi înșine Cât de infinit mai dificilă este sarcina de a înlocui o corelație psihică complet exhaustivă pentru tot ceea ce s-a întâmplat și se întâmplă vreodată în lume! De fapt, nu trebuie să uităm că vorbim despre un corelat complet exhaustiv: fiecare verigă din seria Physical în special ar trebui găsită pentru corespondența sa psihică particulară Și aici trebuie să avem în vedere o altă trăsătură a cauzalității fizice: ea, ca să spunem așa, este mult mai substanțială în natură decât cauzalitatea mentală În fiecare proces fizic ni se oferă obiecte, corpuri, mase, în relațiile lor schimbătoare Cu alte cuvinte, în fenomenele naturii fizice avem întotdeauna un substrat în care *) Susținătorii paralelismului vor evita de obicei orice explicație pozitivă despre conținutul interior și compoziția fenomenelor mentale care corespund proceselor fizice ale naturii în ansamblu Trecând dincolo de limitele conștiinței umane și animale, ele substituie imediat, în locul unei serii mentale, fizice de fapte, pe baza unei identități recunoscute anterior între aceste serii Nu este deloc necesar să spunem ce reprezintă un cerc logic evident o astfel de înlocuire Biblioteca "Runivers" L LOPATIN diverse mișcări și deplasări ale pieselor, dar care ea însăși rămâne în esență aceleași, constante

și neschimbate Acest substrat îl numim substanță Ultimele elemente ale materiei, atomii, pot fi numite fără întindere unități substanțiale ale realității materiale Și aceste unități sunt prezente în fiecare fenomen de natură Fizică - ele alcătuiesc aceste fenomene cu mișcările și deplasările lor Prin urmare, se poate spune că în lumea fizică stările sunt inseparabile de substanțe și sunt formate de acestea: orice fenomen de natură exterioară este mișcarea materiei și, invers, dacă nu ar exista corpuri, nu ar exista mișcări, adică fără stări materiale Între timp, pentru sfera mentală, substanțialitatea este negata în cel mai decisiv mod Teoria paralelistă este parțial inventată cu unicul scop de a distruge complet ultima fantomă a substanței sufletești Un fenomen mental este o stare pură, un act pur sau un eveniment pur fără nicio compoziție substanțială și fără nicio legătură cu obiectele permanente care le experimentează Această proprietate a fenomenelor mentale Wundt le numește actualitate pură, nostyu *) Ceea ce numim individ sau suflet psihic este doar totalitatea fenomenelor psihice legate între ele **) Din acest punct de vedere, prăpastia fundamentală dintre Fizic și mental constă în primul rând în faptul că în domeniul Fizic, substanța și fenomenul sunt concepte corelative, unul fără celălalt este imposibil; dimpotrivă, în tărâmul sufletului găsim doar fenomene absolute, fără nicio căptușeală reală, dacă nu le considerăm în sine ca fiind o astfel de căptușeală! Dar un fenomen este ceva care apare în timp și în *) Ueber psych Cauzală etc , s ιoí ") Ibid s utilizare Compar Paulsen Introducere în phil , p , Biblioteca "Runivers" TEORIA PARALELISTICĂ A VIEȚII SUFLETULUI timp care curge În dezvoltarea lor, fenomenele sunt în continuă schimbare, fiind formate dintr-o serie de stări mereu noi Să vedem cât de dificilă, cu o asemenea viziune asupra vieții sufletului, problema paralelismului, deja insolubilă dificilă Una și aceeași realitate trebuie să construim complet sub două forme: o dată, din unități substanțiale absolut neschimbate, cealaltă, din stări pure care nu sunt trăite de nimeni și care nu păstrează o imuabilitate reală pentru o singură clipă Cum poate să iasă unul și același lucru din materiale atât de eterogene? Să revenim la exemplul anterior al unei raze de lumină percepute Pe de o parte, vom avea mișcări în soare, mișcări în eter, mișcări în nervul optic; pe de altă parte, avem un fel de stare irezistibil de grăbită, care nu aparține nici soarelui, nici particulelor de eter, nici nervului optic, deoarece acestea din urmă sunt obiecte determinate, stări care, în sensul cel mai strict al cuvânt, nu aparțin nimicului Cu toate acestea, în profunda mea convingere, o astfel de recunoaștere a vieții mentale ca fenomen absolut este cea mai mare extremă filozofică, servind drept unul dintre cele mai izbitoare exemple ale acelei duble contabilități cu care, încă de pe vremea lui Kant, ne-am obișnuit să tratăm experiența externă, pe de o parte, și la interior, cu alta Așa cum am încercat în repetate rânduri să arăt *), și cum, poate, voi putea să arăt și mai detaliat într-una dintre comunicările mele viitoare, alungarea din viața mentală a fiecărui element substanțial duce la contradicții psihologice ireparabile și o face imposibilă chiar și o simplă descriere a Faptelor mentale din ele compoziție reală Prin urmare, aș înțelege pe deplin dacă susținătorii paralelismului, în propriul lor interes, ar merge la unii *) Vezi de ex "Poz cur Phil , Partea a II-a, pp , - Vezi și "Asociații de reprezentanțe mobile" ("Întrebări de fil și psihic ", cartea) p Biblioteca "Runivers" L LOPATIN concesii și nu ar dori să lărgească nerezonabil prăpastia deja adâncă dintre lumea fizică și cea mentală De fapt, mi se pare că prin asumarea unor subiecte substanțiale ale fenomenelor mentale, ne-am

putea apropia într-o oarecare măsură (desigur, complet ipotetic) de înțelegerea inevitabilității coincidenței seriei Fizic și psihic de fenomene, cel puțin pt o parte semnificativă a naturii Să presupunem, de exemplu, că atomul Fizic numai în acțiunea sa asupra altor atomi este ceva corporal, că în sine, în ființa sa interioară, este o monada vie, un centru psihic care experimentează unele stări mentale rudimentare Să presupunem, în continuare, că aceste stări rudimentare se limitează la faptul că el are un anumit sentiment foarte vag de bunăstare a poziției sale și că toate eforturile sale sunt îndreptate exclusiv spre a-și ocupa propriul loc special în sistemul general al realității, în primul rând, și să locuiască continuu în fiecare dintre stările apărute în stările sale interne, în al doilea rând Mi se pare că, dezvoltând această imagine ipotetică, ne-am apropia destul de mult de ceea ce din exterior ar trebui să fie descris ca un atom impenetrabil, inert Pentru astfel de monade, un mod de acțiune pur mecanic ar fi nu numai o necesitate fizică, ci și psihologică Și, în același timp, nu putem decât să fim de acord că, deși nu ne putem imagina în detaliu o viață mentală atât de elementară a atomului-monadă, putem totuși să înțelegem aproximativ, prin unele analogii, în ce ar trebui să conțină conținutul său general Cu toate acestea, nu este greu de observat că chiar și aceste presupuneri nu vor salva în niciun fel teoria paralelistă în ansamblu Ele pot fi considerate, poate, satisfăcătoare pentru fundamentarea coincidenței dintre cursul mecanic al lucrurilor și acea viață mentală complet ipotetică pe care am inventat-o pentru atomi Dar nu primești absolut nimic de la ei -   curge pentru a explica corespondența acțiunilor fizice cu singura viață mentală neîndoielnică pe care o observăm în noi înșine și în ființe ca noi Este prea clar că corespondența dintre seria Fizică și cea psihică din ipoteza prezentată acum s-a realizat doar printr-o simplificare extremă a presupusului conținut mental al atomilor Acolo unde motivele existenței psihice se disting printr-o mai mare complexitate și dezvoltare, coincidența indispensabilă a evenimentelor materiale și mentale nu va mai fi de înțeles în sine; dimpotrivă, toate obiecțiile aduse recent împotriva noțiunilor obișnuite ale automatismului pur al acțiunilor omului și animalelor își vor păstra întreaga forță chiar și sub această ipoteză În același mod, animația rudimentară a atomilor va explica cu greu prima apariție a stărilor noastre mentale umane mai bine decât presupunerile celui mai grosier materialism: din impulsurile întunecate ale atomilor, care rămân întotdeauna o proprietate pur subiectivă a fiecăruia dintre ei, un salt la diversitatea vieții unite în interior a conștiinței noastre la fel de dificil ca dintr-o simplă însumare a mișcărilor lor exterioare Există un alt neajuns în ipoteza de mai sus, poate nu mai puțin important Ea face de prisos însuși paralelismul pentru care l-am inventat pentru a-l justifica În loc de două serii absolut independente de fenomene, încurajează mai degrabă recunoașterea unuia singur, în care atât Faptele fizice, cât și cele mentale intră ca legături egale Să luăm, de fapt, punctul de vedere al fiecărei conștiințe atomice sau al sentimentului de sine: vom descoperi că modificările stărilor mentale nu sunt cauzate în atom de impulsuri interne - așa cum am convenit, în interior se străduiește întotdeauna să rămână la infinit mult timp în starea care este deja în ea a apărut mai devreme - ele pot fi doar rezultatul unei schimbări în relațiile sale externe, de exemplu, ciocnirea sa cu un alt atom   Și, pe de altă parte, dacă presupunem că atomul în sine este un centru psihic, iar ființa sa corporală este doar

o expresie a efectului său asupra altor centri, nu vom fi siliți să admitem că modificările exterioare care au loc cu el (de exemplu, trecerea de la repaus la mișcare și înapoi) sunt întruchiparea schimbărilor sale mentale, adică consecinta lor directa? A Atunci ce motiv poate fi dat pentru a dubla invariabil seria cauzală? Și nu ne vom distorsiona propria ipoteză până la o deplină incomprehensibilitate dacă începem să căutăm gemeni în gama de stări mentale ale fiecărui atom și ceea ce se află în mod evident dincolo de limitele acestuia (de exemplu, pentru mișcarea atomilor vecini către acesta?), și, prin urmare, nu aparține în niciun caz numărului stărilor sale interne? Cu privire la acest subiect este imposibil să nu facem următoarea remarcă generală: chiar dacă ignorăm toate celelalte neajunsuri ale teoriei paraleliste, însuși faptul că ea împarte legătura cauzală a lucrurilor în două serii complet independente va rămâne întotdeauna o sursă de foarte nedumeriri importante Până la urmă, dacă aceste serii sunt într-adevăr independente și nu exercită nicio influență unele asupra altora, dacă, pe de altă parte, doar seria mentală este deschisă conștiinței noastre (evident, ne este disponibilă doar aceea care a fost îmbrăcată în Forma de senzații, idei, idei, sentimente etc), atunci pe ce bază ar trebui să acceptăm realitatea celei de-a doua serii fizice? La urma urmei, dacă recunoaștem ceva în afara noastră, este doar pentru că el fundamentează și explică cumva ceea ce se întâmplă în noi, adică, conectat cu o conexiune reală pe care o experimentăm; si aici se admite dinainte ca fizicul nu are nici un efect asupra psihicului Teoria paralelistă nu se încadrează în aceeași poziție în care s-a aflat Malebranche în fața filozofiei lui Berkeley? Malebranche a insistat cu ardoare că nicio substanță materială nu poate produce Biblioteca "Runivers" TEORIA PARALELISTICĂ A VIEȚII MENTALE impresii asupra spiritului, iar în numele acestuia a afirmat că întregul conținut al vieții spirituale este extras direct și direct din Divin; dar acest lucru nu l-a împiedicat, ca un adevărat cartezian, nu numai să recunoască existența lumii materiale, ci și să determine cu grijă în ce constă adevărata ei esență Dar acum a apărut Berkeley și, pornind de la aceeași convingere că este imposibil ca corporalul să influențeze spiritualul, el a proclamat hotărât că nu există natură corporală; numai Dumnezeu și spirite finite există, în care Dumnezeu evocă ideile obiectelor materiale; dar aceste obiecte au realitatea doar ca idei ale spiritului: lumea materială nu este decât o halucinaţie generală a conştiinţelor spirituale Ce ar putea obiecta Malebranche la o asemenea concluzie? Desigur, răspunsul la aceasta va fi: susținătorii paralelismului, în marea majoritate a cazurilor, nu se gândesc deloc să atribuie seriei psihice și fizice de fenomene, fiecare în parte, un fel de realitate absolută, metafizică Ei știu foarte bine că fenomenele fizice, în măsura în care constituie atuurile experienței noastre, sunt esența fenomenelor psihice - în sensul cel mai larg al cuvântului Ei cred doar că principiile generale ale cauzalității mecanice oferă o explicație completă și exhaustivă pentru tot ceea ce este subiectul experienței exterioare și, prin urmare, pentru toate lucrurile și ființele pe care le putem observa din exterior Și de aceea sunt siguri că punctul de vedere psihologic asupra evenimentelor observate nu poate fi în contradicție cu cel mecanic, iar cauzalitatea mentală trebuie să coincidă cu cea fizică: cu alte cuvinte, legile mecanicii reprezintă un simbol complet satisfăcător al tuturor relații cauzale în lumea reală În această interpretare, teoria paralelistă nu este o viziune metafizică, ci mai degrabă una metodologică Cu toate acestea, o astfel de reducere a filozofiei paralelismului la Biblioteca "Runivers" L

LOPATIN dispozitivul metodologic care se practică uneori cu greu îi va da o poziție mai sigură Într-adevăr, în orice caz, credința în coincidența indispensabilă a explicațiilor mecanice cu cele psihologice pentru toate sferele experienței este ceva mai mult decât o regulă de investigație; conţine o anumită afirmaţie categorică despre înseşi obiectele experienţei şi, în plus, o afirmaţie cu un caracter foarte general şi clar filozofic În același mod, recunoașterea legilor mecanicii, și în special a legii conservării energiei, ca tip exhaustiv și simbol al tuturor relațiilor cauzale din viața reală, conține pretenția de a stabili un adevăr ontologic de bază Principalul punct slab al paralelismului nu este dacă apără existența absolută a tărâmului psihic și fizic sau dacă vede în ele două departamente subordonate ale experienței noastre unice, ci că pentru două tipuri de Fapte, diferite atât ca natură, cât și ca legile care le guvernează, el presupune unitate și coincidență, fără să explice câtuși de puțin de unde provine și chiar privându-se în principiu de posibilitatea de a o explica - prin negarea oricărei influențe, atât directe, cât și indirecte, între fenomene de ambele ordine Teoria paralelistă caută identitatea în ceea ce este evident diferit, dar în loc de identitate ea primește o dualitate ireconciliabilă Așadar, teoria paralelistă în esența construcției ei poartă contradicții logice inamovibile În legătură cu acesta este celălalt dezavantaj al său: ipotezele paralelismului sunt de neconceput în sensul cel mai strict și mai literal al cuvântului În ciuda oricărei tensiuni a rațiunii și a fanteziei, chiar nu ne putem imagina, nici în cea mai generală și schematică formă, jumătatea psihică a lumii cu nenumăratele ei stări mentale, care reflectă în sine toate procesele naturii, să meargă cu ele pas cu pas, și totuși nu sunt chemați și nu sunt chemați Biblioteca "Runivers" TEORIA PARALELISTICĂ A VIEȚII SUFLETULUI În acest sens, ipoteza paralelistă rămâne un pur postulat de a gândi într-un anumit fel, fără nici cea mai mică posibilitate reală de a îndeplini o asemenea cerință Trebuie să ne gândim că aceste neajunsuri, mai devreme sau mai târziu, trebuie să decidă soarta paralelismului în filosofie: o teorie contradictorie din punct de vedere logic și de neconceput trebuie să nu aibă loc în filozofie și știință Ce înseamnă acest lucru? Dacă o înțelegere monistă a naturii umane este imposibilă fie sub forma materialismului, fie sub forma paralelismului, trebuie să ne întoarcem la dualismul a două substanțe opuse? Dar nu sunt clare contradicțiile opresive ale viziunii dualiste? Conceptele de spirit absolut nematerial și de corp material se află într-o relație evidentă de negație logică reciprocă - cum se poate spera să combine aceste concepte în reprezentarea unei ființe întregi în interior? Şcoala cartuşiană nu a dovedit, de-a lungul istoriei sale, inutilitatea decisivă a unor asemenea încercări? Voi raspunde la aceasta intrebare cu altii: esenta spiritului si a corpului sunt exact la fel de opuse cum suntem obisnuiti sa credem? Nu există într-adevăr nimic analog în natura lor interioară care să ofere un punct de sprijin pentru a explica legătura lor reciprocă? Nu ar trebui să ne amintim constant că doar realitatea spiritului ne este dată direct și că ființa interioară a lucrurilor materiale este întotdeauna doar subiectul presupunerilor noastre, care pot fi bune, dar pot fi și rele? O discuție asupra acestor probleme și a altora legate de ele, însă, nu mai este inclusă în sarcina eseului de astăzi, care este deja prea lungă Prin urmare, voi cere permisiunea de a trece în considerarea lor cândva L Lopatin Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " Starea actuală a psihologiei experimentale, metodele și sarcinile acesteia Puține științe pot fi găsite care să fi

avansat atât de repede, dezvoltate atât de puternic, precum psihologia experimentală în ultimii douăzeci de ani În fiecare an se deschid laboratoare noi, iar acestea pot fi numărate până la ; în aproape toate țările, până în România, Bulgaria și Japonia inclusiv, există laboratoare; periodice *) sunt dedicate doar psihologiei experimentale În plus, multe reviste de psihiatrie, fiziologice și filozofice publică lucrări despre psihologie, iar bibliografiile psihologice anuale conțin aproximativ o mie de numere în fiecare an Toate acestea indică dezvoltarea rapidă a acestei științe și necesitatea existentă pentru un studiu științific al manifestărilor vieții conștiente Dezvoltarea psihologiei experimentale a dus și la o schimbare a metodelor și sarcinilor sale principale: s-au format diverse școli și tocmai acum ne aflăm într-o etapă de tranziție, când școala lui Fechner și Wundt se prăbușește și este una nouă formându-se în locul ei Mulți autori au scris despre dezvoltarea istorică a psihologiei experimentale, au expus metodele și sarcinile ei, dar nu cunosc niciunul care să expună această diferențiere a școlilor; asta m-a determinat să scriu următorul articol, ♦) Aceste reviste sunt: Philosophische Studivi, publicat de Wundt; Zeitschrift fur Psychologie und Physiologie der Sinnesorgane (Ebbinghaus); Psychologische Arbeiten (Krepelin);]revista americană de psihologie (Hall); Revista psihologică (Baldwin și Catell); Année Psychologique (Boni și Binet) Întrebări de filosofie, carte Biblioteca "Runivers" VICTOR HENRI căruia mă voi strădui să dau o idee generală despre starea actuală a psihologiei experimentale și, de asemenea, să expun sistematic metodele acesteia - nu în funcție de obiectele cărora le sunt aplicate (cum s-a făcut până acum), ci în funcție de diferențele dintre metodele în sine eu Scurtă trecere în revistă istorică și starea actuală a psihologiei experimentale Primii oameni de știință implicați în psihologia experimentală au avut ca sarcină principală să stabilească cât mai clar diferența dintre psihologia nouă și cea veche, metafizică și, de asemenea, să demonstreze că psihologia experimentală trebuie plasată alături de științele naturii; aceasta explică neglijarea autoobservării pe care o vedem la Fechner și Wundt, precum și dorința de a aplica legile și formulele matematice proceselor mentale Este clar că acești psihologi, criticând psihologia speculativă, trebuie să fi criticat și metodele acesteia, bazate exclusiv pe autoobservarea și concluziile logice din mărturia sa; de aceea au încercat să reducă la minimum autoobservarea, au neglijat-o, îndreptându-și toată atenția către condițiile și manifestările exterioare Această neglijare se explică și prin faptul că primii psihofizicieni au fost fiziologi sau, ca Fechner, fizicieni Lipsa controlului extern în observarea de sine i-a făcut să-l privească foarte neîncrezător; obiceiul de a lucra fie asupra animalelor, fie asupra fenomenelor fizice i-a determinat să aplice aceleași metode în psihologie; În fine, dorința de a vedea în fenomenele mentale procese simple și definite ca și în fizică și fiziologie ar fi trebuit să ducă la o anumită automatitate și uniformitate a muncii, ceea ce vedem la primii psihofizicieni După ce E G Weber și-a publicat lucrarea despre simțul presiunii și despre simțul tactil în , mulți autori s-au ocupat cu verificarea și dezvoltarea rezultatelor cercetării sale Experimentele se făceau automat: atingeau, de exemplu, pielea în două puncte apropiate, iar subiectul trebuia să răspundă dacă simțea una sau două senzații Biblioteca "Runivers" EXPERIMENTUL STARE ACTUALĂ PSIHOLOGII atingere, căutau o limită la care se simțeau două puncte; nu l-au întrebat altceva: nu au fost interesați să afle cum simțea ambele puncte, dacă erau la fel de clare, dacă erau două atingeri sau, poate,

durere sau răceală; de unde a știut că acestea sunt două puncte (sau unul), nu a folosit niciun semn special etc ? Toate acestea au fost neglijate, nimic din toate acestea nu a contat După publicarea Psihofizicii lui Fechner (în) se poate spune că situația s-a înrăutățit Experimentele au rămas toate aceleași / același automat; au început doar să aplice senzațiilor formula Gauss din teoria probabilității; au început să aplice metoda cazurilor corecte și incorecte la studiul senzațiilor: iritația a rămas aceeași (de exemplu, atingerea a două puncte ale pielii la o anumită distanță), experimentul a fost repetat de un anumit număr de ori, apoi răspunsurile au fost împărțite în două grupe (corecte - puncte, incorecte - i punct) și au introdus numerele rezultate în cunoscuta formulă Gaussiană pentru a deduce din aceasta cât ar trebui să fie egală iritația pentru a obține un număr egal de corecte și răspunsuri incorecte (de exemplu, cu ce să fie egală distanța a două puncte ale pielii, astfel încât de la atingeri subiectul jo să spună: un punct și de de ori - două puncte) Adepții lui Fechner erau ocupați să testeze aplicarea formulei Gauss, precum și să testeze legile lui Weber și Fechner pentru toate senzațiile Experimente monotone similare au fost făcute nu numai pe vremea lui Fechner, dar chiar și acum în laboratorul lui Wundt și în alte laboratoare vedem că mii de experimente se fac fără nicio observație de sine - cu metode pregătite în prealabil și răspunsuri la întrebări Merită să acordăm atenție acestor răspunsuri prestabilite: una dintre primele dificultăți întâlnite în aplicarea formulei Gauss este că această formulă conține doar două variabile: r nf; prin urmare, este necesar să se distribuie toate răspunsurile în două grupuri; cum sa fii? Cea mai simplă cale de ieșire pentru experimentator este să ceară subiectului doar două tipuri de răspunsuri: mai mult și mai puțin, și totuși să nu accepte răspunsul Oricât de ciudată ar fi această metodă, ea se regăsește chiar și în ultima vreme la psihofizicianul Merkel și în alții Cu toate acestea, cel mai adesea necesită trei tipuri de răspunsuri; la subiect, de exemplu, ei spun: * Biblioteca "Runivers" VICTOR A N R η "Trebuie să-mi spui dacă prima senzație este mai puternică decât a doua, mai slabă decât ea sau egală cu ea" Deci, indiferent dacă vă place sau nu, dacă simțiți sau nu o diferență certă, nu contează - dați unul dintre cele trei răspunsuri indicate; iar uneori chiar, pentru a nu pierde timpul, subiectul nu trebuie să vorbească: aruncă în pungă doar un jeton roșu (= mai puternic), albastru (= - - mai slab) sau alb (= egal) și nu se cere altceva de la el *) Experimentatorul distribuie răspunsurile după regula lui Fechner sau Müller sau Merkel între cele două grupuri r și f și le substituie în formula lui Gauss Din cele de mai sus, sper, este clar cât de mult artificial și ipotetic este introdus în experimentele de acest fel S-ar putea da multe exemple pentru a arăta că întrebarea despre cum se simte subiectul este de mare valoare și că într-adevăr avem dreptul de a critica metode precum cele descrise mai sus; dar mă voi limita la un exemplu deocamdată, pentru importanța autoobservării o voi sublinia mai jos Acest exemplu se referă din nou la senzațiile de atingere; este luat dintr-o serie de experimente pe care le fac cu unul dintre lucrătorii din laboratorul lui Wundt În fiecare minut ating două puncte de piele de pe braț (aproximativ în același loc) la o distanță de de milimetri unul de celălalt - subiectul trebuie să spună tot ce simte Iată răspunsurile după primele zece experimente: Prima experiență: atingeri, foarte aproape una de alta, destul de corect a -a > atingeri, foarte îndepărtate și simțit în mod clar la o distanță de aproximativ cinci centimetri unul de celălalt, complet diferit de

experiența anterioară a -a " atingeri, nu atât de clare, mai aproape, despre la trei centimetri distanță " atingeri, foarte aproape, dar totusi separat, cam cinci milimetri j-th " atingeri, destul de departe una de alta ha, vreo patru centimetri, foarte clar *) Vezi, de exemplu, J Merkel: Abhãngigkeit ţw Reiţ und Empfindung IV Philos Stud , vol X
  A -a experiență: • atingere, alungită, dar una; destul de Este clar " atingeri, nu foarte departe una de alta ha, cam un centimetru a -a " atinge, mai departe, cam doi centimi trove, un pic dureros " atinge, puțin mai departe, două jumătăți- vina de un centimetru unul de celălalt; slab prima o atingere, apoi două, clar le-am simțit pe amândouă, dar destul de bine unul cu celălalt Este suficient, cred, să citesc răspunsurile anterioare, în care condițiile exterioare s-au păstrat, pe cât posibil, aceleași și care se referă toate la contactul a două puncte la o distanță de de milimetri, pentru a vedea cât de eterogene senzațiile noastre sunt, chiar și atunci când condițiile externe sunt aceleași Mi se pare că cu o asemenea eterogenitate a proceselor spirituale nu se poate vorbi nici măcar de aplicarea unor formule matematice la ele varietate de răspunsuri; restul autorilor au fost mulțumiți de răspunsuri: o atingere sau două, astfel încât din seria anterioară ar fi dedus: răspunsuri - atingeri și i - o atingere, i e adevărat și unul fals; astfel ar pune împreună, pe un rând, răspunsurile în care două atingeri se simt la o distanță de J sau centimetri, cu răspunsurile în care două atingeri se simt chiar sus Nu mă voi mai opri asupra acestui exemplu și mă voi întoarce la scurta mea prezentare istorică După lucrarea lui Donders despre timpii de reacție, publicată în , numărul lucrărilor experimentale în psihologie a crescut; pe de o parte, psihologii s-au angajat în testarea legii lui Weber pentru diferite clase de senzații, pe de altă parte, au început lucrările asupra psihometriei Se măsoară tot felul de timpi de reacție: atât simple, cât și complexe, în diverse condiții, cu atenție intensă sau în divertisment *) Camerer'" Zeitsch f Biologie,   stare, la oamenii sănătoși și bolnavi etc Și iar aici, ca și în studiul senzațiilor, auto-observarea este lăsată complet deoparte, atenția experimentatorilor este îndreptată spre îmbunătățirea instrumentelor și asupra controlului acestora, iar în acest sens ei au ajuns, s-ar putea spune, la perfecțiune: timpii de reacție sunt măsurați cu o precizie de o mime de secundă și chiar mai mult Ca dovadă a cât de mult a fost neglijată auto-observarea, este suficient să menționăm faptul că din până în s-au făcut un număr infinit de experimente asupra timpilor de reacție și nu au observat că atenția subiectului în timpul reacției poate fi îndreptată nici către mișcarea cu care reacționează, sau la iritația la care reacționezi; numai Ludwig Lange, în , a atras atenția asupra acestui simplu fapt, care, fără îndoială, ar fi fost observat chiar de la prima dată dacă subiectul ar fi fost chestionat după fiecare reacție și nu l-ar fi pus într-o altă cameră, unde ar fi avut doar să fie ridicați degetul de îndată ce auziți lovitura unui ciocan (a fost în comunicare cu experimentatorul exclusiv cu ajutorul unui clopoțel electric) Această descoperire a lui L Lange a făcut o revoluție în psihometrie: au început să verifice acest fapt; atenția principală s-a acordat modului în care timpul de reacție se modifică cu diferite direcții de atenție În ciuda faptului că doar auto-observarea ne poate spune cum și spre ce este îndreptată atenția subiectului care reacţionează, el a continuat să fie separat de experimentator, pus într-o cameră separată, semiîntunecată, complet liniștită, unde timp de o oră nu a făcut

altceva decât să reacționeze după fiecare reacție a dat un clopoțel* dacă a fost o reacție musculară și două clopoței dacă a acordat atenție iritației Multe teorii au apărut să explice diferența dintre răspunsurile musculare și cele senzoriale, dar întrebarea poate fi considerată deschisă până când timpii de răspuns pot fi investigați cât mai detaliat posibil din datele de auto-observare Ha-împreună cu aceste două grupuri de studii - deasupra legii *Ludwig Lange Filozof Stud T IV Biblioteca "Runivers" EXPERIMENTUL STARE ACTUALĂ PSP HOLOP H δ Domnul Weber și psihometria - au făcut destul de multe experimente asupra diferitelor fenomene în senzații, asupra sensului) timpului etc , în general, au fost angajați în dezvoltarea întrebărilor cauzate în principal de teoriile senzațiilor Așa sunt, de exemplu, lucrările asupra contrastului, asupra imaginilor succesive și asupra anomaliilor în senzațiile vizuale ale culorilor, cauzate de teoriile lui Helmholtz, Hering și alții; dar astfel de lucrări sunt mult mai puţin numeroase decât cele din primele două grupe Înainte de a trece la o expunere ulterioară a dezvoltării psihologiei experimentale și la o descriere a stării sale actuale, trebuie să ne oprim puțin asupra dezvoltării acestei psihologii în diferite țări) Majoritatea experimentelor și lucrărilor despre care am vorbit mai sus au fost făcute în Germania de adepții și elevii lui Fechner și Wundt; unele dintre ele, începând din *), în America de către discipolii lui Wundt Odată cu dezvoltarea puternică a filozofiei și a psihologiei metafizice în Germania, odată cu străduința și obiceiul germanilor de pretutindeni de a introduce raționamentul metafizic, este clar că psihologia experimentală trebuia să se teamă de acest lucru și de aici, se pare, acea exagerare în latura externă a experienței și acea neglijarea autoobservării, despre care am indicat mai sus În Franța și Anglia situația era cu totul diferită; învăţăturile lui Comte, Hume, Mill, Spencer, Bain, Darwin aveau să pregătească terenul; psihologia experimentală nu prezenta un asemenea contrast cu învățăturile existente ca în Germania și, în plus, nu avea de ce să se teamă de metafizică De aceea vedem că în aceste țări psihologia experimentală nu a neglijat niciodată autoobservarea, dimpotrivă, a fost plasată în prim-plan, a rămas procesul principal, iar experimentul a servit în principal la obținerea celor mai posibile condiții identice pentru sine -observare și, de asemenea, pentru a crea un anumit control asupra acestei autoobservări Psihologia experimentală din aceste țări a vizat studiul proceselor mentale superioare, nu *) Deschiderea primului laborator de psihologie din America^) Biblioteca "Runivers" VICTOR HENRI s-a limitat la studiul senzațiilor și al psihometriei, ca în Germania Pentru a fi convins de acest lucru, este suficient să amintim lucrările lui Spencer, Bain, Taine, Galton, Selly, Charcot, Ribot, Binet și, în sfârșit, psihologului american James În Franța, această școală a acordat o mare atenție stărilor morbide ale sufletului; în America a luat o direcție practică în aplicarea ei la pedagogie Așadar, vedem că, pe de o parte, se formează o școală germană, din care sunt reprezentanți Fechner și Wundt, pe de altă parte, o școală engleză și franceză, a cărei reprezentanți moderni sunt Galton, James, Ribot și Binet Primul caută acuratețea în măsurarea proceselor externe, procedează treptat, studiind fleacuri și detalii, neglijând auto-observarea; cel de-al doilea încearcă să atingă fenomene mai complexe, își concentrează atenția principală pe observarea de sine și se străduiește să studieze procesele mentale în condițiile în care acestea apar în viață Primele procese mentale superioare asupra cărora a fost atrasă atenția au fost asociațiile, reprezentările și memoria După ce Galton *) și Taine * **) și-au publicat aproape simultan

lucrările, în care era atât de clar indicat cât de diferite sunt ideile la diferiți indivizi și în diferite împrejurări, în Franța a început munca în această direcție; toată lumea cunoaște acum munca lui Charcot, Ribot și Binet pe tipurile psihologice Dar în Germania, aceste lucrări despre reprezentări au rămas necunoscute multă vreme: de exemplu, la prima mea vizită la Laboratorul Wundt în , aproape niciunul dintre muncitori nu știa | despre aceste lucrări; alţii le priveau cu dispreţ, ca pe nişte investigaţii inexacte şi eronate; Îmi amintesc cum asistentul șef al lui Wundt m-a asigurat că toată lumea ar trebui să poată vizualiza clar orice obiect; aproape nu s-a făcut nicio mențiune despre autoobservarea în munca psihologică Dar un an mai târziu, atitudinea față de aceste lucrări s-a schimbat, iar același asistent a spus că trebuie să fie de acord cu faptul că nu toată lumea poate înțelege clar Inchinii atinge facultățile umane **) De Vintelligence Biblioteca "Runivers" EXPERIMENTUL STARE ACTUALĂ PSIHOLOGII pentru a reprezenta vizual toate obiectele, iar în unele lucrări a început deja să fie recunoscută importanța autoobservării, deși G este foarte mic În cele din urmă, după încă un an, a rămas doar un număr mic de muncitori care nu au recunoscut importanța autoobservării: munca lui Galton și a altora devine cunoscută, sunt interesați și se poate spera că o muncă similară se va face în curând tot la Leipzig Prima lucrare experimentală asupra memoriei a fost făcută de Ebbinghaus în ; După el, această întrebare a fost tratată mult, iar acum putem considera că munca la memorie este în plină desfășurare; lucrările privind verificarea legii lui Weber și psihometrie s-au retras în plan secund, dar acum nu există aproape nicio ediție a revistelor psihologice care să nu aibă lucrări despre memorie Doar laboratorul lui Wundt rămâne în urmă în acest sens - până acum s-a făcut doar o singură lucrare pe memoria sunetelor, dar acum se fac două: pe memoria culorilor și pe memoria senzațiilor de presiune S-ar părea că după investigațiile lui Galton și a altora asupra reprezentărilor, precum și din cauza complexității mai mari a procesului memoriei în comparație cu senzațiile, autorii ar fi trebuit să-și îndrepte atenția către autoobservarea Între timp, vedem că se publică lucrări unde nu există date de autoobservare, unde ni se dau tabele care, s-ar putea spune, cuprind procese foarte eterogene; autorii nu au acordat atenție acestui lucru din cauza lipsei de autoobservare Dar numărul acestor lucrări scade din ce în ce mai mult; psihologii sunt convinși că procesele mentale nu sunt deloc atât de simple încât să le poată aplica formule matematice, că trebuie să se țină seama de multe condiții, care au fost ignorate anterior și care nu pot fi prevăzute în avans, deoarece se pot afla despre lor existența numai din autoobservare; și nu numai în America și Franța sunt impregnate astfel de convingeri, ci chiar și în Germania tinerii psihologi se îndreaptă în această direcție Acum, după o scurtă trecere în revistă a dezvoltării psihologiei experimentale, îmi va fi ușor să subliniez starea ei actuală, în Biblioteca "Runivers" VICTOR HENRI În prezent există doar de laboratoare psihologice*), dintre care sunt în America Lucrările desfășurate acum în toate laboratoarele pot fi împărțite în două grupe: i) Lucrări exclusiv în scopuri științifice, pentru studiul proceselor mentale) Funcționează cu un scop practic Să ne uităm la aceste două grupuri separat: d Am subliniat deja mai sus că "multe lucrări moderne sunt consacrate memoriei, în principal memoriei senzațiilor, deși se lucrează și asupra memoriei frazelor, unde deja avem de-a face mai mult cu memoria sensului decât cu amintirea senzaţiilor**) Un anumit număr de lucrători sunt ocupați cu repetarea, revizuirea și completarea experimentelor

anterioare asupra senzațiilor și asupra timpilor de reacție; aici trebuie să includem lucrările senzațiilor vizuale, care au fost intens studiate de câțiva ani, pe de o parte, școala de la Hering, pe de altă parte, școala de la Helmholtz; de asemenea, este imposibil să nu menționăm experimentele despre ritm și despre simțul timpului În aceeași primă grupă, vom include și experimente asupra asocierilor, ideilor și asupra influenței diferitelor procese mentale, în special a sentimentelor, asupra pulsului, respirației și volumului mâinii; destul de multe experimente similare sunt acum efectuate în diferite laboratoare; metoda studierii diferitelor procese mentale cu ajutorul chestionarelor s-a dezvoltat foarte mult La a doua grupă de experimente, care au un scop practic, includ toate cercetările despre psihologia individuală; întrucât în ultimii ani psihologia individuală s-a dezvoltat destul de puternic și, din moment ce nu cunosc o singură expunere sistematică a acestei ramuri a psihologiei, mă voi opri puțin mai mult asupra acestui subiect *) Leipzig (Wundt), Göttingen (Müller), Berlin (Stumpf), Bonn (Martins), Heidelberg (Kraepelin), Bresslau (Ebbinghaus), Munchen (Lipps), Jena (Ziehen), Viena (Mach), Юрьевъ (Чижъ)), Paris (Binet), Lille (Bourdon), Geneva (Flournoye), Liège (Delboeuï), Bruxelles (Dwelshauvers), Louvain, Copenhaga (Hôffding), Yassy (Gruber), Sofia, Cambrige (Hill), Tokyo (Motora) ; Pennsylvania (Hopkins), Columbia (Cattell), Harvard (Münsterberg), Princeton (Baldwin), Clark (Hall), Wisconsin (Jastrow), Cornell (Titchener), Chicago (Strong), Indiana (Bryan), Illinois (Krohn), Stanford (Angeli), Washington (Pace), Yale (Ladd), Brown (Delabare), Minnesota (Hough), Nebraska (Wolfe), Michigan (Dewey) și Wellesley (Miss Calcins) ;■ **) Binet şi Henri: "Memoria frazelor" Anul psihologic, Biblioteca "Runivers" EXPERIMENTUL STARE ACTUALĂ PSIHOLOGII (>J Psihologia individuală are ca sarcină principală studiul diferențelor individuale în procesele mentale ale oamenilor; se împarte în două părți principale: una, psihologia individuală propriu-zisă, a cărei sarcină este de a studia diferențele individuale cât mai atent posibil, și cealaltă, caracterologia, care are sarcina de a constata dacă există vreunul dintre procesele mentale de studiat într-un individual numai aceste procese mentale pentru a putea concluziona din ele despre alte procese mentale ale individului sau, cu alte cuvinte, pentru a indica care procese mentale formează principalele trăsături ale caracterului unei persoane Dintre aceste două părți, a doua a fost foarte puțin atinsă de psihologia experimentală; autorii, care până acum s-au ocupat de "caracterologie", au încercat aproape exclusiv să dea o clasificare a personajelor, nu au trecut prin toate procesele mentale ale individului și nu s-au ocupat de analiza căruia dintre aceste procese trebuie luate în considerare primordiale și care decurg din acestea primordiale; Mi se pare că această ramură a psihologiei se va ridica abia atunci pe un teren științific solid atunci când această întrebare va fi rezolvată nu numai în forma ei generală, ci în toate detaliile ei, cu dovezi bazate pe experimente și observații Toate lucrările experimentale despre psihologia individuală aparțin primei părți a acesteia Aceste lucrări sunt dedicate studiului diferențelor individuale la adulții normali, la copii și, în cele din urmă, la oamenii anormali Psihologii moderni acordă din ce în ce mai multă atenție acestui gen de muncă, deoarece pot duce la rezultate practice în transformarea creșterii și educației copiilor, în diagnosticarea și tratamentul bolilor mintale și, în final, în criminologie Să subliniem câteva dintre rezultatele obținute până acum În studiul proceselor mentale la copii și adulți s-a obținut un rezultat foarte important și

clar, că diferențele vizuale ziwáw-" sunt mai clare și mai clare și mai complexe decât procesul mental Deja în , Oehrn *) a găsit acest rezultat pentru unele procese constând în plus, numărarea literelor, *) Oehrn: Individualpsychologie Insulta Dorpat   memorarea rândurilor de numere etc ; dar el a acordat puțină importanță acestei concluzii și a indicat-o doar întâmplător Acest rezultat a ieșit foarte clar în experimentele făcute pe copiii lui Binet și pe mine*); am gasit, de exemplu că atunci când o linie de o lungime dată este reprodusă cu un creion pe hârtie, diferența individuală este mai mare atunci când această reproducere se face din memorie decât atunci când un elev trasează o linie dată Din experimentele privind memoria figurilor geometrice, rezultatul iese în evidență clar că, cu cât figura este mai complexă, cu atât diferențele individuale devin mai clare și mai vizibile Același lucru s-a întâmplat și din experimentele privind memoria numerelor, cuvintelor și frazelor la copii: diferențele individuale abia se observă cu memoria numerelor, este mai clar pentru memoria cuvintelor și chiar mai clar pentru memoria frazelor; în cele din urmă, pentru această ultimă diferență individuală, cu cât este mai vizibilă și mai clară, cu atât fraza de memorat este mai lungă În general, diferențele individuale sunt mult mai puțin vizibile pentru senzații decât pentru memorie și funcții mentale superioare Un alt punct din psihologia individuală, spre care ne îndreptăm atenția, este lucrarea despre oboseala lui Moceo **); a arătat prin experimentele sale asupra oboselii că există două tipuri de indivizi: unii pot lucra la fel până la un moment dat, apoi obosesc toți deodată, alții obosesc treptat La fel s-a constatat și pentru obișnuință: unii se obișnuiesc cu ceva imediat, repede, alții treptat etc Toate aceste rezultate sunt obținute prin experiență și, fără îndoială, vor juca un rol important în pedagogie Nu poate fi lăsat fără atenție și experimente pe oameni anormali Aici vedem, pe de o parte, experimente pe criminali, a căror sarcină principală este să stabilească în ce procese mentale diferă criminalii de oamenii normali și dacă un anumit tip de criminal există sau nu Pe de altă parte, vedem experimente pe bolnavi mintal: aceste experimente au scopul, pe lângă cercetarea științifică, de a stabili ce anomalii la acestea sau altele *) Binet et Henri: Memoire visuelle des enfants Revue Generale des Sciences, ις martie ; Sugestibilitate naturală a copiilor Revue Philosophique, octombrie ; Memoire des mots et des phrases Année Psychologique, **) Mosso: La Fatigue; de asemenea, Bettman în Psychol de Kraepelin Arbeiten I   unele procese mentale sunt însoțite de boli psihice binecunoscute; pe baza acestor studii se poate pune un diagnostic, precum și se poate prescrie un tratament Din această trecere în revistă generală și fragmentară a lucrării psihologiei individuale este evident că aceasta are o aplicare mai directă și mai imediată în practică decât alte ramuri ale psihologiei experimentale care studiază trăsăturile generale ale proceselor psihologice la toate ființele umane Să ne uităm acum la ce procese mentale au plătit și la care sunt acum atenți psihologii Cel mai mult, ei sunt angajați în psihologia individuală în America: acolo câțiva psihologi și-au propus scopul de a studia procesele mentale ale copiilor din toate părțile posibile, pentru a transforma creșterea și educația copiilor pe baza acestor studii *) O problemă similară a pus-o Binet la Paris Până acum, investigațiile psihologilor americani s-au extins în principal asupra senzațiilor și memoriei copiilor; abia în ultimul timp s-au început lucrările asupra imitației, oboselii și proceselor mentale superioare la copii Dăm aici

un exemplu din acestea din urmă, preluat din Pedagogica! Seminar **): copiii de la la ani citesc următoarea poveste: "Micuța Jenny a primit cadou de la mama ei o cutie frumoasă de vopsele; când mama ei a plecat de acasă, ea, pentru a-i face pe plac mamei, a pictat mobila din salon; când s-a întors mama ei, a alergat în întâmpinarea ei și i-a spus cu bucurie: "Vino, mamă, uite ce frumos ți-am pictat mobila"; mama ei s-a supărat pe ea și a luat cutia cu vopsele Dacă ai fi în locul mamei tale, ce ai face Jenny? Aceste experimente au fost făcute pe de copii și s-a dovedit că mai mult de jumătate dintre aceștia au scris că o vor biciui pe Jenny și, mai mult, cu cât copiii erau mai mici, cu atât procentul celor care stăteau pentru vergele era mai mare și pedeapsa era mai crudă; bătrânii raţionează deja Dar cel mai frapant este că nimeni nu a scris amenințările care sunt atât de des folosite de toți părinții; Nu este acesta, poate, un indiciu al atât de mic ♦) Două reviste pedagogice (Pedagogica! Seminary and Educational Review) sunt consacrate acestui gen de lucrări **) Schallenberger: Pedagogică! Seminar, III, p - Biblioteca "Runivers" VICTOR HENRI importanța pe care o joacă amenințările pentru un copil? Evident, o astfel de experiență nu este suficientă pentru concluzii generale, dar duce la multe gânduri noi; L-am indicat doar ca exemplu În Franța, Binet acordă mai puțină atenție studiului senzațiilor la copii - face experimente în principal asupra memoriei extensiilor liniare, numerelor, cuvintelor, frazelor, apoi - asupra puterilor de observație ale copiilor, a capacității lor de a înțelege ideea generală dintr-un sau mai puțin lungă poveste, sugestibilitatea lor etc Studiul proceselor mentale la criminali este realizat în principal în Italia de școala din Lombroso, dar până acum s-a limitat aproape exclusiv la studiul senzațiilor Nu credem că principala trăsătură care deosebește criminalul de persoana normală este că este mai puțin sensibil la durere sau că prezintă vreo anomalie de senzație, așa cum spune Lombroso; ni se pare că ar fi mult mai util și interesant să ne întoarcem la studiul proceselor mentale superioare la criminali Cu bolnavii mintal, principalele experimente au fost efectuate asupra duratei proceselor mentale Vom aminti experimentele lui Buccola, Bekhterev, Chizh și Kraepelin; acesta din urmă tocmai a înființat o nouă revistă psihologică *), dedicată aproape exclusiv cercetării psihologice la bolnavii mintal Dar, alături de aceste experimente, este necesar să se plaseze observații asupra proceselor psihologice superioare la bolnavii mintal, care se desfășoară în principal în Franța: aceasta include lucrarea lui Ribot despre bolile voinței, memoriei, personalității și, în sfârșit, a lui Ribot lucrare de față, încă nepublicată, despre bolile simțurilor; lucrările lui Charcot, Binet și alți adepți ai acestora; în fine, aici includem și experimente cu ajutorul hipnotismului, a căror multitudine este cunoscută de toată lumea Rămâne să oferim o scurtă privire de ansamblu asupra experimentelor de psihologie individuală cu oameni normali Aici, în primul rând, există experimente asupra senzațiilor la bărbați și femei ♦) Psychologis che Arbeiten Leipzig, Biblioteca "Runivers" COCTO MODERN: EXPERIMENTUL HIE PSIHOLOGII diferitele clase cu care s-au ocupat școala Lombroso, Galton și unii dintre neuropatologii ruși; destul de multe experimente similare se fac acum în America Dintre procesele superioare sunt studiate și studiate reprezentările, vise, sentimentul estetic, memoria etc Aceste experimente se desfășoară în principal în America și Franța Din toate cele de mai sus tragem următoarele concluzii cu privire la starea actuală a psihologiei experimentale Dintre cele două școli: una, cea germană (Fechner, Wundt), care nu recunoaște observarea de sine, și cealaltă, engleză și

franceză, care pune în prim plan autoobservarea, prima cade și cedează locul celei de-a doua Se atrage atenția psihologilor asupra studiului proceselor psihologice superioare, în special al memoriei, asupra revizuirii și completării lucrărilor anterioare despre senzații și psihometrie și, în final, asupra studiului diferențelor individuale, cu dorința de aplicare practică a rezultatelor Se fac cercetări asupra psihologiei individuale pe copii din America și Franța, pe criminali în Italia, pe bolnavi mintal în Franța, Rusia și puțin în Germania și, în final, pe oameni normali din Italia, America și Rusia Caracteristica generală a situației prezente este că psihologia experimentală se străduiește să studieze procesele mentale superioare, folosind cât mai mult posibil autoobservarea și capătă din ce în ce mai multă semnificație practică II Metode de psihologie experimentală Până acum, metodele psihologiei experimentale au fost expuse aproape exclusiv în concordanță cu subiectele studiate: s-au analizat metode de studiere a senzațiilor, apoi a sentimentelor, a memoriei, a duratei proceselor mentale etc Într-o astfel de prezentare s-a acordat atenția principală la subiectul studiat; de aceea s-a intamplat adesea ca aceeasi metoda sa fie repetata de mai multe ori in studiul diferitelor procese mentale Mi se pare ca ar fi de dorit sa sistematizam metodele psihologiei experimentale, sa incercam gruparea VICTOR HENRI a se ospăta cu ei Voi încerca mai jos să prezint metodele psihologiei experimentale într-o manieră sistematică; desigur, această încercare trebuie să aibă multe neajunsuri, iar aceste grupuri nu pot fi considerate ca fiind singurele existente, dar, repet, o astfel de sarcină, în primul rând, este dificilă și, în al doilea rând, mi se pare că nimeni nu s-a ocupat încă de ea La început, studiul metodelor psihologiei experimentale se împarte în trei părți: I Metode utilizate în realizarea de experimente și observații individuale Vom vedea mai jos cum aceste metode pot fi împărțite în grupuri II Întrucât, pentru a putea trage concluzii generale, nu se poate mulțumi cu un singur experiment sau observație, ci trebuie să colecteze un anumit număr dintre ele, întrebarea este, cum sunt colectate aceste experimente sau observații și cum sunt grupate? III Ce condiții generale de viață psihică pot influența rezultatele? Aici vom vedea că aceste condiții generale sunt: atenția concentrată, amuzamentul, obiceiul, obiceiul, exercițiul, entuziasmul, oboseala, sugestia, gândirea preconcepută, cunoașterea subiectului în prealabil, starea de spirit, somnul, hipnotismul etc Deci, să aruncăm o privire mai atentă la fiecare dintre aceste părți eu Fiecare experiență psihologică constă din două părți diferite: avem, în primul rând, un proces extern, constând dintr-un fel de stimul sau mișcare, volițional sau reflex; în al doilea rând, procesul de autoobservare, în care subiectul trebuie să descrie ceea ce simte, observă sau, în sfârșit, ceea ce gândește Procesul de autoobservare rămâne aproape întotdeauna același și doar experimentatorul îl direcționează către unul sau altul act mental Am încercat să grupăm toate experimentele din psihologia experimentală, mizând fie pe diferențele dintre procesele externe care le corespund, fie pe sarcina pe care trebuie să o îndeplinească subiectul Deci, iată grupurile pe care le-am format: EXPERIMENTUL STARE ACTUALĂ PSIHOLOGII p Se produce un stimul *), iar subiectul trebuie să spună ceea ce simte sau observă Acest grup include experimente de determinare a "pragului" de senzații, constând în faptul că se produce o oarecare iritare și subiectul trebuie să spună dacă simte sau nu ceva; precum și experimente privind determinarea intensității iritației necesare pentru a provoca durere - privind

determinarea limitelor senzațiilor de căldură și frig: acestea ating diferite puncte ale pielii cu un băț, iar subiectul trebuie să spună dacă simte rece, cald sau doar o atingere Determinarea distanței dintre două puncte ale pielii, necesară pentru a simți două atingeri; percepția liniilor, figurilor și mișcărilor pe piele Indicând în cuvinte locul unde se simte atingerea Experimente asupra simțului văzului: studiul hipermetropiei, vederea cu părțile periferice ale retinei, percepția culorilor; iluzii optice, în care subiectul trebuie să spună cum îi apar anumite linii etc Analize ale conexiunii a două sunete, unde se cere să se indice dacă se aude un sunet simplu, sau unul compus și din care constă Localizarea sunetelor, unde subiectul trebuie să determine de unde, după cum crede el, provine sunetul **) Determinarea celui mai mic interval de timp între doi stimuli, care este necesar pentru ca senzațiile să nu se contopească Durata unui stimul necesar pentru ca acesta să producă o senzație Viteza de rotație a unui cerc cu sectoare albe și negre, la care se obține o culoare gri uniformă ***) Plăcut sau neplăcut al culorilor și al combinațiilor lor, figuri, sunete, lucrări muzicale etc experimente în care subiectul trebuie să spună dacă stimulul este plăcut sau nu și ce impresie îi face ****) *) Folosim cuvântul stimul în loc de iritare, pentru că îi dăm un sens mai general decât termenul de "iritare" **) Münsterberg: Psih revizuire I Localizarea sunetului ***) Marbe: Filosof Stud IX *"*) Gilman: "Teste de expresivitate muzicală" Amer Journ of Psych IV p O Întrebări de filosofie, carte ~ Biblioteca "Runivers" VICTOR HENRI Iluzii în magie; subiectul trebuie, uitându-se la un truc, să spună tot ce observă, gândește etc În toate experimentele despre care am vorbit mai înainte, este posibil să se măsoare atât puterea stimulului, cât și durata acestuia, precum și viteza cu care subiectul dă un răspuns - toate acestea depind de întrebarea pe care o studiază experimentatorul; în unele cazuri, atenția principală va fi acordată timpului, în altele, forței iritației Dar ceea ce este comun tuturor experimentelor anterioare este că un anumit proces extern este produs de experimentator, iar subiectul trebuie să observe în sine ceea ce i se indică: fie că este sentimentul provocat de acest proces exterior, fie senzația etc Sunt produși doi stimuli și trebuie comparați unul cu celălalt În acest al doilea grup avem de-a face cu acele experimente în care experimentatorul produce doi stimuli simultan sau cu un anumit interval de timp, iar subiectul trebuie să compare acești doi stimuli în raport cu unele dintre calitățile lor Deci, aceasta include: experimente pe o diferență abia vizibilă de senzații, unde este necesar să comparați două senzații și apoi să spuneți dacă observați sau nu o diferență între ele Experimente în care se cere să se compare senzații foarte diferite și să se spună de câte ori una este mai mare decât cealaltă, de exemplu, de câte ori se află o anumită linie pe alta etc Experimente asupra simțului timpului: aici stimulul înseamnă un anumit perioada de timp; dați două intervale și este necesar să le comparați între ele Experimente de recunoaștere a stimulilor produși unul după altul după un anumit interval: de exemplu, ei arată o culoare, apoi după de secunde o culoare care diferă puțin de primul și se cere să spunem dacă aceste culori sunt aceleași sau nu , iar în acest din urmă caz, care este diferența lor Urmează: o comparație a plăcutului a două culori, figuri, sunete, combinații de sunete, în sfârșit, opere de artă *), etc *) Fechner: Estetica; Wilmtr: Philos Stud IX; Golm: Philos Stud X Biblioteca "Runivers" EXPERIMENTUL STARE ACTUALĂ PSIHOLOGII Unele experimente pe ochi (coup sroeit): de exemplu, pe de o parte, un obiect (de exemplu, un paralelipiped), pe de altă parte, arată o gaură în

hârtie; se cere, privind obiectul și gaura, să spunem dacă obiectul poate trece prin gaură și, dacă da, cum *) Unele iluzii optice în care este necesar să se compare mărimile a două linii sau cifre Comparația a două obiecte sau figuri similare: subiectul trebuie să indice toate trăsăturile similare și diferite pe care le observă Compararea a două sinonime: este necesar să se dea o definiție a ambelor sinonime (de exemplu, prietenie și afecțiune) și să se indice care este diferența lor Găsiți printre mai mulți stimuli unul care are o anumită proprietate specifică În aceste experimente, experimentatorul produce o serie de stimuli și îi spune subiectului la ce ar trebui să acorde atenție pentru a indica acel stimul care are o anumită proprietate definită Ca să dau câteva exemple: subiectului i se prezintă o serie întreagă de figuri sau culori, iar el trebuie să indice pe cea care îi place cel mai mult, sau pe cea care îi place cel mai puțin; același lucru este valabil și pentru alte senzații **) Puteți acorda atenție nu sentimentului provocat de senzație, ci senzației în sine: cereți, de exemplu, subiectului să găsească într-o serie de culori pe cea care este identică cu cel dat; acesta din urmă poate fi afișat în timp ce subiectul caută unul asemănător într-o serie de culori, sau poate fi afișat mai devreme, astfel încât subiectul să fie nevoit să-l memoreze ***) Sau poți prezenta subiectului o serie întreagă de cuvinte scrise și să-i ceri, de exemplu, cum să citești toate substantivele cât mai curând posibil etc Sau, în sfârșit, să numeri cât mai repede posibil *) Experimente similare au fost făcute de Binet și de mine la Paris pe oameni obișnuiți și prestidatori, s-a dovedit că aceștia din urmă răspund mult mai bine **) Fechner: Estetica; Whitmer: Phil Stud IX ***) Pentru o introducere mai detaliată a acestei metode, vezi Binet et Henri: "Mémoire visuelle des enfants", Rev Génèr des Sciences Mars * Biblioteca "Runivers" Victor Henri re, de câte ori se află o literă cunoscută (de exemplu, a) într-un pasaj dat *), etc Această metodă a fost foarte puțin folosită până acum și puțin cunoscută, dar cred că poate da rezultate interesante Subiectul trebuie să facă o anumită mișcare, fie când dorește, fie după un anumit stimul Până acum am luat în considerare experimente în care experimentatorul produce un anumit stimul (sau stimuli) iar subiectul trebuie să spună doar ceea ce simte, observă sau gândește; acum trecem la experimente în care subiectul trebuie să îndeplinească o anumită sarcină, de exemplu, ca în acest caz, să facă o anumită mișcare; rolul experimentatorului se reduce, pe de o parte, la a indica ce mișcare ar trebui făcută și, uneori, și la a indica când trebuie făcută Acest grup include experimente despre sentimente musculare și psihometrie Pentru a da câteva exemple: subiectul trebuie să facă o anumită mișcare, de exemplu, să deseneze o linie dreaptă într-o anumită direcție, sau o anumită curbă, sau o serie de puncte etc , să scrie cel mai mic a cu mâna întinsă, aplecat pe cot sau sprijinindu-se pe toată mâna; copiați cât mai repede textul în limba maternă sau într-o limbă pe care nu o cunoașteți; scrie cat mai repede din dictare În toate aceste cazuri, experimentatorul poate acorda atenție vitezei de mișcare, corectitudinii, presiunii, formei etc O altă serie de experimente pe care le vom evidenția sunt cele în care se impune efectuarea unor mișcări dificile, dificile prin complexitatea sau neobișnuit (de exemplu, îndoirea degetului mic fără a îndoi celelalte degete etc), sau dificilă pentru că asta trebuie să depășim o rezistență considerabilă, de exemplu, atunci când este necesar să ridicați o greutate cu un deget **) Până acum am descris experiențe în care subiectul se poate mișca după bunul plac, fără niciun semnal special Acum să ne referim la experimente în care

subiectul trebuie să producă *) Despre ehrn: Individualpsychologie Insulta Dorpat **) Moș; Experimente asupra oboselii cu un ergograf Biblioteca "Runivers" EXPERIMENTUL STARE ACTUALĂ PSIHOLOGII Mișcarea cât mai curând posibil după un anumit stimul, de exemplu, ar trebui să ridice un deget cât mai curând posibil, de îndată ce aude o lovitură de ciocan Condițiile pot fi complicate atât din partea mișcării care se cere a fi efectuată, cât și din partea stimulului, după care trebuie făcută mișcarea; de exemplu, subiectul trebuie, de îndată ce aude o lovitură de ciocan, să scrie o anumită literă, cuvânt sau să rostească un cuvânt sau o serie de cuvinte sau să oprească o mișcare sau, în cele din urmă, să nu o oprească, ci schimba-i directia *) Poate exista și o complicație din partea stimulului: se poate cere, de exemplu, să se facă o mișcare după ce subiectul înțelege cuvântul rostit, sau de îndată ce simte o atingere în două puncte ale pielii etc nu vă opriți asupra tuturor acestor detalii și faceți referire la eseuri de psihologie, precum și la articolul lui Chelpanov din acest jurnal**) Se produce un stimul cunoscut, iar subiectul trebuie să producă același stimul sau, altfel, să producă un stimul având o relație definită cu primul Acestea includ experimente asupra memoriei, în care experimentatorul produce un fel de stimul și subiectul trebuie să-l reproducă: de exemplu, ele arată o linie trasată pe hârtie, iar subiectul trebuie să deseneze pe hârtie o linie egală cu cea afișată, de asemenea ca, de exemplu, experimente în care subiectul trebuie să reproducă un anumit sunet sau mișcare, sau în care este necesar să repete o serie de figuri, cuvinte sau gânduri care au fost spuse sau arătate a fi scrise ***) Experimente cu privire la viteza cu care un subiect își poate aminti și descrie un anumit număr de obiecte; peste capacitatea de a memora și de a înțelege trăsăturile feței Experimente pe desene pentru memorie: este necesar, de exemplu, să priviți un obiect sau un desen și apoi să îl desenați din memorie *) Pentru mai multe detalii vezi Binet et Henri: "Les actions d'arrêt dans les mouvements de la parole" Revista Philos iunie **) Vglnanms: "Măsurarea celor mai simple acte mentale" Întrebări Phil şi Psych , , carte ***) EbbingJjcius: Gedăchtniss ; Muller și ScJjumann "Unt ub d Gedachtniss" Zeit f Ps u Fiz d sinn VI Bigliam: Memory, Psych revizuire eu Biblioteca "Runivers" VICTOR HENRI Experimente privind viteza de repetare a mișcărilor sau a cuvintelor: aceasta include studiul imitației; de exemplu, experimentatorul pronunță un cuvânt, iar subiectul trebuie să îl repete cât mai curând posibil Se poate cere subiectului să repete cuvântul cu aceeași intonație cu care a fost spus de experimentator (imitație), sau i se poate cere să repete cuvântul cu propria intonație Aici includem și experimente privind localizarea senzațiilor tactile, în care subiectul trebuie să indice cu degetul locul pielii unde simte senzația, sau pe întuneric trebuie să fixeze cu vederea o anumită parte a corpului său (pentru exemplu, un deget); luminând instantaneu, puteți verifica dacă a reparat cu adevărat acest loc sau altul În sfârșit, vom aminti încă experimente pe asocieri, în care experimentatorul produce un anumit stimul, iar subiectul trebuie să producă altul, corespunzător unor anumite condiții; de exemplu, ei pronunță un cuvânt - este necesar să se pronunțe cât mai curând posibil un alt cuvânt care începe cu aceeași literă, sau care rimează cu prima, sau aparține unei categorii cunoscute (substantiv, nume de animal etc); se poate, în cele din urmă, să nu se pună condiții și să ceară subiectului să rostească primul cuvânt care îi vine în minte după cuvântul auzit și, în acest caz, să studieze dacă cuvântul spus are ceva în comun cu cel auzit etc ușor de imaginat multe astfel de

experiențe b Subiectul trebuie să distribuie un număr cunoscut de stimuli într-o anumită ordine Iată din nou câteva exemple: Este necesar să se distribuie într-o ordine cunoscută un număr cunoscut de linii, cifre, greutăți *) IT d Distribuiți părțile unei figuri astfel încât această figură să facă cea mai plăcută impresie **) Distribuie o serie de culori sau figuri in functie de gradul lor de placuta ***) *) Jastrow: Amer Călătorie de Psih IV **) E Pierei Psych revizuire I "Estetica formelor simple, Simetria" p ***) Fechner: Estetica Biblioteca "Runivers" EXPERIMENTUL STARE ACTUALĂ PSIHOLOGII Aranjați cât mai curând posibil un număr cunoscut de cuvinte în ordine alfabetică, sau după asemănarea sensului sau după consonanță Distribuiți un număr cunoscut de figuri în funcție de complexitatea lor mai mare sau mai mică etc Până acum, s-a făcut puțin cu experimentele de acest fel și chiar și atunci doar asupra distribuției prelungirilor liniare, a greutăților și asupra plăcutei culorilor și figurilor; suntem siguri că dezvoltarea lor va duce la rezolvarea multor întrebări și, cel mai important, aceasta este una dintre metodele care se aplică cel mai mult studiului diferențelor individuale Aceste șase grupuri epuizează aproape toate experimentele din psihologia experimentală; vom mai cita separat două grupe, care se deosebesc complet de cele dintâi: una pentru că include în principal experimente fiziologice, unde autoobservarea servește doar la explicarea schimbării anumitor procese fiziologice; celălalt grup include nu experimente, ci observații: nu există un proces extern, definit, predeterminat Să le analizăm separat · Mișcări reflexe și involuntare care însoțesc procesele mentale cunoscute Acestea includ experimente, din care se fac acum atât de multe * **)) privind modificările pulsului, respirației și volumului mâinii sub influența unor procese mentale (senzații, sentimente, muncă intelectuală) Studiul expresiilor sentimentelor și diferitelor mișcări involuntare etc Autoobservarea Aici nu există un stimul definit, prestabilit: experimentatorul întreabă direct subiectul despre diferite procese mentale Acestea includ, de exemplu, sondaje ale autorilor dramatici "*) despre cum lucrează, cum găsesc o temă, cum o dezvoltă, ce își imaginează, etc ; altele asemanatoare *) Lehmann· Gefühlsleben ; Tarhanov: "Influenţa muzicii asupra corpului", Sever Vestnik , precum şi Arh Ital Biol ; Msho: La peur; etc Kiesoiu: Philos Stud XI; Ment^y Philos Stud XL etc etc **) Biaet et Passy; "Etude psychologique sur les auteurs dramatiques", Année Psychologique Biblioteca "Runivers" VICTOR HENRI se pot face lecturi despre muzicieni, artiști și alte persoane De asemenea, de exemplu, poți întreba subiectul tot ce își amintește după o plimbare: cum își amintește casele de pe stradă, cum își imaginează un obiect sau un cuvânt În cele din urmă, aceasta include și întrebări despre halucinații, vise, viziuni etc În toate aceste investigații, subiectul trebuie să răspundă la întrebările care i se pun Am finalizat o trecere în revistă a metodelor folosite în psihologia experimentală; Repet din nou că este foarte posibil să fi ratat vreun grup și, de asemenea, că unele dintre grupurile anterioare au multe în comun între ele; această distribuție trebuie privită ca o primă încercare Peste tot am încercat să dau cât mai multe exemple posibil, în primul rând, pentru a arăta mai clar ce înțeleg prin cutare sau cutare grupă și, în al doilea rând, pentru a indica ce masă de experimente se poate face în toate direcțiile Multe dintre experimentele menționate mai sus nu au fost încă făcute de nimeni, deși uneori ridică întrebări de mare importanță, nu doar din punct de vedere științific, ci și din punct de vedere practic; poate că această listă de experimente va da naștere unor noi lucrări în psihologie II Să trecem acum la a doua parte, și

anume, la întrebarea cum să colectăm și să tragem concluzii din experimente Pentru a putea trage concluzii este necesar să se facă un anumit număr de experimente, iar rezultatele obținute să fie grupate și elaborate Trebuie deci să luăm în considerare două întrebări: A) Cum să colectăm experimente? C) Cum să le grupăm și cum să tragem concluzii din ele? Să examinăm fiecare dintre aceste întrebări separat A) Orice experiență psihologică este o combinație a unui număr cunoscut de factori Unele dintre ele depind de experimentator sau de subiect, în timp ce altele sunt secundare, aleatorii, ceea ce nu poate fi prevăzut Biblioteca "Runivers" EXPERIMENTUL STARE ACTUALĂ PSIHOLOGII sau evitați Sarcina stabilită de experimentator este de a studia influența unor factori asupra altora sau dependența unora de alții Să luăm câteva exemple Să presupunem că este necesar să se determine cât de puternic trebuie să fie un stimul (de exemplu, apăsarea pe piele) pentru ca acesta să provoace o senzație Fiecare experiment constă în faptul că experimentatorul aplică o anumită presiune pe pielea subiectului și îl întrebă dacă simte ceva sau nu În această experiență, avem, pe de o parte, forța de presiune (pe care o putem schimba după bunul plac), iar pe de altă parte, o senzație pe care subiectul trebuie să o descrie; mai departe, conditiile de atentie: subiectul trebuie sa-si concentreze toata atentia asupra senzatiei; în cele din urmă, factorii secundari joacă un rol, cum ar fi, de exemplu, dacă a fost aplicată presiune înaintea ei sau nu și, dacă da, ce forță, cum a fost simțită, dacă a rămas amintirea acesteia; ce știe subiectul despre experimentele efectuate, se așteaptă, poate, la o presiune puternică sau la una slabă etc Să dăm un alt exemplu Se studiază timpii simpli de reacții la sunete; fiecare experiment consta in faptul ca subiectul trebuie sa ridice degetul aratator de indata ce aude lovitura de ciocan; cu două secunde înainte de a lovi ciocanul, subiectul este avertizat pentru a se putea pregăti; se măsoară timpul scurs între lovitura unui ciocan şi ridicarea unui deget În această experiență avem, pe de o parte, întregul proces de reacție, al cărui timp se măsoară, pe de altă parte, direcția atenției subiectului, cum s-a pregătit, dacă a făcut anterior o reacție etc Un alt exemplu: experimente asupra memoriei culorilor Experimentul constă în a arăta o culoare într-un anumit timp, după un anumit interval, tot într-un anumit timp, ei sunt nevoiți să privească o altă culoare, asemănătoare, și se întreabă dacă această ultimă culoare este aceeași cu prima sau diferită de și în acest caz - care este diferența? Să analizăm acest experiment: în primul rând, factorii externi care depind de experimentator sunt: timpul în care sunt afișate ambele culori, timpul intervalului și culorile în sine; în plus, avem factori independenți de Biblioteca "Runivers" VICTOR HENRI de la experimentator: cum se uită subiectul la prima vopsea, dacă este atent, dacă gândește ceva în acest moment și ce anume, dacă a avut o imagine secvențială în timpul intervalului și care, dacă s-a gândit la vopsea în timpul interval, dacă și-a imaginat și cum, poate, nu se aștepta să vadă o anumită culoare (de exemplu, mai întunecată decât prima), cum a comparat a doua culoare cu prima, ce a gândit când a comparat etc ; în sfârşit, factori secundari care pot avea o influenţă: dacă experimentele s-au făcut sau nu mai devreme, care; care este decalajul dintre experiența anterioară și aceasta, care a fost culoarea experienței anterioare, ce a gândit subiectul despre aceasta; dacă știe despre experimentele care se fac și ce anume, etc Sper că aceste exemple arată cât de complexe avem întotdeauna procese în orice experiență psihologică, deși am ales unele dintre cele mai simple experimente Cum se fac aceste experimente și cum se determină influența

diverșilor factori asupra rezultatelor? Aici, ca în orice experiment fizic, se respectă regula: pentru a studia influența unui factor, este necesar să se repete experimentele, astfel încât doar acest factor să se schimbe, în timp ce ceilalți să rămână la fel Din punct de vedere matematic, acest lucru este imposibil în experimentele psihologice, deoarece nu putem fi siguri că alți factori rămân constanți; dimpotrivă, aproape întotdeauna trebuie să presupunem că se schimbă: de exemplu, atenția nu poate fi îndreptată cu aceeași intensitate în toate experiențele, cu fiecare experiență se dobândește un obicei, se dobândește un obicei de observare etc Prin urmare, nu putem primi în psihologie cifre destul de precise şi definite Este datoria experimentatorului să aranjeze experimentele în așa fel, să le aranjeze într-o astfel de ordine încât factorii secundari să afecteze toate experimentele în mod egal, astfel încât influențele acestor factori să fie netezite înainte de influența factorului studiat; desigur, adesea acest lucru este posibil doar într-o anumită măsură Prin urmare, în experimentele psihologice, dezvoltarea unui plan și a unei metode detaliate joacă un rol primordial; cea mai mică greșeală și neglijarea în aranjarea experimentelor conduc la ambiguități și nedeterminarea rezultatelor Biblioteca "Runivers" STARE ACTUALĂ A EXPERIMENTULUI, PSIHOLOGIE Să ne întoarcem la cele trei exemple anterioare și să indicăm principalele metode folosite în ele Cum să determinați cea mai mică presiune necesară pentru a o face simțită pe un anumit loc al pielii - pe mână, de exemplu? Cel mai firesc este să faci presiuni ale diverselor forțe pentru a-l întreba pe subiect dacă simte sau nu și, dacă da, cum La prima vedere pare că nimic nu este mai simplu și așa au gândit primii psihofizicieni; dar să ne amintim câți factori intră în această experiență aparent simplă; trebuie să încercăm să ne asigurăm că toți acești factori influențează cât mai mult în mod egal în toate experimentele În primul rând, este necesar ca subiectul în orice moment fie să nu știe nimic, fie să cunoască totul, fie doar o anumită parte definită a ceea ce se face; nu este necesar să se organizeze experimente în așa fel încât să poată ghici ce se va face, astfel încât să nu existe niciun motiv să se aștepte la aceasta sau alta presiune; iar dacă subiectul se așteaptă la ceva, atunci trebuie să-l întrebi și să notezi aceste experiențe separat Este necesar, în continuare, să se lase un anumit interval, mereu același, între două experimente succesive, astfel încât subiectul să aibă timp să se odihnească după fiecare experiment (să le facă, de exemplu, în fiecare minut, și nu, așa cum se face adesea , să facă cât mai multe experimente în grabă, la fiecare io sec); fiecare serie de experimente ar trebui să fie compusă din același număr de experimente, să aibă loc, dacă este posibil, în aceleași condiții; dacă există ceva anormal, cum ar fi oboseala generală, atunci acest lucru trebuie remarcat În plus, este necesar să alegem un anumit număr definit de presiuni și să aranjați rândurile de experimente în așa fel încât toate presiunile să cadă de același număr de ori în aceleași locuri din rânduri: de exemplu, dacă avem cinci presiuni: i , , , , , apoi aranjați rândurile în așa fel încât toate cele cinci să fie de același număr de ori în primul, al doilea, al treilea, etc loc din rând; astfel, la compararea răspunsurilor pentru aceste cinci presiuni, influența ordinii experienței în serie va fi exclusă Este foarte greu să scapi de influența unei experiențe asupra următoarei; în unele cazuri acest lucru este posibil, în altele nu: este posibil, de exemplu, să se aranjeze experimentele astfel încât fiecare presiune să fie de același număr de ori după alta Biblioteca "Runivers" β VICTOR HENRI gih, de exemplu, astfel încât apăsarea este

de același număr de ori după apăsarea i, , , și faceți același lucru pentru alte apăsări, dar acest lucru nu ajută prea mult; ar trebui să studieze într-un fel ocolit influența unei experiențe asupra următoarei, iar existența acestei influențe nu poate fi pusă la îndoială în multe cazuri: se întâmplă adesea ca subiectul să compare senzația produsă cu una anterioară; acest lucru trebuie pus la îndoială și notat Metoda diferențelor minime este foarte comună; constă în faptul că iritația crește sau scade treptat cu fiecare experiență Această metodă prezintă multe neajunsuri, care până acum au fost puțin subliniate; vom acorda atenție doar la câteva: este ușor pentru subiect să ghicească cum se desfășoară experimentele - se poate aștepta cu ușurință la o senzație definită; anumite iritații apar doar la mijlocul rândurilor, altele doar la sfârșit sau la început, astfel încât este imposibil să comparăm răspunsurile între ele; atenția subiectului obosește atunci când trebuie să observe senzații care diferă puțin de cele anterioare etc În fine, subiectul trebuie să se străduiască să-și concentreze toată atenția asupra experienței; de aceea, nu este necesar să-l obosiți, să nu facă prea multe experimente la rând, să lăsați pauze în care să discutați cu subiectul despre lucruri străine etc În orice caz, după fiecare experiment, subiectul trebuie să spună dacă era atent sau nu dacă se gândea la ceva străin, dacă se aștepta la o anumită senzație, dacă compara această senzație cu cele anterioare și cu ce; ar trebui să se întrebe, poate mai detaliat, cum și ce simte, dacă este sigur de sentiment și cât de mult, dacă are idei secundare (de exemplu, își imaginează locul pielii unde a fost făcută presiunea)), etc e În general, întrebările trebuie făcute cât mai detaliat posibil și după fiecare experiment Ne-am oprit foarte mult timp pe exemplul anterior și am insistat cu tărie asupra detaliilor, deoarece acest lucru nu este de obicei întâlnit nu numai în cursurile de psihologie, ci chiar și în studiile practice; acest lucru este de obicei privit ca ceva deja cunoscut și evident și sunt date numai cele mai generale indicații, despre care începătorii nu sunt în măsură să le

imaginează-ți toate dificultățile cazului De aceea se întâmplă adesea să se irosească un semestru întreg sau mai mult - începătorul nu are de unde să învețe aceste detalii și trebuie să le ajungă prin propria experiență Să trecem la al doilea exemplu: studiul timpilor de răspuns la sunet De obicei subiectului i se spune în prealabil la ce ar trebui să acorde atenție în principal, fie la mișcare, fie la lovitura ciocanului; cu aproximativ secunde înainte de a lovi ciocanul, subiectul este avertizat să se pregătească "În aceleași condiții externe, uneori studiază influența direcției atenției, alteori încearcă să determine influența factorilor laterali, aleatori; pentru aceasta este necesară repetarea experimentelor, păstrând pe cât posibil aceleași condiții Influența factorilor laterali, aleatorii, precum și modificările intensității tensiunii atenției, se vor exprima în variabilitatea timpului de reacție; faceți un număr mare de experimente și luați media aritmetică a timpilor de reacție: această medie aritmetică va exprima valoarea aproximativă a timpului de reacție în condiții date Alături de această valoare medie aritmetică, este necesar să se dea variația medie, precum și valorile minime și maxime: aceste trei valori indică cât de egal a fost concentrată atenția subiectului în toate experimentele și cât de mare a fost influența factorilor secundari Dar nici aceste cifre nu sunt suficiente; este necesar, după fiecare experiment, să întrebați subiectul despre cum i-a fost concentrată atenția, dacă a fost speriat de o lovitură de ciocan, așa

cum se aștepta, poate mai târziu, sau, dimpotrivă, mai devreme; dacă a reacționat bine, dacă ceva l-a interferat, dacă observă, poate, unele efecte secundare etc Tocmai astfel de date de autoobservare au fost culese până acum foarte puțin și sunt singurele care pot explicați unele dintre schimbările care apar atât de des în timpii de reacție chiar și în timpul aceleiași serii de experimente În cele din urmă, în al treilea exemplu, atunci când studiem memoria culorilor, trebuie să repetăm aproape același lucru pe care l-am spus în primul, adică, dacă experimentatorul dorește să studieze influența oricărui factor, atunci trebuie să schimbe acest factor și să-i lase pe ceilalți la fel, iar în cazul în care Biblioteca "Runivers" VICTOR HENRI este imposibil deci, ca mai sus, să se distribuie experimentele în așa fel încât influența acestor factori să fie aceeași în toate experimentele Este într-adevăr necesar în toate lucrările de psihologie să se realizeze o asemenea masă de experimente și măsuri de precauție atât de teribile? Toate acestea depind de problema pe care i se pune experimentatorul; în acele cazuri (ca și în cele precedente), în care experimentatorul caută anumite rezultate pe care dorește să le exprime în cifre, precum și în cazurile în care influența unui factor este foarte mică și experimentatorul încearcă să o determine, tu trebuie să luați cât mai multe măsuri de precauție și să faceți cât mai multe experimente În lucrările în care se încearcă studierea unui proces mental în trăsăturile sale principale, unde se caută doar aproximativ ce fel de influență are acest sau acel factor și mai ales când influența factorului studiat este mult mai puternică decât influența altora, atunci se poate multumi cu un numar mic de experimente - totul depinde de claritatea rezultatului experimentului si de gradul de acuratete dorit În orice caz, indiferent de ce proces mental este studiat, în orice scop s-ar face, experiența nu poate fi considerată satisfăcătoare și completă decât dacă în urma ei subiectul spune tot ce simte și gândește De foarte multe ori, în elaborarea unui plan, experimentatorul stabilește dinainte ce răspunsuri poate da subiectul și cere subiectului exact unul dintre aceste răspunsuri; această metodă este foarte periculoasă - poate implica o mulțime de greșeli Trebuie să ceri întotdeauna subiectului să transmită cât mai detaliat tot ceea ce poate spune; la chestionarea subiectului trebuie să se pună întrebările cele mai generale, nu să-l inspire cu asta sau cutare răspuns, în general, să fii cât mai atent; toate acestea par foarte simple și evidente, dar i se acordă foarte puțină atenție chiar și acum, ca să nu mai vorbim de lucrările anterioare, unde se puneau întrebări pregătite în prealabil și unde nu se menționa deloc auto-observarea Mulți experimentatori folosesc datele de auto-observare nu după fiecare experiment, ci după o serie întreagă de experimente Cred că este absolut necesar să punem sub semnul întrebării subiectul după fiecare experiență; numai în lucrări excepționale cunoscute, unde autoobservarea poate avea o influență asupra rezultatelor, se poate Biblioteca "Runivers" EXPERIMENTUL STARE ACTUALĂ PSIHOLOGII luate la sfârșitul fiecărei serii de experimente, dar în aceste cazuri, la sfârșitul serii principale de experimente, ar trebui să se facă mai multe rânduri în care datele de autoobservare să fie luate după fiecare experiment Dar, repet, acest lucru este doar în cazuri excepționale Aici este necesar să ne oprim puțin asupra caracteristicilor subiectelor asupra cărora trebuie făcute experimente; ca să nu mai vorbim de faptul că trebuie să fii complet sigur de sinceritatea subiecților, trebuie să ne amintim că există subiecți care au un fel de idee preconcepută: de exemplu, cei care cred că auto-observarea nu servește la nimic; alții, după mai multe experimente, își

construiesc o teorie și pretutindeni își aduc observațiile sub această teorie; încă alții încearcă să prezică gândul experimentatorului sau, altfel, încearcă să răspundă "corect", adică nu face o greșeală prea mare; în fine, sunt și cei care au spirit de contradicție și critică totul peste tot Doar un număr foarte mic de subiecți sunt complet imparțiali și încearcă din răsputeri să observe totul cât mai precis și cât mai bine posibil; acestea ar trebui să fie prețuite, iar observațiile lor trebuie luate în considerare separat de altele C) Nu ne vom opri asupra modului în care să grupăm experimentele și ce reguli să folosim în dezvoltarea lor, deoarece am atins deja această problemă mai sus Să spunem doar că, pe de o parte, este posibil să grupăm experimente în care condițiile externe sunt exact aceleași, pe de altă parte, este posibil să grupăm experimente în care autoobservarea a dat aceleași rezultate; din primele grupe se poate concluziona despre influența condițiilor externe, din a doua - despre influența condițiilor interne, a căror existență este recunoscută doar prin autoobservare Întotdeauna, în toate experimentele, este necesar să se indice cât de constante sunt rezultatele obținute în serie și să se sublinieze, în principal, acele rezultate care sunt cele mai constante; în ele se poate fi "mai sigur decât în alte rezultate particulare, aleatorii Așadar, de exemplu, atunci când se folosește metoda chestionarelor, care constă în a pune anumite întrebări despre unele procese mentale, ar trebui să se acorde o atenție deosebită acelorași răspunsuri primite de la persoane care nu se cunosc între ele; răspunsuri private, unice Biblioteca "Runivers" VICTOR HENRI trebuie să clasificați, să analizați în detaliu, dar nu vă bazați concluziile generale pe ele Foarte des în psihologie se aplică legile teoriei probabilităților; în aceste cazuri, ei nu folosesc rezultatele obținute în urma experimentelor pentru a trage direct din acestea concluzii despre influența acestor sau a altor factori, sau modificări ale acestora, ci încearcă să determine prin teoria probabilității ce schimbări vor fi, dacă cutare sau cutare schimbare a unui factor cunoscut Să dăm un exemplu: să spunem că ei caută ce fel de presiune ar trebui făcută pentru ca subiectul să o simtă cu greu O metodă constă în a face tot felul de presiuni și a căuta, ca să spunem așa, simțind amploarea unei presiuni abia perceptibile, așa cum am văzut mai sus O altă modalitate este să aplici aceeași presiune de un anumit număr de ori, de exemplu, de ooo ori, și să întrebi subiectul dacă simte sau nu; Să presupunem că am constatat că de de ori a simțit presiune și de de ori nu a simțit-o Aceste numere sunt introduse în formula gaussiană și din aceasta deduc cu ce presiune ar trebui să fie egală pentru ca subiectul să simtă de de ori și să nu simtă de de ori Trebuie să încercați să folosiți această metodă cât mai puțin posibil - există o mulțime de ipotetice și nedeterminate în ea; cu greu se poate aplica formula gaussiană proceselor mentale, care depind atât de mult de tot felul de accidente; în plus, această metodă necesită doar două tipuri de răspunsuri, ceea ce este complet neadevărat III Ne rămâne acum să indicăm pe scurt ce condiții generale influențează procesele mentale Se poate stabili sarcina de a studia influența acestor condiții generale asupra proceselor mentale sau, păstrând aceleași condiții generale, de a studia procesele mentale în sine Dintre aceste condiții generale, atenția ocupă primul loc; ea intră, într-o măsură mai mare sau mai mică, în fiecare experiență psihologică Nu există încă o metodă în psihologie care să controleze dacă atenția a fost concentrată în mod egal în continuarea unei serii întregi de experimente - aceasta este una dintre cele mai importante întrebări din psihologia experimentală;

acum noi Biblioteca "Runivers" EXPERIMENTUL STARE ACTUALĂ PSIHOLOGII putem ști doar prin intermediul autoobservării aproximativ câtă atenție a fost concentrată Alături de atenție, trebuie să punem divertisment (sau distragere a atenției): subiectul nu ar trebui să mai concentreze atenția asupra procesului mental studiat - este distrat de orice Există multe moduri de divertisment: de exemplu, te fac să numeri, să faci sarcini, să te gândești la altceva, să vorbești sau să cânți etc - în studiul fiecărui proces mental, se remarcă, ca regulă generală, că divertismentul are o influență mult mai mare asupra rezultatelor dacă constă în efectuarea unui proces mental foarte asemănător cu cel studiat: de exemplu, la studierea memoriei sunetelor, senzațiile vizuale vor avea o influență mai mică decât cele auditive, iar la studierea memoriei culorile, senzațiile vizuale interferează mai mult decât cele auditive etc Dacă unul și același stimul distractiv este produs în mod frecvent, aproape că încetează să mai funcționeze în cele din urmă Aici avem de-a face cu o nouă condiție generală: este obișnuința Subiectul se obișnuiește cu distragerea atenției; acest obicei poate rămâne mai mult sau mai puțin lung în subiect; existența sa poate fi dedusă din modificările rezultatelor, precum și din autoobservarea subiectului Celelalte două condiții sunt destul de asemănătoare cu obișnuința, sunt obișnuința și exercițiul, aceste condiții apar cu viteză diferită la diferiți subiecți, iar durata acțiunii lor este, de asemenea, foarte diferită Entuziasmul ar trebui inclus în aceeași categorie: prin acest termen înțelegem acel entuziasm general, acea stare generală de interes, în care subiectul se găsește uneori în timpul experimentelor, mai ales dacă acestea sunt de mare interes pentru el Opusul stării generale anterioare, aceasta este oboseala și oboseala, gradul de oboseală se măsoară prin munca depusă și modificările care apar ca urmare a acesteia în procesele mentale În continuare, vom menționa printre condițiile generale: sugestia, gândirea preconcepută și cunoașterea subiectului în prealabil, toate trei având multe trăsături comune între ele În cele din urmă, aceasta include și starea de spirit, somnul, hipnotismul și unele intoxicații artificiale care afectează viața mentală și organismul (de exemplu, alcool, opiu, hașiș etc) Întrebări de filosofie, carte θ Biblioteca "Runivers" Victor Henri Repet că în toate aceste cazuri se pot studia fie procesele mentale în condiții generale date, definite, fie se poate studia influența uneia sau alteia stări generale asupra proceselor mentale Am încercat să ofer o privire de ansamblu asupra metodelor psihologiei experimentale; acest lucru l-am putut face doar în termenii cei mai generali, deoarece un studiu detaliat al acestor metode ar ocupa un întreg volum În ultima parte următoare, voi indica pe scurt ce sarcini le urmărește psihologia experimentală III Sarcini de psihologie experimentală S-au scris multe despre sarcinile și scopurile psihologiei experimentale și nu mă voi opri mult timp asupra acestui subiect Psihologia experimentală are ca sarcină să descrie cât mai exact posibil procesele mentale ale oamenilor în diferite condiții, să studieze dependența acestora unul de celălalt, influența unora asupra altora și, în final, să studieze relația lor cu procesele externe La început, această sarcină se împarte în mai multe părți: i) se pot căuta și studia acele trăsături în procesele mentale care sunt decisiv comune tuturor oamenilor;) vă puteți stabili sarcina de a studia și analiza acele procese care sunt comune doar grupurilor cunoscute de oameni: de exemplu, copii, oameni normali, oameni anormali, oameni din clase sociale cunoscute; în general, aceste grupuri pot fi mai mult sau mai puțin extinse; în cele din urmă) este posibil să se studieze

caracteristicile individuale în procesele mentale ale persoanelor individuale Prima grupă, studiile proceselor mentale comune tuturor oamenilor, poate fi numită psihologie experimentală generală, în timp ce celelalte două departamente sunt psihologia individuală, aceste denumiri încep să fie folosite treptat de către psihologi, dar nu au intrat încă în uz general La început, psihologia experimentală s-a limitat la studiul senzațiilor și al psihometriei, dar în ultimii ani a încercat să atingă procesele mentale superioare, așa cum am văzut înainte Ar trebui să se străduiască să studieze procese mentale din ce în ce mai complexe, ar trebui să încerce   studiați-le așa cum apar în viață și introduceți cât mai puține condiții artificiale În fiecare știință există două moduri de avansare: în primul rând, prin studiul întrebărilor generale cunoscute în fiecare detaliu, dezvoltarea acestor întrebări și determinarea cantitativă a diferitelor relații; în al doilea rând, pot fi atinse noi întrebări generale, fără a le studia în detaliu: aceasta, s-ar putea spune, este o definiție calitativă a proceselor Până acum, psihologii au fost foarte preocupați de determinarea relațiilor cantitative și de elaborarea detaliilor; Ni se pare că este mult mai important să schițăm și să studiem întrebările generale fără a atinge detaliile particulare, cu atât mai mult cu cât există încă atât de multe dintre aceste întrebări generale, dar neatinse în psihologia experimentală Despre semnificația psihologiei experimentale, nu voi vorbi aici, cu atât mai mult cu cât H N Lange vorbește mult despre asta în eseul său ("Cercetarea psihologică") Voi indica, de asemenea, relatarea disputei sale, publicată în acest jurnal (nr) Victor Henri Psihologia în istorie (Cea mai recentă încercare de fundamentare psihologică a istoriei) Ideea posibilității de a aplica psihologia la istoria explicației se bazează pe considerația că procesul psihologic stă la baza procesului istoric Această idee nu este nouă A fost exprimat de Herbart, care a găsit posibil să reducă "statica și mecanica (= dinamica) statului" la "statica și mecanica sufletului uman", întrucât, în opinia sa, "forțele care acționează în istorie" , prin originea lor, sunt indiscutabil puterea psihologică" x) Ulterior, această idee a fost dezvoltată în continuare în literatura istoriozofică și sociologică, fiind acum cu o tentă metafizică, ca la Lazăr și Steinthal, sub forma doctrinei "spiritului popular" (Volksgeist), apoi cu o tentă pozitivă, ca la Mill și Taine, dintre care primul indică necesitatea unei explicații psihologice a istoriei din legile spiritului uman *), iar cel din urmă declară direct istoria o "problemă psihologică" - exact în același sens în care "astronomia" este o problemă mecanică, iar fiziologia este o problemă chimică" Taine însuși, însă, nu a dezvoltat această idee într-o teorie întreagă și, aplicând în practică punctul de vedere psihologic în lucrările sale istorice, nu a încercat să construiască teoretic procesul istoric pe o bază psihologică Pentru această ultimă sarcină vă Rocholl Die Philosophie der Geschichte Gõttingen, , S) Ibid ; Zece Literatură engleză SPb , Volumul I, p Compar Karev Fundamente, de ex Phil ist , carte III, cap eu   lucrarea publicată anul trecut de omul de știință francez Lebon, cunoscut pentru lucrările sale de sociologie și istorie culturală *) privind "Legile psihologice ale dezvoltării popoarelor" *) Opera lui Le Bon poartă urme clare ale influenței lui Taine, care, după toate probabilitățile, a sugerat atât însăși tema operei, cât și punctul ei de vedere principal, concepția psihologică a istoriei Din aceeași sursă a împrumutat, probabil, ideea principală a concepției

istoriosofice a autorului Aceasta este ideea de rasă! Prin rasă, Lebon înseamnă orice grup cultural-tribal format istoric; "rasă", "națiune", "oameni" - are sinonime Fiecare "rasă" are o structură specială, fizică și mentală, care îi este doar specifică și o deosebește de orice altă "rase" Această structură se transmite din generație în generație în virtutea eredității organice și se remarcă prin aceeași stabilitate ca și structura anatomică a unei specii zoologice "Rasa" este atât o "specie anatomică", cât și o "specie psihologică", în plus, "precum trăsăturile anatomice, iar trăsăturile psihologice (ale unei rase date) sunt reproduse ereditar, cu corectitudine și constanță"); "semnele psihologice ale unei anumite rase sunt deci la fel de fixe (fixe) ca semnele anatomice") Cu alte cuvinte, "fiecare rasă are o atitudine a minții la fel de constantă ca structura sa anatomică") Această "întorsătură a minții", aceste "fundamente psihologice speciale inerente unui popor cunoscut (fondements psychologiques spéciaux à chaque peuple)" constituie ceea ce autorul numește sufletul unei rase (Pache d'une race)) Paca reprezinta astfel o anumita unitate psihica colectiva care are un "suflet" aparte Manifestarile exterioare ale acestui "suflet" constituie in total ceea ce numim cultura sau civilizatie "Diferitele elemente din care este compusă civilizația sunt esența exteriorului *) Omul și societățile, originile și istoria lor, vol - Primele civilizații ale Orientului antic - Civilizațiile din Tinde - Civilizația arabilor etc) Legile psihologice ale evoluţiei popoarelor De Gustave, к Bine Paris, Felix Alcan) Le Bon, p) Le Bon, p) Le Bon, p β) O "душѣ расы*: The Good, pp , , , , i > §, I L l · Библиотека"Runivers" Р АРДАШЕВЪ manifestare a sufletului oamenilor care l-au creat" *) Cu alte cuvinte: "arte, instituții, credințe - toate acestea nu sunt altceva decât manifestări directe ale sufletului raselor (manifestations directes de Fame des races)") "Viața unui popor și toate manifestările civilizației sale sunt doar o simplă reflectare a sufletului său, un semn vizibil al unui lucru invizibil, dar nu mai puțin real") Și, în consecință, întreaga istorie este, în esență, doar o simplă reflectare a acestui "lucru invizibil" Iată cum formulează însuși autorul această idee: "Istoria, în principalele ei trăsături, poate fi considerată ca o simplă serie de consecințe care decurg din alcătuirea psihologică a raselor (comme le simple exposé des résultats engendrés par la constitution psychologique des races)) Acesta curge din acesta din urmă, la fel cum organele respiratorii ale peștilor curg din viața lor acvatică (?) Fără cunoștințe prealabile despre mentalitatea unui popor cunoscut, istoria acestuia apare ca un haos de evenimente întâmplătoare; dar odată ce cunoaștem sufletul poporului, istoria lui ne apare, dimpotrivă, ca o consecință corectă și fatală a caracteristicilor sale psihologice (comme la conséquence-régulière et fatale de ses caractères psychologiques) În toate manifestările vieții unui neam, găsim pretutindeni sufletul nemișcat al rasei, țesându-și propriul destin (Fame - immuable de la race tissant elle-même son propre destin)") "Din alcătuirea psihologică a raselor rezultă viziunea lor asupra lumii (conception du monde et de la vie) și, în consecință, comportamentul lor și, în consecință, istoria lor") "Invizibil în esența sa, sufletul rasei este foarte vizibil în manifestările sale, pentru că dirijează întreaga evoluție a poporului" b) Aceasta este ideea principală a concepției istoriozofice a lui Lebon Autorul o ilustrează cu mai multe exemple preluate din istorie, care, de altfel, joacă și rolul de dovezi pentru el Primul exemplu este Franța "Sufletul rasei" se exprimă aici cu o forță deosebită, în opinia autorului, în istoria instituțiilor De la Ludovic al XIV-lea la epoca

revoluționară, de la Napoleon la comună, cu toate răsturnările și răsturnările politice trăite de Franța, esența ei *) Le Bon, p) Le Bon, p) Le Bon, p Comparați , $ -Le Bon, p s) Le Bon, p) Le Bon, p Biblioteca Runiverse PSIHOLOGIA ÎN ISTORIE sistemul politic rămâne neschimbat: este absolutismul statului, absorbind individul, excluzând inițiativa personală Și asta pentru că "instituțiile politice ale Franței decurg din sufletul rasei", pentru că, spune autorul, "absorbția individului de către stat este tocmai idealul rasei noastre"), iar "stabilitatea" și "imobilitatea" sunt, după cum s-a spus, principala proprietate "suflet rasial" "Rasa engleză" se distinge printr-o alcătuire mentală complet diferită, iar "datorită numai acestei circumstanțe))) istoria instituțiilor engleze prezintă o imagine complet diferită de cea anterioară Spre deosebire de francez, sistemul social englez se caracterizează printr-o dezvoltare slabă a intervenției statului, care lasă o marjă largă de inițiativă personală În aceasta autorul vede noi dovezi că "instituțiile unui popor cunoscut sunt expresia sufletului său (l'expression de son ame)") Mai mult, se face o paralelă similară între dezvoltarea socială a Statelor Unite ale Nordului America și republicile sud-americane, iar contrastul dintre dezvoltarea istorică a acestor două lumi politice este din nou redus de autor exclusiv la diferența de alcătuire mentală a ambelor " rase") În ultimul exemplu, autorul vede o dovadă deosebit de convingătoare a "în ce măsură sufletul unei anumite rase îi controlează soarta și cât de neînsemnat este rolul pe care instituțiile îl joacă în această soartă") Rezumând principalele prevederi ale lui Le Bon, esența concepției sale istoriozofice poate fi formulată pe scurt după cum urmează: Istoria popoarelor este o consecință a alcătuirii lor mentale sau a "sufletului"; manifestările exterioare ale acestor "suflete" constituie, în total, ceea ce numim istoria omenirii Istoria este astfel un proces paralel cu un alt proces, care este evoluția "sufletelor rasiale" Întrucât al doilea proces stă la baza primului și este primar și fundamental în raport cu acesta, în timp ce cel din urmă este secundar și derivat în raport cu acesta, este clar că "legile" primului trebuie să fie "legile" care o guvernează pe cea din urmă Cu alte cuvinte: legile evoluției istorice trebuie căutate în legile evoluției rasiale) Le Bon, p -) Le Bon, p s) Le Bon, p) P- p Biblioteca "Runivers" P ARDASHEV duș Luării în considerare a acestuia din urmă îi este dedicată a doua jumătate a lucrării lui Le Bon (capitolele -), care ar putea fi numită "dinamică socială;" Cum apare "rasia" sau "sufletul colectiv" (ame colectiv)? Prin îmbinarea elementelor eterogene Cât de repede un anumit grup de indivizi, în virtutea conviețuirii și a eredității, a dobândit în cele din urmă o anumită alcătuire mentală generală și o anumită comunitate de idei, sentimente și interese, aceasta înseamnă că în acest grup a apărut un "suflet colectiv" Este, ca să spunem așa, embrionul sufletului colectiv Dezvoltarea și creșterea sa ulterioară are loc prin ereditate "Sufletul familiei", "sufletul comunității civile", "sufletul provinciei", "sufletul neamului" - acestea sunt principalele etape succesive în creșterea sufletului colectiv) "Sufletul națiunii" este cea mai înaltă formă la care a ajuns sufletul colectiv în dezvoltarea sa și doar în vremuri relativ recente Răspândirea "sentimentelor, ideilor, intereselor și credințelor comune" către popoare întregi, apariția unei "machiaje mentale comune" în rândul lor este un fapt din vremuri relativ recente și, în majoritatea cazurilor, un fapt care este departe de a fi încheiat încă) Principalul factor în acest proces lent și lung, al cărui rezultat este un "suflet național" complet format este

ereditatea Lebon ilustrează acest punct prin observația destul de curioasă a economistului francez Chesson, care a calculat că, numărând trei generații pe secol, se dovedește că în venele fiecărui francez modern există o parte din sângele a cel puțin douăzeci de milioane de francezi care a trăit în anul) Și totuși, în ciuda acestui fapt, procesul de amalgamare necesar formării unui "suflet național" complet format este departe de a fi încheiat în Franța și, într-adevăr, nicăieri în Europa, cu excepția, poate, numai a Angliei; dintre toate națiunile moderne ale Europei, după autorul (mai ales curios în gura unui francez), numai englezii posedă un suflet național pe deplin format și aceasta este forța lor h) Pentru asta, există țări în care "comunități și provincii mici *) RR x , ib, comp i rr , , ib,) p# ij p) p> I > Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIA ÎN ISTORIE a trăit o viață independentă prea mult timp și fiecare dintre ei a primit un suflet atât de stabil încât contopirea acestuia din urmă cu sufletele comunităților și provinciilor vecine pentru a forma un singur suflet național devine imposibilă Așa este, de exemplu, Italia*) "Dobândirea de către un popor cunoscut a unui suflet colectiv ferm stabilit marchează apogeul măreției sale") Principala proprietate a "sufletului național" dobândit în acest fel este stabilitatea, "imobilitatea") De aceea, cu toate vicisitudinile destinului istoric, cu toate revoluțiile și catastrofele posibile trăite de popor, "sufletul" lui rămâne același "Nu este prea mare diferență între delegatul comitetului de siguranță publică și prefectul imperiului: ei sunt una și aceeași persoană, doar în costume diferite - mai întâi în bluză, apoi în uniformă brodată") În virtutea stabilității sale, "sufletul rasial" se distinge prin insolubilitatea sa extremă la orice fel de influență externă Influența "mediului - fizic și moral" - asupra "sufletului colectiv" este aproape neglijabilă; afectează numai în perioada de formare a acestuia din urmă și nu are forță în raport cu rasele care sunt pe deplin formate) (De amintit aici că autorul consideră "majoritatea raselor istorice ale Europei în perioada lor de formare") În orice caz, doar "trăsăturile psihologice colaterale" (caractères accessoires, modificabile) ale sufletului colectiv sunt supuse schimbării ; în ceea ce privește "trăsăturile de bază", acestea sunt invariabile (caractères fondamentaux, irréductibles et invariables G) Întrucât istoria, potrivit lui Le Bon, nu este altceva decât o "reflectare a sufletului rasial", cum este posibilă evoluția istorică, s-ar putea întreba, având în vedere "imobilitatea" acestui "suflet"? Răspunsul la această întrebare se găsește în învățătura autorului despre rolul ideilor în istorie Ideile sunt adevăratul motor al istoriei; ele sunt "izvoarele invizibile ale lucrurilor") "Cel mai important lucru din istoria popoarelor, ceea ce le influențează cel mai profund soarta, nu este) r i Autorul nu explică în ce sens ar trebui să înțelegem această "imposibilitate": dacă este condiționată, adică numai în raport cu momentul prezent, sau necondiționat) r ib) r) Cuvintele lui Taine citate de Lebon, p) Le Bon, pp , , ,) pp , , ibb) r Biblioteca "Runivers" P ARDASHEV revoluții, nu războaie, sunt schimbări în ideile de bază Niciuna dintre aceste schimbări nu poate avea loc fără o schimbare a tuturor elementelor culturii Adevăratele revoluții, singurele periculoase pentru existența poporului, sunt cele care îi afectează gândirea " Prin urmare, ideea nu este în idei în general, ci în ideile de bază, deoarece numai schimbările din acestea din urmă implică inevitabil schimbări în toate elemente x cultura Care sunt aceste idei? La baza oricărei civilizații, spune Le Bon, există întotdeauna mai multe idei Acestea sunt ideile principale

"Civilizațiile sunt rezultatul mai multor idei de bază") Ideile principale sunt, potrivit autorului, "faruri ale istoriei", "poli ai civilizației") Numărul acestor idées directrices de chaque civilization este întotdeauna foarte limitat) Astfel, Evul Mediu a trăit doar cu două idei - religioasă și feudală (autorul consideră că este posibil să vorbească despre feudalism ca expresie a unei idei, la fel ca despre catolicism) "Din aceste două (sic) idei au apărut artele, literatura, întreaga viziune asupra lumii (la concept de la vie tout entière) din Evul Mediu" β) Dependența "civilizației" de ideile care stau la baza acesteia este atât de directă și puternică încât orice schimbare a celei din urmă atrage fatal schimbări în toate elementele primei; fiecare civilizație este "destinată să fie imediat transformată de îndată ce are loc o schimbare a ideilor (de bază)") Așa s-a întâmplat cu civilizația medievală În Renaștere, cele două idei conducătoare ale Evului Mediu încep, încetul cu încetul, să lase loc unor idei noi "În Europa, idealul uitat al lumii greco-romane este reînviat și imediat filozofia, arta, literatura, toată viziunea asupra lumii încep să se transforme " Un proces asemănător are loc în zilele noastre, când "vechile idei religioase și-au pierdut farmecul și numai în virtutea acesteia amenință cu distrugerea completă a instituției sociale bazate pe aceste idei") Ceea ce, totuși, se poate întreba, unele idei - întotdeauna foarte puține - se datorează faptului că, ca "de bază", ele capătă o semnificație atât de decisivă în istorie, X) P+ ! +) P+ I θ+) p *) str ,) p II °) r "J p) R Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIA ÎN ISTORIE între timp, cum este neantul cel mai complet lotul tuturor celorlalte (autorul nu exprimă această ultimă propoziție, dar decurge cu inevitabilitate logică din învățătura lui de mai sus despre ideile principale)? Esența răspunsului lui Lebon la această întrebare poate fi formulată pe scurt după cum urmează: dacă o anumită idee a primit o influență decisivă asupra "sufletului poporului", ea, în virtutea acestui samago, devine una dintre "ideile care îi guvernează civilizaţie " Dar pentru ca o anumită idee să aibă o influență decisivă asupra "sufletului poporului", este necesar ca mai întâi "să coboare din regiunile imobile ale gândirii în acea regiune stabilă și inconștientă a sentimentelor în care sunt motivele acțiunilor noastre dezvoltat") Apoi ideea "devine, parcă, o parte a personajului și dobândește capacitatea de a influența comportamentul") "După ce a coborât în tărâmul inconștientului", ideea își pierde atât forța logică, cât și fragilitatea ei logică: "atunci funcționează mult mai mult prin sugestie decât prin dovadă", dar pentru asta devine și invulnerabilă oricărei arme logice Puterea ei nu este atunci în adevărul logic, ci în intensitatea psihologică și legătura organică cu "sufletul poporului") "Ea dobândește atunci o putere atotpătrunzătoare și subtilă; se răspândește irezistibil, pătrunzând în toate creierele> creând o atmosferă aparte "Asemenea prafului fin atotpătrunzător de drum, pătrunde în toate conceptele și toate lucrările epocii Ideea, cu consecințele ei logice, face apoi parte din acea masă densă de banalități ereditare (ce stock compact de banalités héréditaires) de care ne atașăm prin educație Ea, această idee, "a triumfat și a intrat pe tărâmul simțirii, iar asta o scoate multă vreme în afara oricărui pericol") Apoi capătă caracterul de forță elementară și "oamenii nu au voie să-i oprească cursul fatal Evoluția sa trebuie apoi finalizată până la capăt Și "când ea (o idee) a ajuns într-o anumită perioadă a evoluției ei, nu mai există niciun raționament sau dovadă care să o poată depăși Pentru ca popoarele să se poată elibera de jugul unei idei, sunt necesare secole sau răsturnări violente, uneori amândouă

împreună"), tocmai pentru că puterea ei) r) str I I) rr - $) r $) r -°) P* - Biblioteca "Runivers" P ARDASHEV complet independent de valoarea sa logică "Dacă ele, aceste idei, sunt inexacte sau false, nu este important pentru acțiunea lor Istoria arată că ideile cele mai himerice au fost cele care i-au fanatizat pe oameni cel mai mult și au jucat cel mai important rol "Dintre toți factorii evoluției culturale (dezvoltarea civilizațiilor), iluziile sunt printre cei mai puternici Iluzia a dat naștere piramidelor și a presărat Egiptul timp de cinci mii de ani cu colosi de piatră; iluzie a ridicat catedrale gigantice din Evul Mediu" etc *) Printre "ideile care guvernează civilizația", un rol deosebit de proeminent revine ideilor religioase "Istoria omenirii a mers întotdeauna în paralel cu istoria zeilor"), iar "cele mai importante evenimente din istoria omenirii au fost întotdeauna nașterea și moartea zeilor"): "nașterea noilor zei" a marcat întotdeauna zorii unei noi civilizații, iar dispariția lor a marcat întotdeauna începutul declinului ei" *) "Cu o nouă idee religioasă se naște o nouă civilizație") Puterea deosebită inerentă ideilor religioase constă în faptul că ele "produc ceva ca o hipnotizare constantă, atât de intensă încât sub influența lor se transformă întregul depozit mental (al poporului)" b) "Ceea ce este mai ales puterea lor irezistibilă constă în faptul că ele constituie singurul factor capabil să transmită imediat unui anumit popor o unitate absolută de interese, sentimente și gânduri Spiritul religios poate astfel, în același timp, să ia locul acelor acumulări ereditare lente care sunt necesare pentru formarea sufletului unui neam cunoscut Aceasta înseamnă că ideile religioase nu numai că au proprietatea comună tuturor "ideilor de bază" de a crește organic cu "sufletul rasei", ele au, de asemenea, o putere creatoare deosebită", o idee religioasă poate "instantaneu", " deodată", creează "sufletul" poporului cunoscut dispărut (exemplu: mahomedanismul și arabii)) Această intensitate deosebită a ideilor religioase și puterea lor creatoare explică marea lor semnificație în istorie și nu numai în istoria culturală, ci și în istoria p) r) str ,) r б) p ,) p Er) r Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIA ÎN ISTORIE litic "Tocmai în epoca inspirației religioase (aux époques de foi) popoarele, transformate instantaneu, au îndeplinit acele isprăvi titanice de care istoria se minunează - întemeierea imperiilor etc " *) În ceea ce privește rolul ideilor religioase în istoria instituțiilor publice, autorul consideră chiar posibil să se afirme că "încă din zorii vremurilor istorice, toate instituțiile politice și sociale s-au bazat pe credințe religioase))) Într-un cuvânt, "întreaga istorie a popoarelor - politică, artistică, literară - este fiica convingerilor lor religioase") Nu trebuie, însă, uitat, stipulează autorul, că "credințele religioase, schimbând caracterul popoarelor, suferă ele însele schimbări sub influența acestui caracter") Budismul de pe pământul chinez a devenit destul de diferit de ceea ce era în patria sa; Islamul mongolilor diferă în multe privințe de islamul arabilor etc d Deci, "caracterul oamenilor și credințele lor sunt cheile istoriei sale") Cu alte cuvinte, esența procesului istoric, potrivit lui Le Bon, se rezumă la interacțiunea a doi factori: "caracterul popoarelor" și "credințele" acestora Dacă autorul ar fi mai preocupat de consistență și ar dori să rămână mai fidel propriei terminologii, atunci ar trebui să-și editeze formula procesului istoric oarecum diferit, și anume: "interacțiunea sufletului rasial și a ideilor (de bază)" Acum se pune întrebarea: de unde provin acele idei noi (inclusiv credințele religioase) care, ca fiind "de bază", joacă rolul de motoare ale evoluției istorice? Răspunsul la această întrebare - răspunsul,

după cum vom vedea, este departe de a fi satisfăcător - se găsește în învățătura autorului despre rolul individului în istorie sau, în conformitate cu formularea sa unilaterală a acestei întrebări, asupra rolul de "oameni remarcabili" Iată, pe scurt, esența acestei doctrine Fiecare popor cultivat are un anumit grup restrâns de oameni care se remarcă deasupra nivelului maselor prin talentele, geniul lor Această petite elite d'hommes eminents, d'ésprits supérieurs este "adevărata întruchipare a facultăților rasei - la véritable) r) str ,) str R- Ii R- Ui) R- ChZ- Biblioteca "Runivers" ARDASHEV incarnation des pouvoirs d'une race" Sensul "oameni de seamă" constă tocmai în faptul că "sintetizează toate" aspirațiile rasei "și" întruchipează idealul ei dominant "Vor fi aceștia "oameni mari" în politică, ca Caesar, Richelieu sau ca Galileo? Newton, esența rolului lor este întotdeauna și peste tot aceeași: ei "sintetizează rezultatele unei lungi lucrări anterioare"), "construiesc o clădire din pietre cioplite de alții") Rolul principal în istorie revine, însă, nu "inventatorilor geniali", ci "creatorilor" de idei religioase "Inventatorii pot schimba forma exterioară a civilizației; fanaticii, cu mintea îngustă, dar cu un caracter energic și cu pasiuni puternice, singuri pot întemeia religii și imperii și pot zgudui lumea") Predica acestor oameni sa fie o pura himera, un miraj, o halucinatie: "cele mai profunde schimbari din lume au fost aduse de asemenea visatori si creatori de asemenea miraje" "Inventatorii străluciți accelerează cursul civilizației; fanaticii şi clarvăzătorii fac istorie") Nu trebuie, însă, uitat în același timp, stipulează autorul, că, dacă acești oameni "au reușit să-și îndeplinească sarcina, a fost doar pentru că au întruchipat și exprimat inconștient idealul dominant al neamului și al timpului lor") În același timp, autorul nu consideră necesar să explice cum să îmbine epitetul de creatori cu negarea rolului lor creator Concluzie generală: "În final, ideile - și deci cei care le întruchipează și le difuzează - mișcă lumea") Întrucât fiecare "civilizație", potrivit lui Le Bon, este ținută împreună prin "ideile sale de bază", "moartea" acestora din urmă atrage în mod firesc în el distrugerea acestei civilizații, care într-un asemenea caz lasă loc unei alte civilizații bazate pe idei noi Pe de altă parte, întrucât civilizația este doar o "reflectare a sufletului rasial", acesta din urmă este inevitabil sortit distrugerii în cazul "moartei" celui din urmă Din păcate, părerile autorului asupra ultimului punct sunt departe de a fi clare Din câte am putut înțelege, el recunoaște două cazuri de "distrugere a sufletului rasial" În primul rând, în cazul în care are loc încrucișarea r· chz·) r· Mb) p · ъ r- shb G) - ^) p Biblioteca Runiverse PSIHOLOGIA ÎN ISTORIE conflict între două sau mai multe rase, apoi "în primul rând distruge sufletul acestor rase"') "De aceea, nu fără motiv, toate popoarele care au atins un grad mai mult sau mai puțin înalt de dezvoltare culturală au evitat cu grijă să se amestece cu străinii") În alte cazuri, moartea "sufletului rasial" are loc ca urmare a "decăderii structurii mentale a rasei") ■ Factorul unei astfel de descompunere este mediul "Când are loc o schimbare a condițiilor mediului, elementele depozitului mental (rasei), susținute de influența primei, încep să sufere transformări regresive, care, la rândul lor, duc la distrugerea lor") Acest lucru se întâmplă din motive pur fiziologice "Celula creierului, care nu mai găsește (din cauza condițiilor de mediu schimbate) șansa de a face mișcare, încetează să funcționeze, iar abilitățile mentale care s-au format de-a lungul secolelor pot dispărea rapid") Așa se explică declinul rapid al popoarelor care au atins un grad înalt de dezvoltare culturală prin secole de efort: "oamenii au pierdut totul când și-au

pierdut drsha" G) Acesta este, potrivit lui Lebon, "mecanismul dezintegrarii civilizațiilor" comun tuturor popoarelor) Cartea lui Le Bon conține o mulțime de observații interesante și valoroase, grupate cu pricepere și formulate eficient Au multă observație subtilă și multă atitudine atentă față de realitatea istorică Acestea sunt în special, observațiile sale cu privire la dependența culturii și istoriei de caracterul popoarelor, cu privire la semnificația factorilor psihologici în istorie, rolul inconștientului în idei etc O altă întrebare este cum a folosit aceste observații El construiește pe ele, după cum am văzut, o întreagă teorie istoriozofică Esența acestei teorii constă în reducerea procesului istoric la cel psihologic pe baza "rasei"; el derivă toată istoria din "formarea mentală a raselor", pe care o numește "sufletul" Pentru a face o evaluare a teoriei prezentate, nu este nevoie de a intra într-o analiză detaliată a acesteia; este suficient să punem întrebarea: rezistă confruntării cu realitatea istorică? Răspunsul la această întrebare nu va ocupa mult spațiu, din moment ce i) r E p s η p *) str Er ") p E R ^i Biblioteca "Runivers" P ARDASHEV Va fi suficient să ne oprim pe câteva puncte esențiale Pentru a-și realiza ideea principală despre "sufletul rasei" ca singura sursă a întregii evoluții istorice, autorul trebuie să ignore originalitatea individuală și să nege complet rolul creator al individului în istorie, iar pe de altă parte mâna, reduce aproape la zero influența "mediului" și "momentului" (Lebon aderă la triada Taine: "rasă", "mediu", "moment") Nu vom dovedi în mod direct imposibilitatea acestei propoziții: pe scurt, acest lucru nu se poate face, iar o examinare detaliată ne-ar duce prea departe Așadar, ne vom rezuma la a evidenția câteva dintre consecințele care decurg din această situație în mod logic și, în același timp, ne vom descompune în realitate istorică Întrucât, potrivit lui Le Bon, o persoană este în general lipsită de un rol creativ, iar orice "minte remarcabilă" sau "om mare" este doar un exponent al ideilor și un purtător al idealurilor "rasei sale", rezultă că ideile și idealurile "întruchipate de oameni de seamă" aparținând aceleiași "rase" ar trebui să fie întotdeauna identice, sau cel puțin să nu se contrazică între ele, ceea ce, după cum se știe, nu se întâmplă în realitate În ceea ce privește "momentul", negarea influenței sale se descompune în astfel de fenomene istorice care caracterizează anumite epoci (și nu "rase") precum feudalismul medieval, mișcarea umanistă de la sfârșitul Evului Mediu, "absolutismul iluminat" al a doua jumătate a secolului trecut etc Negarea influenței "mediului" duce și la nu mai puține contradicții cu realitatea istorică Mai departe, în favoarea semnificației atotcuprinzătoare a "sufletului rasial" în istorie, autorul minimizează până la extrem rolul instituțiilor, care, în opinia sa, "au doar o influență extrem de slabă asupra evoluției civilizațiilor ; sunt cel mai adesea efecte și foarte rar cauze În altă parte el se exprimă și mai accentuat "Este o himeră copilărească", spune el, "să crezi că guvernele și constituțiile joacă vreun rol în soarta unui anumit popor") Dacă acest lucru ar fi adevărat, atunci ar trebui să admitem că, de exemplu, imperiul nu a oferit niciunul) Le Bon, p) str Compara Biblioteca Runiverse PSIHOLOGIA ÎN ISTORIE ce influență asupra soartei "poporului" roman, că rolul feudalismului în dezvoltarea culturală a Evului Mediu a fost complet nesemnificativ etc Autorul poate, desigur, să obiecteze la acest lucru din punctul său de vedere că punctul este nu în instituţiile feudale, ci în "ideea feudală Dar, desigur, nu se poate fi de acord cu aceasta, atât pentru că istoria nu știe nimic despre "ideea feudală" în afară de instituțiile feudale, cât și pentru

că sistemul feudal a influențat istoria nu atât prin ideile sale, cât prin instituții, ca să nu mai vorbim de faptul că că baza acestor din urmă era departe de a fi doar idei, dar poate chiar mai mult - interese și forță materială Apoi, potrivit lui Le Bon, instituțiile, împreună cu alte elemente ale culturii, "curg din sufletul rasei" Să încercăm să aplicăm acest lucru măcar la aceleași instituții feudale ale Evului Mediu: - din "sufletul" cărei "rase" au "curs"? Produsul a cărui "suflet rasial" este sistemul politic al Elveția modernă, formată din mai multe "rase"? Sau luăm acest fapt Ecaterina a II-a introduce iobăgie în Rusia Mică: conform teoriei lui Le Bon, trebuie recunoscut că această "instituție" "a izvorât din sufletul rasei (Mica Rusă)* Să mergem mai departe Ideile, credințele religioase, toată viziunea asupra lumii, în cele din urmă, toate acestea, potrivit lui Le Bon, "curg* din aceeași sursă primară a întregii evoluții istorice - "sufletul rasial" În consecință, ideea modernă a progresului, ideea "absolutismului iluminat" din secolul trecut, ideile medievale de teocrație și asceză și, în general, întreaga viziune asupra lumii din Evul Mediu, toate acestea trebuie recunoscute ca fiind produs al uneia sau alteia "rase" * Și creștinismul, această religie umană universală, universală, este și un "produs al rasei"? Ce fel? Mai mult, susținând că întreaga istorie a unui popor cunoscut decurge în întregime din "sufletul" acestuia, autorul a uitat în mod evident de existența unor astfel de fapte, complet accidentale în raport cu "sufletul" unui popor dat *), precum: de exemplu, străină Cititorul va înțelege * în ce sens vorbim în acest caz despre fapte întâmplătoare; în istorie, desigur, nu putem vorbi decât despre hazardul relativ, care nu exclude câtuşi de puţin legea cauzalităţii Invazia mongolilor, fapt întâmplător în raport cu natura poporului rus, nu a fost întâmplătoare în raport cu un anumit număr de fapte anterioare care au fost acest eveniment Întrebări de filosofie, kya Biblioteca "Runivers" P ARDASHEV cucerire De exemplu, jugul tătar în Rusia ce, și, de asemenea, "a izvorât din sufletul rasei (rusilor)"? Și dacă nu, atunci înseamnă că nu întreaga istorie a unui anumit popor poate fi explicată din "sufletul" său, ceea ce înseamnă că evoluția istorică nu are loc conform schemei lui Le Bon Lui Le Bon însuși îi pasă puțin să-și verifice teoria prin aplicarea ei la fapte istorice reale; dacă se îndreaptă din când în când la realitatea istorică, nu este atât sub forma testării ideilor sale, cât apoi, pentru a le tăia pe prima după standardele celeilalte Am văzut, de exemplu, sub ce formă prezintă istoria instituțiilor engleze și franceze, istoria dezvoltării sociale a Statelor Unite ale Americii America și republicile sud-americane Nu este aceasta cea mai pură falsificare a istoriei? Nu este aceasta o substituire a unor invenții proprii, mai mult sau mai puțin duhovnicești, în locul realității istorice reale? Nu se poate dovedi totul în acest fel? Deci, teoria lui Le Bon, în punctele ei esențiale, nu rezistă verificării istorice, la fel cum nu rezistă verificării logice Este interesant și instructiv de observat cum autorul, după ce a pășit pe un drum fals, devine din ce în ce mai încurcat cu fiecare pas următor, căzând în cele din urmă într-un impas logic fără speranță Astfel, poziția asupra rolului atotcuprinzător al "sufletului rasial" în istorie îl determină pe autor să nege inițiativa personală Dar, negat individului un rol creativ, el trebuie să caute principiul conducător al evoluției istorice într-un alt domeniu El găsește acest principiu în mișcare - în idei De aici și exagerarea exagerată a rolului ideilor în istorie: pentru el toată istoria este doar o "fiică a ideilor" Făcând acest tur de forță, autorul își imaginează că a ieșit dintr-o dificultate, în timp ce - de

fapt - doar dintr-o dificultate a intrat în alta, mai proastă decât prima Ideile mișcă istoria: dar cine mută ideile? "Suflet rasial"? Dar ea este "imobilă" Gândirea individuală? Dar personalitatea este lipsită de creativitate: doar * "reflectează" ideile date în realitate și nu creează altele noi Cu toate acestea, "ideile noi" apar de undeva și tocmai apariția lor îi datorează "ideile noi" originea Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIA ÎN ISTORIE vilizări", care vin să le înlocuiască pe cele vechi, învechite De unde vin primele? unde este sursa lor? Să admitem de neconceput din punctul de vedere al "imobilității" "sufletului rasial": să fie sursa "noilor idei" în aceasta din urmă Întrucât, pe de altă parte, potrivit lui Le Bon, ideile "formează" și chiar, în anumite condiții, "creează" un "suflet rasial", atunci ce iese? Ideile sunt produsul sufletului rasial, iar sufletul rasial este produsul ideilor? Să remarcăm câteva contradicții mai particulare Într-unul din citatele de mai sus, autorul vede în absolutismul de stat; al ordinii sociale franceze - un produs al "sufletului rasei franceze" Dar, până la urmă, conform teoriei sale, ar trebui să vedem un produs similar al aceluiași "suflet" în regimul feudal al Franței medievale, care, după cum știți, reprezintă polul opus față de absolutismul de stat Apoi, am văzut că, potrivit lui Le Bon, "sufletul rasial" complet dezvoltat este complet inaccesibil influențelor mediului; iar în alt loc acest același mediu se dovedește a fi un factor de descompunere a "sufletului rasial" din el Acestea și altele sunt similare anti-risc, asupra cărora este nevoie de multă oprire, pe de o parte, fiind falsitatea inevitabil a falsității premiselor de bază ale teoriei, va fi martoră, pe de altă parte, că în toată această teorie iar autorul însuși este multe neexplorate, incomplete Această proastă concepție și obscuritate în ideea unui "suflet rasial" iese în evidență cu o ușurare deosebită Această idee este centrul de greutate al întregii concepții istoriosofice a lui Le Bon și este, de asemenea, punctul cel mai slab al teoriei sale Pentru început, doctrina "sufletului rasial" ridică rasa însăși într-o individualitate psihologică În acest moment, întreaga teorie întâmpină aceleași dificultăți care servesc drept piatră de poticnire pentru așa-numita "teorie organică" a societății *), iar autorul nu face nimic pentru a elimina aceste dificultăți: pur și simplu le ignoră Principala dintre aceste dificultăți) O expunere și o critică a "teoriei organice" se găsesc în articolul Butarda Karev: "Societatea și organismul" ("Studii istorico-filosofice și sociologice" Sankt Petersburg, dolari, pp -ιόι) Tot în volumul al lui "Osn întrebare Phil ist , p și urm (conform ed a II-a) Acolo cititorul va găsi și referințe la literatura subiectului * Biblioteca "Runivers" P ARDASHEV Ea constă în absența în fiecare "organism social" și, în consecință, în "rasă", a acelui "sensoriu comun", sensorium comunal, fără de care individul este de neconceput Calea de ieșire din această dificultate, se pare, este doctrina lui Le Bon cu privire la rolul minunei elite d'ésprits supérieurs, ca "expresoare ai ideilor și aspirațiilor rasei cuiva" Dar aceasta este doar o cale aparentă de ieșire din dificultate La urma urmei, această elită minionă, din nou, nu este un individ, ci un grup colectiv, căruia îi lipsește, în același fel, o "sensibilitate comună", ca să nu mai vorbim de faptul că "ideile și aspirațiile unor oameni eminenti" aparțin aceluiași "rasa" , destul de des se dovedesc a fi diametral opuse; Între timp, esența "sufletului rasial", așa cum este definit de autor, constă tocmai în "comunitatea necondiționată (communauté absolue) de interese, sentimente și gânduri" În plus, tocmai această propoziție despre "comunitatea absolută de interese, sentimente și gânduri" echivalează, în esență, cu ignorarea realității

istorice, care ne prezintă "rase" nu ca mase continue, compacte, cu o unitate absolută de interese, sentimente și gânduri, ci ca agregate complexe ale unei game întregi de grupuri culturale și sociale - adesea cu "interese, sentimente și gânduri" opuse Apoi, însăși înțelegerea de către autor a "sufletului rasial" suferă de un fel de dualitate și inconsecvență "Sufletul unei rase" este într-un caz definit ca "alcătuirea mentală (a unei rase) la fel de definită și stabilă ca structura sa anatomică"*); în alt caz, nu mai este un "depozit psihic", ci "un ansamblu de tradiții, idei, credințe, interese și sentimente comune") Și acest lucru este departe de același lucru Într-un caz "sufletul rasial" are caracter organic, în celălalt este deja un fenomen de ordin "supraorganic" Este adevărat că Le Bon are o punte de legătură între aceste concepții contradictorii despre "sufletul rasial" - în ideea de ereditate Ideile și sentimentele, "formând sufletul rasei", îi sunt transmise prin ereditate și, în consecință - ca ereditare - sunt *) Le Bon, an ii, , , ibb etc Le Bon, an ib, etc Biblioteca Runiverse PSIHOLOGIA ÎN ISTORIE rakter organic Dar ideea este că autorul nu a făcut nicio încercare serioasă de a fundamenta și dezvolta această idee Pe de altă parte, dacă ar fi vrut să facă acest lucru, ar trebui inevitabil să se confrunte cu cealaltă parte a teoriei sale De fapt, unde ar pune atunci ideile religioase, care, conform învățăturii sale, nu numai că remodelează "sufletul rasei", dar în anumite cazuri chiar îl creează pe acesta din urmă, îl creează "instantaneu", "deodată"- în propriile sale cuvinte: este clar că aici momentul eredității nu joacă niciun rol, iar ideea în acest caz apare în rolul unui factor pur "supraorganic" Aceasta înseamnă că în însăși conceptul de "suflet rasial" Le Bon are o contradicție care nu poate fi eliminată fără a încălca integritatea teoriilor sale Și pe lângă aceasta, doctrina sa despre "sufletul rasial" ridică destul de multe întrebări și nedumeriri, la care autorul nu dă niciun răspuns Cum poate o anumită idee să devină nu un conținut, ci o parte a "sufletului rasial"? Care este relația sufletului individual cu colectivul? Și ce legătură are cu aceasta din urmă interacțiunea psihică a personalităților care alcătuiesc "rasa" dată? Cum funcționează acesta din urmă? Există un "suflet rasial" ceva de necompunet, primar sau, dimpotrivă, ceva complex, derivat și, deci, supus analizei? Unde este granița dintre "trăsăturile minore și variabile" ale "sufletului rasial" și "trăsăturile primare, neschimbate"? Care este mai exact relația "sufletului rasial" cu "mediul" și "momentul"? Ce este și cum are loc acea interacțiune dintre idei și "sufletul rasial", în care autorul consideră esența procesului istoric? În cele din urmă - și aceasta este cea mai gravă nedumerire cauzată de doctrina lui Le Bon despre "sufletul rasial" - corespunde această expresie cu o anumită esență reală sau ar trebui să fie privită aceasta din urmă ca o simplă metaforă, ca o desemnare condiționată abreviată a unei totalități cunoscute? a fenomenelor complexe? Deși, având în vedere "pozitivismul" autorului, care nu poate fi pus la îndoială, nu se poate crede că a înțeles chestiunea în sensul primei părți a dilemei, dar cu toate acestea, citind raționamentul Biblioteca "Runivers" P ARDASHEV despre modul în care "sufletul rasial" "se naște", "moare" și acționează în istorie, în general se are impresia că este vorba despre o ființă individuală vie pe care nimeni nu o vede, dar care, invizibilă pentru nimeni, dă de știre despre pe sine pretutindeni - care este, în esență, principalul, chiar singurul, actor din istorie: orice altceva joacă un rol istoric doar în măsura în care este "expresia" sau "produsul" lui Desigur, că în sfârşit te desprinzi de o astfel de impresie, evident

incongruentă; dar totuși, ceața, mânată de frazeologie inconsecventă, lasă în urmă un fel de ceață și confuzie de concepte, care nu puteau fi rezolvate decât de autor însuși și chiar și atunci sub condiția unei purificări prealabile a terminologiei, eliminarea de orice incertitudine și ambiguitate din ea Astfel, încercarea lui Le Bon de a reduce procesul istoric la un proces psihologic, în sensul că îl înțelege pe acesta din urmă, trebuie recunoscută ca un eșec total Principala greșeală a autorului este că și-a luat în cap să ridice un principiu, potrivit pentru a explica o latură a evoluției istorice, într-un principiu cuprinzător al întregii istorii a omenirii: înțelegem principiul "rasei" Prin aceasta și-a compromis și punctul de vedere psihologic, care, cu o altă formulare a întrebării, ar putea da rezultate mai fructuoase în sensul concepției filozofice a istoriei Dacă este deloc posibil să se reducă procesul istoric la un proces psihologic (și teoretic nu se poate obiecta serios la o asemenea posibilitate), atunci cel puțin nu pe baza unei unități colective atât de complexe precum o "rase" sau în general orice grup cultural - dar numai pornind de la conceptul de personalitate ca singur atom istoric real și singura unitate psihologică reală, și acțiunile umane individuale ca elemente primare ale mișcării istorice Întrucât regularitatea acțiunilor umane este o regularitate psihologică și întrucât, pe de altă parte, întregul proces istoric se reduce la ele, în ultimă analiză, este clar că acesta din urmă se bazează pe procesul psihologic, iar regularitatea istorică este - din nou în urma analizei germane-* Biblioteca Runiverse PSIHOLOGIA ÎN ISTORIE regularitate psihologică *) Căutările de "legi istorice" pot conta pe succes numai atunci când sunt efectuate în această direcție; și pentru aceasta este necesar, în primul rând, ca istoria și psihologia să-și strângă mâna De aceea, opera lui Le Bon, oricât de sceptici am fi cu privire la rezultatele sale imediate, nu este lipsită de o semnificație pozitivă serioasă, și anume ca încercare de a releva regularitatea psihologică care stă la baza procesului istoric P Ardashev *) Profesorul N I Karev citează, ca principal argument împotriva posibilității reducerii procesului istoric la unul psihologic, considerația că "în viața istorică (pe lângă subiectivă) există și o latură obiectivă, și anume forme sociale, instituții, sisteme a relațiilor sociale dintre indivizi" ("Main Questions of Phil History", ed , partea , p) Dar până la urmă, în cuvintele aceluiași venerabil autor, față de care nu avem nimic de obiectat, "totul în istorie există prin individ, în el și pentru el: toate tipurile de viață socială sunt doar sisteme diferite de relații între indivizi" ; și mai departe: "orice instituție am lua, ea este în final creată, întreținută, schimbată de un set de personalități active" (ibid , partea I, p) În consecință, "latura obiectivă" a istoriei se reduce, în ultimă analiză, la "activitățile indivizilor" a căror regularitate nu poate fi alta decât o regularitate psihologică În cel mai nou articol al său despre "Materialismul economic în istorie" (în "Buletinul Europenilor" și mai târziu în cartea "Historical-Phil and Sociol Etudes* St Petersburg,), prof Karev se pronunță din nou, deși în treacăt, împotriva posibilității unei interpretări psihologice a procesului istoric, propunând de data aceasta un nou argument, care constă în faptul că omul este nu numai o ființă spirituală, ci și materială și că "fapte care au originea în latura materială a existenței umane * nu se poate "reduce la o bază pur spirituală" ("Etudes" > p) Dar slăbiciunea acestui argument este evidentă (nu credem că autorul însuși i-a acordat o importanță deosebită) De fapt, "latura materială a existenței umane", în măsura în

care constă în funcții fiziologice, nu este, desigur, inclusă în conținutul procesului istoric și, în măsura în care se regăsește în relațiile economice, se reduce în întregime la anumite sisteme de acțiuni umane, adică unele fapte, supuse legilor psihologice Referitor la articolul domnului prof A I Vvedensky: "Despre Kant, realul și imaginarul" (Sfârşit) z Doctrina timpului, spune criticul meu (pp -), constituie punctul central al Criticii Rațiunii Pure și "leagă toate părțile ei ca un fir roșu" Dacă prin aceste cuvinte dorește să spună că viziunea lui Kant despre procesele cognitive presupune inevitabil doctrina timpului și schimbării, dezvoltată în secvența sa extremă, sau este inevitabil condiționată de această doctrină particulară, atunci acest lucru este incorect Doctrina cunoașterii lui Kant, pe latura ei pozitivă, constă în explicarea și demonstrarea semnificației necondiționate în experiență a sintezei pe care o reprezintă categoriile sale, considerate ca concepte pure ale înțelegerii Nu există nicio îndoială că odată cu dezvoltarea acestui gând trebuie să fi existat, și într-adevăr a fost, o presupunere care a fost legată de concluziile Esteticii Această presupunere a constat în faptul că numai lucrurile reprezentate pot servi drept material de cunoaștere, adică numai imagini și fiecare combinație disponibilă de materiale există de asemenea doar ceva reprezentat, doar imaginea unor combinații spațiale și temporale definite Fără îndoială, potrivit lui Kant, posibilitatea creării fiecărei combinații prin activitatea conștiinței depinde însăși de această proprietate a materialului cunoașterii "Lucrurile în sine", spune el în ultima secțiune a § o, "conformitatea lor cu legile ar aparține în mod necesar chiar și în afara înțelegerii care le cunoaște Dar fenomenele   sunt numai reprezentări Iar ca simple reprezentări, nu sunt supuse nici unei legi de legătură, cu excepția legii pe care o prescrie capacitatea de copulație Dar credința în dependența necondiționată a materialului cunoașterii de activitatea conștiinței nu a prejudecat deloc problema dacă aceste imagini ale lucrurilor și combinațiile lor trec într-adevăr în mod consecvent înaintea conștiinței, adică fie că ele însele constituie o serie reală succesivă de imagini, fie că par doar interschimbabile pentru conștiința noastră Răspunsul la această întrebare ar putea fi predeterminat de doctrina Esteticii despre timp și schimbare, dacă această doctrină este dezvoltată până la ultimele sale concluzii extreme; dar pentru subordonarea completă a materialului cunoașterii față de conștiință, nu era nevoie să se dea exact răspunsul la această întrebare pe care o cerea această secvență extremă Imaginile diferitelor combinații, dacă le considerăm ca o serie succesivă reală de produse creative ale conștiinței de sine, s-ar dovedi inevitabil a fi exact același produs complet și pur al puterii creatoare a conștiinței de sine cum s-ar dovedi fie dacă am reprezenta această serie în sine ca o simplă imagine subiectivă Nu a fost, cel puțin, efectiv realizată în Analyst de Kant această ultimă idee? Nu este nevoie să spunem că o doctrină clară și sigură a timpului și schimbării, în secvența sa extremă, nu se găsește la Analist Am văzut deja mai sus că locurile pe care domnul prof Vvedensky consideră amintirile directe ale lui Kant despre învățătura sa dezvoltată în mod consecvent despre timp și schimbare, nu numai că această învățătură nu conține niciun reamintire a unei astfel de secvențe, dar nu conține deloc nicio mențiune despre învățătura lui Kant despre timp și schimbare Mai mult, poate fi recunoscut ca un fapt că există multe locuri în Analist care, cel puțin în sensul lor literal cel mai

apropiat, contrazic direct această învățătură, luată în secvența ei extremă De asta ne-am putea convinge deja din fragmentele pe care le-am citat mai sus; și fragmente similare pot fi citate câte doriți G prof Vvedensy, aparent, nu neagă acest lucru; el spune (p) că Kant însuși nu și-a susținut întotdeauna punctul de vedere, "că s-a eschivat adesea M KARINSKY din propria sa viziune, sau a folosit expresii inexacte etc " (vezi și p articolului său) Dar el subminează semnificația acestui fapt Aceste abateri în ochii lui sunt doar gafe întâmplătoare, fără nicio importanță, "inevitabile cu noutatea cazului"; rolul acestor abateri i se pare atât de nesemnificativ încât consideră posibil și corect să ceară ca în analiză și critică "fie să le corecteze, fie să nu le acorde atenție" După părerea mea, poate vorbi așa doar o persoană, care respinge cu destulă prudență și prudență astfel de corectări de la sine și spune hotărât că el însuși nu le va face (vezi nota de la p) *) Desigur, nu există nicio îndoială că, printre inconsecvențele pe care Kant le admite, există destul de multe inconsecvențe accidentale care nu au nicio semnificație în întregul sistem - la fel de multe ♦) Se poate pune chiar întrebarea dacă, în opinia domnului prof Vvedensky, în Critică, există de fapt abateri reale de la o viziune adecvată a timpului și a schimbării El spune: "Kant însuși s-a abătut adesea de la punctul său de vedere sau a folosit expresii inexacte," etc Aparent, aceasta fie leagă două fapte diferite; iar intre timp, dupa alte expresii, domnul prof Vvedensky, se pare că același fapt se referă aici Cele două gânduri care sunt aici legate prin unirea "sau" au fost imediat exprimate prin următorul gând unic: pentru conștiința noastră, acestea sunt: percepția, reproducerea reprezentării în părți (Reproductio) etc ; pe pagina următoare ( ) se spune despre denumirile acestor procese: "toate aceste nume, în conformitate cu învățătura lui (a lui Kant), ar trebui să desemneze în el procese nu psihologice care au loc în timp (nu poate avea nici un discurs despre ele) , ci doar determinări (Bestimmungen) ale conștiinței noastre în timp"; şi totodată domnul prof Vvedensky explică că "Kant avea tot dreptul să folosească, pentru concizie, cuvinte care denotă procese temporale Nu sunt, așadar, toate abaterile lui Kant de la propria sa doctrină a timpului și a schimbării reduse la simple inexactități de terminologie, la care Kant, în plus, avea dreptul? Care este atunci opinia criticului meu cu privire la ceea ce el numește abaterile lui Kant de la propria sa viziune? Le privește, cel puțin, ca pe niște inconsecvențe reale în conduita privirii sau ca pe simple inexactități în terminologie?   întâlnesc doar inconsecvențe imaginare, care se explică prin inevitabile inexactități ale prezentării Dar acesta nu este în niciun caz sfârșitul chestiunii După ce Kant a dedus categoriile din formele de judecată și a demonstrat astfel că aceste categorii sunt concepte a priori, el trece la clarificarea dominației acestor "concepte asupra materialului cunoașterii, adică la întrebarea unde trebuia exprimată întreaga influență a rezultatelor "Esteticii" sale Și aici devine punctul său de plecare următorul gând (§): "conștiința empirică care însoțește diverse reprezentări este ea însăși împrăștiată și fără legătură cu identitatea subiectului Această relație, așadar, nu este încă realizată prin faptul că însoțesc fiecare reprezentare cu conștiință, ci (se realizează doar) prin faptul că adaug o reprezentare la alta și sunt conștient de sinteza lor Kant vorbește aici despre dispersarea conștiinței empirice Prin această dispersare se poate înțelege doar fragmentarea imaginilor, dintre care fiecare este însoțită de conștiință, dar în fiecare separat nu există

conștiința celorlalți și a relației lor reciproce unul cu celălalt Despre orice singur act de conștiință empirică, dacă nu ne referim deloc la relația sa cu alte acte similare care nu mai există la momentul dat, nu se poate spune, desigur, că conștiința din el este împrăștiată și nu are nicio legătură cu identitatea a subiectului Un singur act de conștiință este unic, deoarece totul în el este unit într-o singură imagine, care vine la un singur eu Desigur, despre imaginile private combinate într-un singur act de conștiință empirică nu se poate spune că fiecare dintre ele, deși este însoțită de conștiință, este însoțită în așa fel încât conștiința sa nu are nicio legătură cu identitatea subiectului acestui act Conștiința, combinată cu fiecare particularitate, inclusă în imaginea generală a unui singur act, este în sens strict o conștiință a unui subiect Este vorba, evident, de o schimbare a imaginilor care apar și dispar în unul și același subiect, de un flux succesiv de combinații întregi de reprezentări, fiecare dintre acestea fiind prezentată ca un singur act special de conștiință empirică Kant introduce conștiința pură, care ar trebui să-i explice posibilitatea Biblioteca "Runivers" M K AR IN S KY și nevoia unei sinteze categorice, tocmai în contrast cu această conștiință faptică, împrăștiată, în contrast cu imaginile care sunt însoțite separat de conștiință, dar care pentru conștiința empirică rămân încă necorelate între ele Unitatea conștiinței pure trebuie să asigure capacitatea unei sinteze comune a acestor imagini disparate Apartenența lor la o singură conștiință pură trebuie să garanteze participarea tuturor la o singură sinteză necesară comună "Gândul că aceste date în contemplarea reprezentării se referă toate împreună la mine înseamnă, de asemenea, că le unesc într-o singură conștiință de sine, sau le pot uni, cel puțin, în ea și, deși ea însăși nu este încă conștiința sinteza reprezentărilor, dar presupune posibilitatea acestora din urmă; cu alte cuvinte, numai prin faptul că le înțeleg diversitatea într-o singură conștiință, le numesc pe toate în agregat ideile mele; altfel "eu" meu ar fi la fel de multicolor (würde ich so vielfãrbiges ver-schiedenes Selbst haben) atâtea idei de care sunt conștient" Aceste cuvinte vin aproape imediat după cuvintele de mai sus despre dispersarea reală a conștiinței empirice Prin urmare, dacă posibilitatea unei singure sinteze necesare se opune aici tuturor reprezentărilor în totalitate și posibilei diversitate a subiectului fără ea, atunci la baza acestei opoziții stă, evident, aceeași opoziție între unitatea " I" și fragmentarea efectivă a conștiinței empirice Acest lucru este destul de clar din textul discursului Oricât de accidentală ar fi sinteza reprezentărilor în fiecare act individual al conștiinței empirice, totuși ea există inevitabil în el Un singur act, care îmbină un anumit conținut în unitatea imaginii, este imposibil fără sinteză Și, prin urmare, nu se poate spune despre un singur act de conștiință empirică că atribuirea unui singur "eu" a particularităților unite în el nu este conștiința sintezei lor și este imposibil să tragem o concluzie chiar din această gândire posibila diversitate a subiectului Toate acestea au sens doar atunci când sunt aplicate unei serii de contemplații care se înlocuiesc și nu sunt deloc corelate între ele în conștiința empirică Este de la sine înțeles că în toate aceste explicații Kan- Biblioteca "Runivers" PRIVIND ARTICOLUL G PROF A P VVEDENSKAGO nu poate fi vorba de o simplă prezentare a unei serii de imagini disparate, i e a unei simple reamintiri sau reproduceri a unei schimbări de imagini, care ar fi considerată o pură iluzie a conștiinței și nu ar sugera în spatele ei o succesiune reală de imagini neconectate în conștiința empirică În numele unei simple reprezentări a

unei schimbări trecute care nu a existat de fapt, în numele unei difuzii a conștiinței care de fapt nu există, nu se poate postula o unitate pură a conștiinței; este imposibil de explicat conexiunile în imagini disparate prin această unitate, atunci când se neagă existența reală a acestei disparități de imagini Aici nu avem de-a face cu rezerve întâmplătoare și nu cu utilizarea prescurtată a termenilor care în vorbirea obișnuită înseamnă schimbare și procese temporale, ci în Kant ar fi folosiți în sensul unei idei simple de schimbare și procese în timp Aici ni se oferă ipoteza inițială a "Deducției" prin care este introdusă ideea principală a "Analiticii", sinteza conștiinței transcendentale În studiul "Analiticii" însuși, Kant întâmpină o schimbare de imagini în reprezentarea în doctrina sa a așa-numitei sinteze a aprecierii Această învățătură nu este o gândire privată care, imperceptibil pentru filosoful însuși, s-a strecurat în cercetările sale și stă aici de la sine, fără a afecta alte gânduri Această învățătură pătrunde în toate părțile esențiale ale Analytica Se încadrează în "Deducerea categoriilor": aici, cu ajutorul doctrinei acestei sinteze, se explică dominația categoriilor asupra materialului de cunoaștere, dat în forme spațio-temporale Parcurge succesiv întregul tratat în care sunt expuse dovezile principiilor Dovada principiului cantității se bazează direct și direct pe sinteza aprecierii; este la fel de direct și imediat presupus de toate dovezile analogiilor experienței, la fel ca și dovada principiului lor general Există referiri la el chiar și în dovedirea principiului calității, deși aici nu poate juca niciun rol esențial Kant privește percepția din partea conținutului său, ca pe un fenomen complex sau compus Sinteza sa de apregen- Biblioteca "Runivers" m KARINSKI aceasta ar trebui să explice imaginea complexă dată în percepția prezentă, de fapt, din partea compoziției sale Descrierile lui Kant despre sinteza aprehensiunii și semnificația ei pentru cunoaștere presupun, într-un dublu sens, o schimbare a imaginilor În primul rând, de-a lungul Analistului, Kant insistă cu cel mai mare accent că sinteza aprehensiunii este ea însăși o sinteză secvențială, că ea constă în asimilarea succesivă (parte cu parte) a elementelor pe care le adună în unitatea întregului "Deoarece simpla contemplare în toate fenomenele", spune el în demonstrarea principiului fundamental al cantității, "este fie spațiu, fie timp, atunci fiecare fenomen ca contemplare este o mărime extinsă, deoarece nu poate fi cunoscut decât prin sinteză succesivă (de la o parte la altul) în rețineri" În dovezile analogiilor experienței, se întâlnește și pretutindeni referirea inevitabilă la succesiunea necesară în cursul aproximării În al doilea rând, această sinteză este pusă destul de clar și hotărât ca o condiție inevitabilă pentru originea percepției - și, în consecință, percepția însăși este pusă ca ultima verigă dintr-o serie succesivă de imagini Prin sinteza aprehensiunii, spune Kant, introducând această sinteză, "înțeleg compoziția multiplicității în contemplația empirică, prin care percepția este posibilă, adică conștiința empirică a acesteia (nu departe de începutul §) Toate fenomenele, spune el în demonstrarea principiului fundamental al cantității, "nu pot fi sesizate în alt mod, adică acceptat în conștiința empirică, ca prin sinteza multiplicității, prin care se generează reprezentarea unui anumit spațiu și timp În dovezile sale ale analogiilor experienței, faptele care sunt atrase prin această sinteză în unitatea contemplației și determină actul percepției, el descrie direct drept fapte care preced și condiționează percepția prezentă Când dovedește legea interacțiunii, el spune: "Așadar, îmi pot îndrepta percepția mai întâi către lună, apoi către pământ, sau, dimpotrivă, mai

întâi către pământ și apoi către lună, astfel încât percepția acestora obiectele se pot urma, atunci eu spun că există împreună În dovada de cauzalitate, cu o anumită clarificare a gândirii cuiva, CU PRIVIRE LA ARTICOL Domnul PROF A I VVEDENSKAGO Stabilirea unui eveniment obiectiv se explică, de asemenea, în mod clar și decisiv prin faptul că "observ că B în apreciere nu poate să-l urmeze decât pe A, iar A nu poate să-l urmeze pe B, ci doar îl poate precede?" Desigur, în unele dintre aceste descrieri, după cum reiese din exemplele date, Kant s-a strecurat involuntar în reprezentarea unei serii de imagini cu trăsăturile cu care apare din punctul de vedere al conștiinței empirice obișnuite, unde se transformă într-un serie de acte sau stări de conștiință, mai mult sau mai puțin e un episod conex din viața unui subiect empiric Este clar că astfel de inexactități în prezentare erau complet inevitabile Dar trebuie noi, în interpretarea acestor descrieri ale sintezei aprehensiunii, să mergem mai departe și să menținem aici în mod destul de consecvent punctul de vedere al schimbării la care trebuie să ducă doctrina timpului, în aplicațiile sale extreme? Într-un astfel de caz, toată această serie succesivă de imagini va trebui considerată ca nu a existat niciodată cu adevărat și, în același timp, va fi, de asemenea, necesar să recunoaștem ca nu există de fapt acea relație a acesteia cu percepția, conform căreia percepția este prezentat ca ultimul termen care completează această serie Întreaga serie în întregime ar trebui considerată ca simpla noastră reprezentare a seriei regresive (revenire) de condiții prezente în conștiința percepției Iar necesitatea acestei serii, asupra căreia insistă Kant, va trebui interpretată în sensul că, în străduința noastră de a ne explica percepția, această serie trebuie în mod necesar, deși iluzorie, să apară conștiinței ca condiție Dând această interpretare a sintezei de apreciere a lui Kant, trebuie în primul rând să ne confruntăm cu faptul că de-a lungul Analytica, în care această sinteză joacă un rol esențial, nu se face nicăieri niciun indiciu al unei astfel de interpretări Această tăcere capătă o semnificație deosebită, având în vedere următoarea împrejurare Trecutul însuși, desigur, nu poate fi prezent în conștiința prezentă: ca trecut, nu mai există acum Este înlocuită pentru conștiința prezentă de imagine M K AR I H S KI J amintirea sau imaginația Kant nu numai că înțelege acest lucru destul de clar, dar și exprimă această idee frumos Chiar și în prima ediție a Criticii, el plasează sinteza aprehensiunii - în măsura în care ar trebui să explice compoziția imaginii prezente dată în conștiință - în strânsă legătură cu sinteza imaginației reproductive Imaginația reproductivă, conform acestui punct de vedere, trebuie să restaureze și să reînvie elementele trecutului care dispar Astfel, devine posibil în momentul prezent să conectăm trecutul cu prezentul într-un singur act Dar prin aceasta, desigur, schimbarea imaginilor care trec prin minte și ar trebui să constituie o singură reprezentare, pe măsură ce imaginile curg, trebuie să se transforme treptat dintr-un flux real de imagini într-o simplă reprezentare a schimbării Dacă filozoful, explicând acest proces, a ajuns la o conștiință clară că teoria sa a timpului nu permite schimbarea efectivă a imaginilor în conștiință, atunci el nu ar putea, în descrierea sa a activității imaginației reproductive, să nu explice acest lucru , nu putea decât să spună că nu era în nimic mai mult, nu are nevoie, cu excepția ultimului moment, de o sinteză reproductivă, și consideră procesul de formare a acestui ultim moment ca o simplă sinteză progresivă Kant nu spune nimic de acest gen Dimpotrivă, în ediția a II-a a Criticii, el nu menționează deloc activitatea imaginației reproductive, considerând această

mențiune ca fiind un detaliu psihologic inutil Aici el are o singură teamă, care, desigur, trebuie să reprezinte tot acest proces În consecință, pentru reprezentantul procesului în întreaga sa formă, el ia o astfel de latură a acestuia, în care schimbarea imaginilor, și nu reprezentarea schimbării, iese în prim-plan și cel mai clar Nu este o coincidență, desigur, că trimiterile la sinteza aprecierii se găsesc în cele mai importante explicații ale Analytica Conceptul despre el era profund încorporat în însăși structura raționamentului Analytika* "Analitica" are ca sarcină să explice cunoștințele ca un simplu rezultat al sintezei gândirii Pentru un filozof care ar fi clar conștient de imposibilitatea de a privi schimbarea imaginilor care precede percepția ca o condiție a imaginii date în percepție, sarcina cercetării sale ar trebui să fie de a explica și viu Biblioteca "Runivers" PRIVIND ARTICOLUL G PROF A I VVEDENSKAGO pentru a arăta că un gând pur *) constituie condiţia imediată a sintezei date în percepţie Dar de îndată ce filosoful vede în schimbarea anterioară încă o condiție specială a percepției, dincolo de gândirea pură, apoi imediată participarea gândirii pure la generarea percepției prezente în ochii săi trebuie să se limiteze la simpla înlocuire a unei schimbări percepute sub concepte pure Pentru a explica pe deplin cunoașterea prin activitatea gândirii, el trebuie în acest caz, în plus, într-un mod indirect special, să ridice a doua condiție a percepției - schimbarea imaginilor care a determinat compoziția percepției - la același agent Este clar, așadar, că pentru un astfel de filosof o sarcină se împarte în două: i) să dovedească insuficiența pentru generarea percepției unei schimbări anterioare de imagini fără participarea directă a conceptelor pure și, astfel, să introducă gândirea pură în procesul care generează percepții, ca una dintre condițiile sale, și) pentru a explica dependența celei de-a doua condiții, schimbarea în sine, de gândirea pură Kant urmează clar și hotărât tocmai această cale Aceste două probleme sunt rezolvate - una în dovezile fundamentale, cealaltă în Deducție Atunci când dovedește fundamentele, Kant presupune un flux succesiv de imagini și, mai mult, cel mai favorabil flux pentru perceperea acelei relații în ființă la care se referă principiul care se dovedește; de exemplu, în relația de simultaneitate, se presupune o serie de percepții, în care A și B se înlocuiesc constant, etc Acest flux de imagini este luat ca fiind deja dat de puterea productivă a imaginației, a cărei sinteză, după Kant, servește drept condiție pentru reținere Însăși dovezile au ca sarcină imediată să explice că acest curent de reprezentări numai în conștiință nu este suficient pentru a stabili acea sinteză care reprezintă percepția De aici rezultă necesitatea de a permite, pe lângă acest curent de idei, concepte sintetice speciale prin care conștiința este ghidată în percepție În acest scop, Kant prezintă în general următoarele considerații În primul rând, ordinea fluxului de imagini *) Cu acest gând "pur", desigur, este implicată și imaginația productivă Întrebări de filosofie, carte ** Biblioteca "Runivers" M KARINSKI în conștiință nu există încă conștiința ordinii în cursul lor - pentru acestea din urmă se cere un concept care să unească imaginile în conștiință *) În al doilea rând, ordinea fluxului imaginilor în conștiință, în ciuda întregii ei posibile definiții, lasă de neînțeles transformarea unei relații între imagini simple într-o relație între obiecte **) Nu explică, în al treilea rând, transformarea sintezei aprecierii, care este consecventă peste tot, în alte relații în timp ***) Въ Los Blatt aus Kants Ñachi , chiar și procesul de discuție este scos în mod clar la lumină ca o condiție pentru stabilirea unor relații obiective dintr-un simplu flux

de idei reținut "Numai ceea ce este capabil de principii stabile în suflet", spune Kant aici, "noi numim obiect Prin urmare, o judecată obiectivă trebuie precedată de discuție Pentru că orice altceva care nu acceptă astfel de motive nu este nimic pentru noi și nu poate fi acceptat Căci percepția necesită încă conjugarea conform legilor generale Cu toate aceste precizări, se presupune în mod evident că în percepția relațiilor obiective, conștiința empirică este determinată de observația prealabilă Această idee este deosebit de clară, de exemplu, în dovedirea legii cauzalității Ea iese nu mai puțin clar atunci când (§) Kant vorbește despre determinarea conștiinței empirice prin asociații formate anterior Desigur, se pot face încercări de a explica diferit condiționalitatea percepției printr-o succesiune de imagini, ceea ce este sugerat de dovezile fundamentale Ea poate fi interpretată în sensul nu unei condiționalități reale, ci doar imaginare, care apare numai conștiinței în sinteza ei regresivă a condițiilor percepției Dar Kant însuși, explicându-și dovezile, nu dă absolut niciun motiv pentru aceasta Și a efectua o astfel de interpretare destul de consistent cu o analiză exactă a dovezilor mi se pare complet *) Acest gând apare cel mai limpede dacă comparăm sinteza recunoașterii din prima ediție a Criticii cu proba principiului cantității **) A se vedea în principal dovezile legii cauzalității și principiul general al analogiei experienței ***) Vezi dovezi ale legii interacțiunii și substanțialității   imposibil Nu numai că multe gânduri private kantiene nu se vor încadra într-o astfel de interpretare, dar însăși dovezile propozițiilor fundamentale își vor pierde sensul Dacă reținerea, în care este concepută sinteza puterii productive a imaginației, este doar o reprezentare iluzorie, deși inevitabilă, atunci concluzia trasă sub presupunerea unei astfel de iluzii trebuie să reprezinte ea însăși aceeași iluzie inevitabilă Ei vor stabili nu legea propriu-zisă a gândirii care generează percepția, ci doar legea aparentă, care apare ca lege doar sub o interpretare iluzorie a condițiilor percepției G prof Vvedensky, expunând în articolul său (p) demonstrația lui Kant a legii cauzalității, experimentează aceste inconveniente într-o asemenea măsură încât întreaga primă jumătate a dovezilor din prezentarea sa se dovedește a nu conține nici măcar un gând despre Kantova Punctul de plecare al demonstrației lui Kant a legii cauzalității este ideea că ordinea succesivă a schimbării este determinată de sinteza imaginației (productive), care trezește sentimentul interior Acest gând este doar o altă expresie pentru sinteza aprecierii prof Vvedensky, în locul acestui gând, a apărut următorul: "Este inevitabil ca mintea noastră să reprezinte totul în timp, adică sub forma unei schimbări de evenimente Identificarea timpului și schimbării aici a servit și domnului prof deserviciu Vvedensky Lui i se pare că mintea noastră poate reprezenta doar schimbarea Dar Kant cunoaște și alte moduri de timp: continuarea și simultaneitatea El învață doar că reținerea, conștientizarea multiplicității în percepție, nu poate avea loc decât sub formă de schimbare Deoarece în Kant ordinea evenimentelor este presupusă a fi o anumită aproximare, cauzalitatea este introdusă în el pentru a explica nu ordinea schimbării, ci obiectivitatea acesteia "Sunt conștient numai de mine însumi (adică, în sinteza aprehensiunii", spune el, "că imaginația mea pune un lucru înainte, celălalt după, și nu că într-un obiect o stare o precede pe alta - cu alte cuvinte, prin simplu perceperea relaţia obiectivă a fenomenelor care urmează unul după altul rămâne nedeterminată Prof Cazul lui Vvedensky capătă din nou un aspect complet diferit Potrivit acestuia, întrebarea este de ce "noi

Biblioteca "Runivers" M KARINSKI suntem conștienți nu numai de o schimbare dezordonată, ci și de o anumită ordine a evenimentelor: de exemplu, suntem conștienți nu numai de faptul că miercurea și marți se schimbă la întâmplare, ci și că miercurea (adică toate evenimentele sale) au fost după Marți (adică - e; din toate evenimentele sale), și nu înainte Pentru domnul prof Vvedensky, cauzalitatea ar trebui să stabilească nu obiectivitatea evenimentelor și, desigur, ordinea lor, ci direct ordinea în sine, spre deosebire de conștiință "totuși", deși mai departe ( ) el spune că sinteza categorică, luată în întregime, transmite obiectivitate faţă de reprezentări În Kant însuși, în explicațiile ulterioare ale dovezilor sale ale legii cauzalității, dl Prof Vvedensky a putut găsi următorul gând, parcă îndreptat în mod deliberat împotriva interpretării sale: "Avem idei în noi înșine de care chiar putem fi conștienți Dar această conștiință să fie în mod arbitrar răspândită, precisă și detaliată (genau und pünctlich), totuși ele rămân doar reprezentări, adică determinări interne ale sufletului nostru în cutare sau cutare relaţie în timp Dar cum ajungem să poziționăm un obiect pentru aceste reprezentări? Kant demonstrează imposibilitatea determinării timpului fenomenelor percepute prin sinteza aprehensiunii prin faptul că timpul însuși nu este perceput Ideea este complet de înțeles Potrivit lui Kant, criteriul imediat al realității este senzația, iar spațiul și timpul nu pot excita senzații, prin urmare validitatea relațiilor temporale nu poate fi determinată decât cu ajutorul conceptelor pure (Kants kl Schr ZL și M , ed v Kircli , Abth , S ,) G prof În loc de referirea lui Kant la incomprehensibilitatea timpului, Vvedensky spune: timp gol, care ar fi împărțit de un fel de partiții în compartimente numerotate, astfel încât să putem cunoaște ordinea evenimentelor, în conformitate cu numerele acelor compartimente în care sunt plasate evenimentele De ce există o frază că nu există timp? Indiferent dacă există sau nu undeva, acest lucru nu este relevant în acest caz Și de ce din nou ideea timpului gol, împărțit în partiții? Dacă timpul este doar imaginat și nu este perceput, atunci nici timpul în sine și nici toate partițiile nu vor ajuta Biblioteca "Runivers" PRIVIND ARTICOLUL G PROF A I VVEDENSKAGO Gut, pentru că, totuși, pentru conștiință rămâne o întrebare dacă obiectul a căzut în compartimentul corect, unde ar trebui să fie Dacă îl transmitem lui Kant, așa cum dl Prof Vvedensky, adică fără să acordați atenție la ceea ce spune Kant însuși, atunci, desigur, puteți găsi orice în el și nu găsiți ceea ce a spus cu adevărat Așa cum în dovezile fundamentelor se presupune că aprehensiunea, împreună cu conceptele pure, determină conștiința empirică în percepție, la fel "Deducția;; menită să explice dependența aprehensiunii însăși de apercepția transcendentală Se termină cu această elucidare și, astfel, pune aprehensiunea într-o relație subordonată cu gândul pur care stă la baza oricărei conștiințe empirice "În consecință", își încheie Kant explicațiile despre acest subiect (§), "întreaga sinteză (apregențele), prin care percepția însăși este posibilă, se află sub categorii și, deoarece experiența este cunoaștere prin percepții cumulate, categoriile sunt conditii de posibilitate experienta si au semnificatie a priori in raport cu toate obiectele experientei Cea mai înaltă premisă în Deducție este ideea unei unități transcendentale a conștiinței Această unitate a conștiinței, așa cum am văzut deja, trebuia să unească imaginile împrăștiate ale conștiinței empirice, adică domina schimbarea imaginilor Dacă subordonarea aprecierii față de cerințele gândirii pure trebuia, în cele din urmă, să fie derivată din dominația apercepției asupra schimbării imaginilor

conștiinței empirice, atunci este clar că aprehensiunea a fost înțeleasă ca fiind o schimbare reală care a fost supusă dominației aperceptia În a doua ediție a Criticii, Kant deduce unitatea oricărei aprehensiuni din legile apercepției pure, introducând o gândire mediatoare despre singularitatea reprezentărilor spațiului și timpului Toată înțelegerea trebuie să corespundă acestor reprezentări, iar aceste reprezentări în sine, ca reprezentări individuale care îmbrățișează întreaga viață a conștiinței, trebuie să stea sub pură *) Comparați § cu începutul § și o notă de subsol la acesta, care indică ea însăși la § , dar este evident eronată: în loc de § , o eroare care în mod surprinzător nu a atras atenția / dacă nu mă înșel, a vreunuia dintre cei mai noi editori ai Criticii Biblioteca "Runivers" M KARINSKY aperceptie *) Prima ediție nu a folosit această gândire mediatoare și, prin urmare, comparația dintre apercepție, care domină tocmai peste conștiința empirică împrăștiată, și aprecierea a fost exprimată aici și mai direct și mai direct Aici Kant scria *): "Primul lucru care ni se dă este un fenomen, care, dacă este legat de conștiință, se numește percepție Dar întrucât fiecare fenomen conține o varietate și, în același timp, percepții diferite sunt întâlnite în suflet în confuzie și separat (zerstreut und einzeln), este necesară legătura lor, pe care nu o pot avea chiar în sentiment Avem, așadar, o facultate activă de a sintetiza acea varietate, pe care o numim puterea imaginației și a cărei activitate îndreptată spre percepții o numesc aprehensiune Apoi, arătând spre legea apercepției transcendentale drept ultima bază a asocierii reprezentărilor, el spune: "Potrivit acestei legi, fenomenele trebuie să vină în suflet sau să fie cuprinse în așa fel încât să fie de acord cu unitatea apercepției " Deci, Analytica lui Kant poate fi explicată doar dacă se presupune că autorul ei crede în schimbarea imaginilor în reprezentare În iulie , Sigismund Back i-a trimis lui Kant în manuscris extrasul său din Critica rațiunii pure, destinat publicării, și l-a îndemnat să citească expunerea Deducției și elementele fundamentale din acest extras Kite, din cauza unei circumstanțe complet accidentale, nu a reușit să îndeplinească cererea lui Baek; dar vrea să-i explice esenţa propriei viziuni asupra acestui subiect "După judecata mea", spune Kant într-o scrisoare către Beck din octombrie , "întreaga idee este aceasta: întrucât, în conceptul empiric, o compoziție compusă nu poate fi dată în contemplație și este reprezentată precis doar în conștiință cu ajutorul simplei contemplații și al însușirii ei, dar numai cu ajutorul unei combinații independente a multiplicității, atunci această combinație și funcția ei trebuie să stea în suflet sub regulile a priori, constituind gândire pură despre obiectul în general (concept pur rațional), sub care *) Aproximativ la jumătatea celei de-a treia secțiuni a Deducerii Biblioteca "Runivers" PRIVIND ARTICOLUL G PROF A I VVEDENSKAGO trebuie să fie înțelegerea multiplicității, cât de variată este o contemplare, precum și condiția oricărei cunoștințe posibile, experimentale, a compoziției, i în măsura în care există în el o sinteză *), care se exprimă în acele principii fundamentale Conform noțiunii obișnuite, reprezentarea compozitului, ca compus, apare ca un dat, împreună cu reprezentările varietatii, care este reținută și, prin urmare, nu aparține pe deplin activității de sine, așa cum ar trebui totuși fi Aceste cuvinte ale lui Kant, în opinia mea, merită atenție în două privințe În primul rând, reiese clar din ele că Kant însuși reduce esența Analytica sa la o explicație a insuficienței unei simple aproximări pentru percepție și la o explicație a dependenței aproximării în sine, ca condiție a cunoașterii, de reguli a priori Prin urmare, el consideră doctrina

reținerii drept punctul în jurul căruia se învârt doctrinele esențiale ale analistului său Am văzut că acesta este de fapt cazul, deși acest lucru, din păcate, este departe de a fi înțeles suficient de mulți dintre exponenții lui Kant În al doilea rând, cuvintele citate ale lui Kant sunt interesante în sensul că în ele Kant contrastează opinia sa despre sensul aprehensiunii cu opinia obișnuită despre aceeași Este de la sine înțeles că opinia obișnuită ar putea înțelege prin reținere doar un proces reprezentând o schimbare reală a imaginilor în conștiință Să presupunem acum că Kant însuși vede lucrurile diferit Să presupunem că el folosește în mod destul de conștient termenul de aprehensiune doar în sensul unei simple idei de schimbare a imaginilor, în sensul nu a unei condiții reale, ci doar a unei condiții de percepție pe care o reprezentăm Atunci, cred, el nu putea vorbi despre diferența dintre viziunea sa asupra sensului aprehensiunii și viziunea obișnuită a acestui sens, ca și când ar fi vorba doar de diferența de sens care este atașată unuia și aceluiași lucru Dar el vorbește aici tocmai în acest fel și nu indică într-un singur cuvânt diferența de înțeles care este legată de termenul "apregencia" - cu el și conform părerii obișnuite Kant în "Analistul" acceptă o schimbare de imagini VaEste- *) Cuvintele "i e există o sinteză în ea" sunt introduse în marginea manuscrisului Biblioteca "Runivers" m tikki" teoria timpului a negat clar și categoric schimbarea Se poate întreba: cum a fost posibilă o contradicție atât de izbitoare în gândirea unui filozof? Contradicțiile din acest decor viu, în care este acum înfățișat de noi, după părerea mea, nu erau deloc în gândirea lui Kant Lucrurile în sine, de ex la fel cum realitatea, care este independentă de noi, tot așa și sufletul nostru, cu toate bunurile sale, nu este supus nici timpului și nici nu se schimbă doar din cauza timpului? orice ar fi, este pur și simplu o formă a conștiinței noastre, iar schimbarea este posibilă doar în timp Fenomenele, pe de altă parte, sunt inevitabil supuse timpului, pur și simplu pentru că sunt date în contemplația noastră, a cărei formă este timpul Timpul le deschide oportunități și schimbări Dar timpul în care totul este contemplat este doar timpul reprezentat; în consecință schimbarea la care sunt supuse fenomenele este o schimbare numai în timpul reprezentat Toate acestea sunt clar exprimate în Estetică Dar apoi urmează o altă întrebare: care poate fi schimbarea fenomenelor, dată în timpul reprezentat? Trebuie să fie o simplă imagine a unei schimbări de imagini date în reprezentare, sau poate fi și o succesiune reală de imagini simple în reprezentare, apariția lor în conștiință și dispariția lor din ea? În opinia mea, după cum am explicat mai sus, schimbarea imaginilor în reprezentare trebuie, fără îndoială, să presupună timp real, de îndată ce se recunoaște că o schimbare reală are nevoie de timp real Dar Kant cu adevărat a crezut așa? A exprimat-o în Estetică? Oponenții părerii sale i-au ridicat o obiecție, pe care el însuși o formulează astfel: există o schimbare a ideii și, prin urmare, există timp *) Ca răspuns la această obiecție, el a trebuit să afirme cu siguranță cum vede el această schimbare a imaginilor în conștiință - dacă recunoaște într-adevăr o schimbare a imaginilor în reprezentare sau recunoaște doar existența unei imagini simple a schimbării Și el spune cu insistență că acceptă argumentul în întregime, adică *) Ca să spun apropo: în articolul meu anterior (p) prezentarea de către Kant a acestei obiecții (probabil din cauza neobservării mele în corecturi) a tipărit în mod eronat "fenomenul există" în loc de "schimbările există" Biblioteca "Runivers" PRIVIND ARTICOLUL G PROF A I VVEDENSKAGO consideră schimbarea imaginilor, asupra căreia au insistat adversarii, drept un fapt incontestabil și

recunoaște legitimitatea concluziei din acest fapt Este adevărat, dându-și acordul la argument, el ar putea să înțeleagă prin schimbare, nu ceea ce au vrut să spună Acceptând să recunoască schimbarea, el ar fi putut să aibă în vedere acea părticică de adevăr care era conținută în cuvintele lor, adică, el ar fi putut să dea de înțeles că prin schimbarea ideilor despre care vorbeau, ei au înțeles complet greșit schimbarea reală a imaginilor, deoarece numai imaginea schimbării poate exista în conștiință și numai ei puteau să aibă în minte Este de la sine înțeles că într-un astfel de caz era necesar pentru el - dacă nu voia să le înțeleagă greșit în mod intenționat și, pe de altă parte, dacă el însuși a înțeles clar și destul de conștient că teoria lui nu se împacă cu acceptarea o schimbare reală a imaginilor - pentru a clarifica dintr-o dată că, acceptând schimbarea, el nu acceptă faptul imaginar că imaginile se înlocuiesc unele pe altele în reprezentarea noastră, ci doar faptul real al conștiinței - o simplă reprezentare a schimbării imaginilor Aparent, exact asta a făcut De fapt, el consideră că este necesar în însăși explicația sa să clarifice doar timpul necesar pentru schimbarea pe care a recunoscut-o și insistă doar că acest timp este doar o formă de reprezentare Și dacă în această explicație trebuie să adauge după cuvintele: "avem o idee despre timp" expresia: "și despre determinările noastre în ea", atunci aceasta încă nu explică deloc problema Din această adăugare rezultă că el consideră reprezentările ca determinări ale noastre în timpul reprezentat Dar întrebarea noastră este într-adevăr aceasta: a recunoscut el aceste definiții ale noastre ca fiind schimbătoare în timpul reprezentat sau totul a fost într-adevăr limitat în ochii lui la simpla imagine a schimbării? Creșterea, evident, nu răspunde la această întrebare Cu toate acestea, spre sfârșitul explicației sale, el face o notă, care, aparent, trebuia să explice oponenților semnificația acordului său cu ei și a fost ea însăși destul de clară și definită El spune în această notă: "Eu pot spune cu adevărat: ideile mele se succed; dar asta înseamnă doar că suntem conștienți de ele, așa cum ar fi, în ordinea timpului, adică, după forma sentimentului interior Prin urmare, timpul nu este Biblioteca "Runivers" M KARINSKY este ceva în sine și nu este o determinare care aparține în mod obiectiv lucrurilor Aici direct expresia "reprezentările se succed" este recunoscută ca o expresie care nu corespunde esenței materiei Din aceasta, aparent, este destul de clar că ceea ce Kant recunoaște nu este o schimbare de imagini, ci o simplă reprezentare a acesteia Cu toate acestea, să aruncăm o privire mai atentă asupra chestiunii Fenomenele, după Kant, au două laturi În sine sunt imagini pure Dar aceste imagini servesc ca manifestare a lucrurilor În acest sens, el consideră posibil să se spună că lucrurile ne sunt date, doar nu așa cum există în sine, ci așa cum ar trebui să fie reprezentate de noi sub condiția facultății noastre contemplative Acest lucru îl duce adesea pe Kant la o terminologie confuză Lucrurile se dovedesc a fi în fenomene și, în același timp, destul de speciale din ele Chiar și acolo unde este vorba de acele lucruri care, după Kant, servesc drept condiții pentru percepțiile noastre exterioare, confuzia de terminologie care rezultă din aceasta, așa cum este bine cunoscut, face în unele cazuri foarte dificilă înțelegerea gândirii lui Kant Dar este incomparabil mai important acolo unde este vorba de determinările sufletului însuși și mai ales de reprezentările sale Aici, fără îndoială, datorită particularităților acestor cazuri, confuzia în terminologie poate duce cu ușurință la confuzie în înțelegerea însăși gândurilor lui Kant Activitatea reprezentativă însăși, cu funcțiile sale, trebuie, desigur, să fi fost recunoscută de

Kant ca definiția reală a sufletului ca lucru în sine Dacă nu ar exista idee sau idei în realitate, ca definiții ale sufletului, atunci, desigur, nu ar exista fenomene, nu ar exista nimic care să fie reprezentat sau luat drept realitate În Estetica transcendentală însăși (§ , II), Kant numește "înființarea reprezentării" propria activitate a sufletului, prin care se afectează pe sine Această funcție a sufletului în sine, ca toate celelalte definiții metafizice ale sufletului, desigur, trebuie să existe ea însăși în afara timpului și, prin urmare, în afara schimbării, dar ca și alte definiții, ea poate fi percepută de noi, desigur, numai sub forma timpului Astfel, reprezentarea conștientă trebuie să se dovedească a fi imaginea reală a reprezentării actuale, ca definiții ale sufletului, și conștiința unei serii de pre-
Biblioteca "Runivers" PRIVIND ARTICOLUL G PROF A I VVEDENSKAGO de enunţuri vor fi atunci imaginea formei de existenţă a acestor idei actuale, necunoscute nouă Conform terminologiei kantiane, putem spune despre reprezentările conștiente și fluxul lor, i e amploarea imaginilor prezentei reprezentări și relațiile lor necunoscute pe care acestea ni le sunt date acestea sunt date acte reprezentând în același timp, "zone de arătare sau de determinare a sufletului, dar nu astfel încât să existe pe FURD, ci ca ele pot fi satisfăcute de noi în conformitate cu particularitățile contemplației interioare În același timp, să ținem cont de faptul că, la Kant, același termen "reprezentare" servește atât pentru a desemna ființa exterioară, cât și imaginile reprezentărilor și, în sfârșit, pentru a desemna actele reprezentative însele Rezultatul, desigur, trebuie să fie o terminologie atât de confuză, ceea ce este inevitabil ar fi trebuit să ducă la inconsecvența gândirii în sine și, în orice caz, a făcut imposibilă recunoașterea inconsecvenței gândirii acolo unde se afla După aceste explicații, să trecem la întrebarea care ne ocupă Oponenții lui Kant au subliniat faptul că există o schimbare a ideilor Kant trebuia să-și definească exact atitudinea față de problema acestei schimbări Din punctul de vedere al teoriei sale, aici ar fi trebuit să se pună două întrebări pentru el: i) există o schimbare în reprezentarea actelor, ca determinări ale sufletului necunoscute nouă?) este prezent în imaginile noastre despre aceste acte? În mod consecvent din punctul de vedere al doctrinei sale despre timp, aceste două întrebări ar fi trebuit să primească răspunsuri negative, dar răspunsurile sunt diferite Reprezentările, ca definiții ale sufletului, cu siguranță nu sunt supuse vreunei modificări Reprezentările conștiente, ca imagini ale acelor definiții, nu sunt doar supuse schimbării reale, ci sunt supuse schimbării aparente; ei nu se schimbă, dar noi avem imaginea schimbării lor Prin urmare, se poate spune despre ei că curg, în sensul că conștiinței par să se schimbe Dar ar fi putut să dea exact același răspuns, cu terminologia lui imprecisă, privind reprezentările ca definiții ale sufletului Aceste definiții s-ar putea spune, conform terminologiei sale, a fi date conștiinței în reprezentări conștiente, dar date numai într-o formă nepotrivită și, dimpotrivă, în același sens, reprezentările conștiente s-ar putea spune că sunt fenomene Biblioteca "Runivers" M K ARI H S KIY sau simpla apariție a acestuia din urmă Prin urmare, s-ar putea spune despre reprezentări, ca determinări ale sufletului, că ele, este adevărat, nu se schimbă de fapt, ci par să se schimbe, adică li s-ar putea atribui ei înșiși acea schimbare aparentă care, propriu-zis, trebuie să aparțină doar imaginilor Oponenții lui Kant vorbeau despre o schimbare dată direct în conștiință, adică, din punctul de vedere al lui Kant, ei vorbeau despre o schimbare a imaginilor simple ale actelor sufletești

reale Dacă acum, fiind de acord cu ei că există o schimbare de imagini, Kant a înțeles acest acord în sensul de a fi de acord cu o schimbare care este doar aparentă, atunci dacă nu a vrut să-și inducă în eroare adversarii, ar fi trebuit să spună direct și definitiv despre aceste imagini care sunt o schimbare reală nu au Dacă, în schimb, ar explica că acele definiții ale sufletului, pentru care servesc drept imagini, nu pot avea o schimbare reală, atunci aceasta ar însemna că interpretează faptul schimbării imaginilor, recunoscute de el, în conformitate cu adversarii Într-o notă la explicație, Kant face exact asta El îndepărtează schimbarea de reprezentări, înțelese nu în sensul de simple imagini, ci în sensul de acte contemplative; el își exprimă gândirea doar într-un mod complicat, numind aceste acte reprezentări noastre, dar înțelegând prin ele nu imagini, ci reprezentări reale ale sufletului, despre care putem spune că sunt date în reprezentări conștiente de noi Cel puțin, nu există motive pentru a înțelege altfel gândirea lui Kant El spune: "Se poate spune că reprezentările se succed, dar asta înseamnă doar că suntem conștienți de ele, parcă, în timp " Reprezentările aici diferă de conștiința lor Conștiința este îndreptată, după Kant, către suflet și definițiile sale; este entuziasmat de puterea creatoare a imaginației, care stabilește și leagă ideile Acest lucru dă dreptul de a crede că prin reprezentări înțelegem aici determinările propriu-zise ale sufletului Același lucru este și mai clar din ultima jumătate a remarcii de mai sus În ea, Kant vorbește despre inaplicabilitatea timpului la lucruri și pune acest gând ca o concluzie din gândirea anterioară că reprezentările nu există în ele însele în timp, ci par să existe doar pentru conștiință în timp O astfel de concluzie de la reprezentare la lucruri Biblioteca "Runivers" PRIVIND ARTICOLUL G PROF A I VVEDENSKAGO este de înțeles numai dacă prin reprezentări se înțelege determinările efective ale sufletului ca lucru în sine Kant vrea să spună că ar fi o greșeală să credem că acele determinări ale sufletului, de care suntem conștienți ca reprezentări alternante, nu există de fapt în forma în care sunt conștiente; și, prin urmare, când se vorbește despre aceste determinări actuale, sau despre actele necunoscute ale activității reprezentative a sufletului nostru, că ele se succed, atunci aceasta de fapt poate însemna nu că ele însele există în timp, ci doar că sunt plasate în conștiința noastră de parcă ar fi existat în timp Nu încape vorbă; că din aceasta nu rezultă absolut nimic în ceea ce priveşte însăşi imaginile în care reprezentările apar înaintea conştiinţei, înţelese în sensul determinărilor propriu-zise ale sufletului, dar care ele însele nu sunt deloc identice cu aceste reprezentări Astfel, în Estetică nu există nicio negare a schimbării efective a imaginilor Dimpotrivă, aici Kant își exprimă clar acordul de a recunoaște schimbarea imaginilor și limitează acest acord astfel încât natura iluzorie a schimbării se dovedește a fi legată doar de actele contemplative reale ale sufletului Prin urmare, apare în mod firesc gândul că schimbarea imaginilor este recunoscută de el Din ceea ce am spus, mi se pare destul de clar care este greșeala lui Kant După părerea mea, întreaga esență a problemei constă în faptul că, pentru schimbarea imaginilor în reprezentare, el consideră necesar să reprezinte, și nu timpul real și, prin urmare, nu neagă deloc schimbarea imaginilor El a recunoscut timpul și spațiul ca fiind complet irelevante pentru lucrurile în sine, adică pentru realitatea exterioară sufletului și pentru sufletul însuși, pentru determinările sale reale Și a crezut că acest lucru exclude orice nevoie ulterioară pentru existența lor reală Pentru sfera simplei reprezentări, pentru imaginile pure, pe care numai conștiința imediată

le acceptă ca realitate, i se pare necesar atât timp cât și spațiu, doar reprezentate Analogia în care timpul i-a fost pus în minte cu spațiul a întărit această idee Dacă amplasarea lucrurilor exterioare unele lângă altele, întinderile lor diferite au necesitat doar reprezentare Biblioteca "Runivers" M KARINSKI spațiu, care în realitate este pur neant și care, cu toată infinitatea lui, poate fi pus pe scurt, atunci de ce nu ar putea fi o schimbare a imaginilor simple ale reprezentărilor, căreia nu îi corespunde exact nicio schimbare în lumea ființei actuale mulțumit cu o simplă reprezentare a timpului, care asupra faptei este și pur neant și care poate fi cuprins și în câteva clipe? Actele de "amintire", pe care Kant aparent le-a identificat cu conștiința și care se ocupă întotdeauna doar de simpla imagine a schimbării și, în consecință, au nevoie doar de timp imaginabil, au susținut în mod firesc în el și convingerea că schimbarea imaginilor în conștiință trebuie doar concepută timp Este de la sine înțeles că o astfel de idee în sine era evident eronată și nu putea duce decât la confuzie și inconsecvență în teoria generală Nu este nevoie aici să urmărim toate rezultatele sale pentru sistemul kantian S-ar putea să fim mai interesați de o altă întrebare Kant însuși, în contradicție cu teoria sa a timpului, să admită o schimbare reală a imaginilor în reprezentare Dar de ce să nu-i ducem noi înșine teoria în mod consecvent, de ce să nu o eliberăm de contradicțiile care s-au acumulat în ea? Am văzut că presupunerea unei schimbări a imaginilor în conștiință pătrunde foarte adânc în teoria lui Kant și, prin urmare, nu poate fi exclusă din aceasta fără a schimba radical teoria însăși În modificare, nu va fi nicidecum teoria Kantului real, ci doar teoria Kantului imaginar Dar acest Kant Kant imaginar nu va fi ideal? Eu nu cred acest lucru Mi se pare că acest Kant va fi un Kant redus la o absurditate evidentă Chiar în ziua de azi, de îndată ce întrebarea lui Smn ne punem clar, ca o întrebare despre Smat-ul imaginilor, atunci poate căpăta sensul determinat doar în punerea în scenă plină de compasiune: ar putea combinațiile în prezentarea combinației de combinații , dispărut deja din reprezentare? pe baza teoriei timpului a lui Kant, rezolvăm această întrebare în sens negativ și spunem: nimic nu ar fi putut preceda combinația actuală de imagini Totuși, într-un asemenea cadru al materiei, trebuie să ne imaginăm evident în această combinație de imagini Biblioteca "Runivers" PRIVIND ARTICOLUL G PROF A I VVEDENSKAGO este un punct ferm, care singur este inaccesibil oricărei îndoieli Dar acest lucru ar putea fi așa, de îndată ce vorbim despre un alt punct de vedere, și nu despre punctul de vedere al lui Kant În filosofia kantiană, însăși negarea trecutului și a schimbării nu poate fi decât o concluzie dintr-o situație care distruge acest punct ferm Trebuie să fie derivat din inexistența timpului real Dar dacă din această propoziție rezultă într-adevăr că nici o singură imagine, despre care amintirea noastră se referă la trecut, nu s-a prezentat în realitate, adică nu a existat anterior în reprezentare, apoi din ea va rezulta cu aceeași succesiune că nici o singură imagine, pusă ca reală sau prezentă, nu există în reprezentare sau nu este reprezentată deloc acum de noi La urma urmei, prezentul este același mod de timp cu trecutul și viitorul În zadar am încerca să scăpăm de această concluzie extrem de sceptică, referindu-ne la faptul că, acceptând ceea ce este, avem în vedere un moment indivizibil, neavând durată, care, în virtutea acesteia, nu mai poate fi numit timp, întrucât timpul este întotdeauna conceput ca o cantitate extensivă Prin această considerație nu vom evita concluzia trasă, din două motive În primul rând, pentru că un moment, după Kant, nu este timp, la fel cum un punct nu este spațiu Dar

un moment, conform învățăturii sale, va fi o simplă limită a părților de timp, la fel cum un punct este o simplă limită a unei linii În consecință, un moment al timpului nu are nicio realitate independentă de timp, iar în cazul negării existenței timpului, el va dispărea din a fi cu timpul exact în același mod în care un punct dispare cu spațiul În al doilea rând, dacă un moment din prezent își poate menține existența în anihilarea timpului, atunci mă întreb de ce întregul trecut și viitorul nu își pot menține ființa, întrucât în trecut și în viitor cu același drept putem gândi momente, cu ce s-ar putea gândi despre ei în prezent Toată diferența dintre aceste momente, trecut și prezent, va consta doar în faptul că sunt trecute, iar el este momentul prezent Dar la urma urmei, nu trebuie să uităm că suntem din punctul de vedere al filozofiei lui Kant și negăm trecutul nu pentru Biblioteca "Runivers" M CARI H S KI I că este trecut, dar numai pentru că necesită existența timpului, iar prezentul cere timp în aceeași măsură Este imposibil să negați necondiționat existența trecută a imaginilor și, odată cu aceasta, schimbarea lor reală în reprezentare, pe baza doctrinei lui Kant despre timp, fără a nega în același timp existența imaginilor în general în reprezentare, adică fără a cădea într-un scepticism necondiţionat şi absolut imposibil Rămâne de conceput o formă atenuată de negație, în care un anumit tip de existență să rămână în spatele imaginilor trecute și al schimbării lor și pe care, în consecință, am putea-o dărui și imaginilor prezente, astfel încât să nu se poată nega faptul neîndoielnic al existenţei imaginilor în sine în reprezentare Această formă înmuiată, din punctul de vedere al filozofiei lui Kant, pare a fi foarte ușor de găsit Va fi necesar, negând existența reală a imaginilor trecute în reprezentare, să recunoaștem existența lor pur și simplu imaginată în ea Dar, din nou, nu trebuie să uităm că negarea existenței reale a imaginilor trecute în reprezentare, spre deosebire de existența lor imaginată, în filosofia lui Kant poate avea loc doar ca urmare a negării timpului și, prin urmare, cu drepturi egale și în același sens, va trebui să se aplice și în prezent Și de aceea trebuie să spunem același lucru, și în același sens, despre imaginile prezente, reale Va trebui să afirmăm că nu există imagini reale, prezente, ci doar existența lor imaginată în noi Dar ce va însemna această absență a existenței reale în reprezentarea imaginilor, atât trecute, cât și prezente, și simpla lor existență imaginată? Imaginea în sine este doar ceva reprezentat, iar existența ei în reprezentare este doar existența a ceva reprezentat, care pare să nu fie ceea ce este cu adevărat Prin urmare, în acest caz, se poate vorbi despre existența nu reală, ci doar imaginată a imaginilor în reprezentare numai atunci când însăși existența lor este negata, chiar ca ceva aparent, adică la fel ca imaginile În esență, acesta este exact ceea ce se înțelege atunci când se vorbește despre Biblioteca "Runivers" PRIVIND ARTICOLUL G PROF A I VVEDENSKAGO doar postulat, și nu existența reală a imaginilor trecute Imaginile trecute, direct în calitatea celor trecute, nu pot exista în reprezentarea prezentă și trebuie aici înlocuite cu altele, prezente Imaginea percepției, de exemplu, a unei cărți binecunoscute, care exista înainte în mintea mea, acum însăși nu poate exista în ea, ci este înlocuită de o imagine deja reprodusă care există în numerar Astfel, imaginile trecute de fapt nu au și nu pot avea deloc existență, cu excepția existenței lor în timpul trecut, la care amintirea noastră le trimite Și, prin urmare, cine neagă existența reală în trecut a imaginilor care sunt implicate în reprezentările reproduse, el neagă în mod evident existența lor necondiționat Este clar că va trebui să afirmăm același lucru despre

imaginile la îndemână Recunoscând nu actuala, ci doar existența imaginară a imaginilor prezente în reprezentare și făcând acest lucru pe aceeași bază și în același sens în care am făcut acest lucru în raport cu imaginile trecutului, va trebui să negați necondiționat orice existență a aceste imagini prezente Așa cum imaginile trecute în sine nu vor exista cu siguranță în conștiință, conform acestei învățături, deoarece sunt înlocuite cu imagini prezente pentru conștiință, tot așa imaginile prezente nu vor trebui să existe deloc în conștiință Dar acum nu va mai fi nimic cu care să le înlocuiască Înlocuirea a fost posibilă doar prin recunoașterea existenței imaginilor prezente, ceea ce este acum negat Imaginile în care existența actuală sau prezentă, adică existența în timp, este negata, se vor transforma în lucruri în sine, care, potrivit lui Kant, există, dar nu pot fi date direct în reprezentarea noastră, tocmai din cauza imposibilității de a le face exista in timp Dar aceste lucruri în sine, așa cum presupune Kant, sunt înlocuite de imagini pentru conștiință Și de aceea, pentru imaginile care ni s-au ascuns datorită atemporității lor, va trebui să căutăm imagini noi, care pot exista și ele doar cash sau să fie înlocuite cu cash, etc la infinit Mi se pare că Kant nu poate fi reproșat că nu a urmat calea consecventă care a dus la un scepticism atât de imposibil θ Întrebări Filosofie, carte Biblioteca "Runivers" M CARINOKII Trecutul, desigur, nu poate fi prezent în prezent; prin urmare, în prezent, nu poate fi asistat în același mod în care putem fi siguri că se referă la prezent Nu putem nici să vedem, nici să auzim, nici să atingem, etc , trecutul Ultimele motive pentru fiabilitatea sa sunt diferite de ultimele motive pentru fiabilitatea prezentului Întrebarea ultimelor temeiuri pentru certitudinea sa este extrem de interesantă și, ca toate întrebările despre ultimele condiții ale cunoștințelor noastre, este o întrebare extrem de dificilă Mulți gânditori încă mai păstrează obiceiul de a transforma dificultățile, invincibile pentru forțele lor sau pentru forțele vremii lor, în dificultăți de netrecut printr-o șmecherie iscusită Cine ajunge în acest fel la ideea că existența trecutului este de nedemonstrat, trece cu ușurință la întrebarea mai radicală, dacă acest trecut există cu adevărat Un răspuns negativ la această ultimă întrebare va fi de dorit pentru el, fie și numai pentru că oferă o nouă bază pentru convingerea că este imposibil să fii sigur de existența lui; Este de la sine înțeles că este imposibil să știi ceea ce nu a fost niciodată Oricine este dispus să transforme toate dificultățile în dificultăți de netrecut se va simți în largul său în problema existenței înseși a trecutului și a viitorului din încă un motiv Fără îndoială, ideea însăși existenței trecutului și viitorului provoacă propriile sale nedumeriri, care erau deja parțial cunoscute de eleacii antici Este clar că doctrina lui Kant despre timp, luată în întregime, poate părea foarte tentantă pentru un asemenea punct de vedere Pe baza acestei învățături, se poate nega cu fermitate și hotărâre însăși existența trecutului și a viitorului și, în același timp, se poate referi în continuare la autoritatea marelui nume Dar, în același timp, două lucruri nu trebuie uitate În primul rând, trebuie să fii încă capabil să distingem fundamentele lui Kant de fundamentele care nu aparțin doctrinei lui Kant despre timp și sunt în contradicție cu oricare dintre învățăturile sale Este imposibil, propovăduind punctul de vedere kantian, să negăm trecutul și viitorul pentru că nu le vedem și nici nu le atingem În al doilea rând, nu trebuie să uităm că punctul de vedere kantian, dacă Biblioteca "Runivers" PRIVIND ARTICOLUL G PROF A I VVEDENSKAGO pentru a-l conduce, ar trebui să conducă la un asemenea scepticism necondiționat, care, fără îndoială,

va fi o negare completă a teoriei cunoașterii a lui Kant însăși III În ultima parte a celei de-a treia secțiuni a articolului său, domnul prof Vvedensky demonstrează că în cartea mea presupun viziunea lui Kant despre timp și schimbare, care nu îi aparține lui Kant și, ca urmare, întreaga mea analiză a învățăturii lui Kant despre adevărurile evidente de la sine nu afectează deloc învățătura actuală a lui Kant Această idee însă criticul meu nu uită în niciun fel în comentariile sale tocmai analizate la Critica rațiunii pure În aceste comentarii, opinia imaginarului Kant este cel mai strâns legată de numele meu Aici, chiar înainte de a fi prezentată vreo dovadă a crimei mele, această crimă a fost conturată în termeni foarte pitorești și energici pe aproape fiecare pagină S-a precizat că "dl Karinsky pare să se lupte din toate puterile cu cineva, dar Kant rămâne în continuare departe de loviturile sale", s-a spus despre "denaturarea completă a doctrinei timpului a lui Kant de către domnul Karinsky", apoi s-a explicat cum domnul Karinsky "poate imediat era necesar, cu toate armele de luptă, să se urce într-o asemenea mahala, de unde Kant nu se vedea deloc"; i s-a sugerat domnului Karinsky să-și plece capul în fața cererii lui Kant însuși cu privire la înțelegerea doctrinei sale despre timp și schimbare; apoi s-a admis mai condescendent că nu era prea surprinzător că domnul Karinsky, comparând Kant cu empirismul și simpatizând cu acesta din urmă s-a abătut oarecum în direcția empirismului lui Berclay și așa mai departe Astfel, deși până acum scopul era doar de a distinge între două posibile înțelegeri ale învățăturii lui Kant, corectă și falsă, totuși s-au obținut și alte rezultate Marea crimă a lui Karinsky a primit o răzbunare demnă deja în avans, înainte ca dovezile crimei în sine să fie clarificate și, în același timp, s-a stabilit în mintea cititorului o asociere destul de puternică între numele lui Karinsky, pe de o parte, si diverse pareri false cu toate consecintele lor triste si amuzante, cu alta; şi astfel, dovezile crimei lui Karinsky, care Biblioteca "Runivers" M KARIN SKII Cuvintele care au fost date după aceste explicații ar fi trebuit să găsească în mintea cititorului un teren bine pregătit pentru acceptarea lor Pentru un articol polemic, o astfel de formulare a problemei are, desigur, avantaje incontestabile G prof Vvedensky mă învinovățește de fapt pentru asimilarea de către Kant a acelei concepții despre timp și schimbare, pe care el o numește "viziunea imaginară a lui Kant" Din cele de mai sus reiese că - deși nu pot fi de acord că Kant, care a scris Critica rațiunii pure, ar avea acea viziune asupra schimbării pe care dl Prof Vvedensky îi atribuie lui Kant adevăratul său, dar în niciun caz nu cred că Kant ar recunoaște o schimbare în stările actuale ale sufletului G prof Vvedensky caută astfel de locuri în cartea mea în care apar fraze ca următoarele: o serie de senzații, o schimbare a percepțiilor, o schimbare a ideilor și le subliniază ca dovadă a vinovăției mele Nu cred că era nevoie de el Nu cred că domnul prof Vvedensky nu era conștient de faptul că, în general, în literatura filosofică, precum și în Kant, se poate întâlni termenul de "reprezentare" la fiecare pas, nu numai în sensul unui act contemplativ, ci și în sensul conținutului simplu al acestui acționează, adică în sensul imaginii reprezentate Nu cred că nici nu știa că fraze care sunt complet echivalente cu frazele copiate din cartea mea se găsesc constant în Kant însuși și niciun exponent al teoriei lui Kant nu le poate evita, chiar dacă respinge orice schimbare a ideilor lui Kant, înțeles în orice, oricare ar fi sensul Pentru a se convinge de acest lucru, nu trebuia decât să-și deschidă propria carte, An Essay on the Construction of a Theory of Matter, iar pe a doua pagină avea să găsească: "Există ceva

neîndoielnic - este tocmai I, sau conștiința, și actele sau stările sale" Este vorba despre a vedea hârtia, despre a fi conștient de tine însuți ca văzând Îmi atribuie următoarea caracterizare a învățăturii lui Kant (pp -): "Ea (timpul) curge numai în noi, în conștiința noastră sub forma unei schimbări reale a stărilor noastre mentale, dar deja de aici, pentru diverse motive, noi înșine o suportăm la orice altceva: destul de corect la fenomene exterioare, și chiar într-un mod eronat la lucrurile în sine? În § din cartea mea (p - yuo) am considerat cum, cu Biblioteca "Runivers" PRIVIND ARTICOLUL G PROF A I VVEDENSKAGO de puncte de vedere ale teoriei cunoașterii lui Kant, chestiunea genezei psihologice a cunoașterii obiective poate fi rezolvată Aici am punctat două presupuneri posibile pentru Kant cu privire la punctul de plecare în viața reprezentării Conform ambelor presupuneri, viața mentală trebuie să înceapă cu reprezentări, pe care aici chiar a trebuit să le numesc direct "imagini" și să vorbesc direct despre conținutul reprezentărilor, despre ceea ce este reprezentat etc (vezi, de exemplu, pp ob-) Am argumentat împotriva acestor două presupuneri În încheierea paragrafului (p -io) menționez o a treia sugestie care ar putea fi mai valabilă Conform acestei presupuneri, ar fi necesar să se înțeleagă "sub reprezentările a căror succesiune trebuie observată de conștiința inițială, nu reprezentări, ci însăși senzațiile sau stările interne ale spiritului însuși, care sunt contemplate (de către spirit)) tocmai în calitatea acestor stări " Într-un asemenea caz, obiectivitatea pe care conștiința trebuie să o transmită acestor reprezentări ar trebui înțeleasă ca o simplă opoziție a spiritului față de sine însuși ca ființă exterioară Această presupunere, evident, este tocmai presupunerea că eu, în opinia domnului prof Vvedensky, îl învăț pe Kant Dar, după ce am afirmat această presupunere, nu o consider în detaliu, ci o elimin direct, ca fiind complet imposibilă din punct de vedere kantian Cum s-a putut întâmpla ca în ceea ce privește însăși presupunerea pe care am găsit-o cu totul imposibilă chiar și pentru o geneză psihologică din punctul de vedere al filozofiei kantiene, domnul prof Vvedensky mă asigură că eu sunt cel care asimilez propria teorie a cunoașterii a lui Kant, însăși epistemologia lui? Dar destule despre asta Acuzandu-ma, domnul prof Vvedensky, partea esențială și cea mai interesantă este cealaltă Din moment ce domnul prof Vvedensky este evident foarte interesat de viziunea mea asupra schimbării lui Kant, am explicat mai sus această viziune Dar el însuși știe și în articolul său afirmă în mod expres că nu am atins doctrina lui Kant despre schimbare în cartea mea și nici măcar nu mi-am exprimat propria părere despre sensul acestei doctrine Văzând greșeala mea principală în incorectitudinea unui punct de vedere pe care nu l-am exprimat sau explicat nicăieri, el vrea să demonstreze de fapt că întreaga analiză a învățăturilor mele kantiene este despre Biblioteca "Runivers" M KARYNSKY Vălurile de la sine înțeles presupun implicit această viziune eronată a învățăturii lui Kant "Toate fotografiile domnului Karinsky", își încheie el raționamentul despre "greșeala fundamentală a întregii sale critici (a lui Karinsky) asupra opiniilor lui Kant", sunt îndreptate către Kant imaginar; și nu există nicio modalitate de a le face să cadă în cea reală" (vezi pp și o) În confirmarea acestui verdict general și foarte sever, în a doua jumătate a celei de-a treia secțiuni a articolului său, a făcut o analiză a celor două obiecții ale mele la adresa lui Kant și, în plus, dezvoltă ideea că la fiecare pas îmi asum cercetarea psihologică la Kant Permiteți-mi să mă opresc asupra acestor două argumente ' Împotriva dovezii de cauzalitate a lui Kant, am spus, printre altele (p din

cartea mea): "Întreb: cum ar trebui să privească conștiința acel
fenomen antecedent, legătura cu care ar trebui să-i dea pentru prima
dată dreptul de a stabili obiectivitatea schimbării ulterioare? Să
spunem că trebuie să o considere deja în prealabil ca pe o schimbare
obiectivă? Dar de vreme ce dovada (a legii cauzalității) presupune că
nici o singură schimbare obiectivă nu poate fi stabilită prin
conștiință altfel decât prin stabilirea a legăturii sale necesare cu
variabila care o precede, atunci stabilirea prealabilă a acestei din
urmă va să fie cerută, iar pentru a o stabili, stabilirea ei anterioare
etc , astfel încât rezultatul este că niciun eveniment nu poate fi
stabilit deloc fără stabilirea unei întregi serii infinite de
evenimente; iar aceasta ar însemna, desigur, că nici un eveniment nu
poate fi deloc stabilit de conștiință ca eveniment obiectiv G prof
Vvedensky constată (p -) că obiecția mea față de dovezile lui Kant de
cauzalitate este valabilă numai dacă timpul obiectiv este recunoscut El
spune: "Desigur, dacă, conform învățăturii lui Kant, ar trebui să
trecem prin timpul infinit trecut cu adevărat, atunci mediumul nu și-ar
primi locul definit în această serie; dar de îndată ce * această
infinitate trebuie gândită doar ca trecut, și nu realizată în practică
de curenții săi, atunci pentru determinarea locului mediului nu mai
există acele obstacole pe care le subliniază domnul Karinsky Căci
nicăieri nu există acel timp fără griji care ar trebui să fie întors
înapoi Biblioteca "Runivers" PRIVIND ARTICOLUL G PROF A I VVEDENSKAGO
liniștit și având la dispoziție viața umană finită Mărturisesc că nu mă
așteptam să existe o persoană care să considere posibilă alcătuirea în
gândire a unui șir nesfârșit de evenimente obiective care au precedat
în mod legal o anumită schimbare Un astfel de om, cel puțin până acum,
nu l-am întâlnit niciodată Cu toate acestea, nu am putut face față unui
astfel de fenomen, din moment ce a trebuit să mă ocup de Kant în
critica mea față de opinia lui Kant Dar Kant, din câte știu eu, nu a
avut o asemenea opinie În tratatul său de antinomii, Kant consideră că
regresul în stabilirea cauzelor este infinit și tocmai din această
cauză admite că nu poate fi niciodată complet completat în gândirea
noastră Pentru a-și justifica teoria cunoașterii, Kant a trebuit să
învețe că conștiința de sine pură cu categoriile sale creează ordine și
conexiunea fenomenelor În cartea mea (cum am subliniat deja în primul
articol) am susținut că această creativitate trebuie recunoscută ca
fiind absolut imposibilă, de îndată ce se presupune că legile
particulare ale naturii pot fi cunoscute numai din ordinea fenomenelor
din spațiu și timpul dat în experiență și nu poate fi dedus a priori
fără o cunoaștere prealabilă a ordinii lor spațiale și temporale - așa
cum a fost deja dat Conștiința de sine pură nu va avea atunci niciun
motiv să dea materialului cunoașterii una sau alta ordine definită și,
prin urmare, nicio ordine a lor nu poate fi creată de ea Această
obiecție față de învățătura lui Kant trebuie recunoscută ca fatală
pentru întreaga filosofie a lui Kant Ea trebuie fie să treacă în
hegelianism, într-o filozofie care recunoaște posibilitatea recreării
întregii realități empirice prin gândire pură, fie să abandoneze
complet așa-numitul punct de vedere copernican, care constituie însăși
esența sa, adică din gândul că lumea sensibilă depinde în întregime de
conceptele noastre pure G prof Vvedensky afirmă și despre această
obiecție a mea că depinde de reinterpretarea mea a doctrinei lui Kant
despre schimbare El scrie (- o): "dacă schimbarea fenomenelor de care
suntem conștienți este doar imaginată de noi, atunci este clar: i) ea,
ca orice idee, trebuie să fie supusă Biblioteca "Runivers" M KARPNSKIP
accepta acele condiții, fără a căror îndeplinire ideea despre ea nu

poate fi conștientă; și) întrucât aici nu mai vorbim de subordonarea fluxului obiectiv al timpului față de conceptele noastre, ci doar de subordonarea conținutului unei reprezentări față de alta, mai generală, atunci nu există obstacole logice în calea subordonării de fenomene (adică reprezentări individuale) la categorii (adică sinteza conștiinței de sine) Obstacolele semnalate de domnul Karinsky nu mai există: până la urmă, ideea generală nu conține niciodată acele particularități care deosebesc ideile aleatoare subordonate unele de altele ; dar acest lucru nu-l împiedică pe cel din urmă să se supună celui dintâi Raționamentul, după părerea mea, este cu adevărat uimitor Este obiecția mea că reprezentările nu vor dori să se supună ordinelor conștiinței de sine? Constă în faptul că conștiința de sine va fi complet incapabilă de a da vreo ordine care ar putea fi îndeplinită În numele, de exemplu, a legii generale a cauzalității, conștiința de sine pură nu poate comanda decât: "cauze" Pas înainte Acțiune! Urmărește-i în urmă " Dar dacă nu este capabil să explice ce fel de reprezentări ar trebui să se considere cauze și ce efecte, i e dacă nu poate deduce legi particulare din categoriile sale, atunci pentru reprezentări, oricât de ascultătoare ar fi ele, această poruncă generală va fi lipsită de orice sens și, prin urmare, cu totul imposibilă Desigur, nu există nicio dispută că o reprezentare generală, deși nu conține reprezentări particulare, le poate subordona în mod logic ea însăși Cu toate acestea, poate face acest lucru numai atunci când aceste reprezentări particulare au fost deja date Și dacă mai trebuie să fie compilate, atunci pentru o idee generală, înainte de a subordona ideile private, este necesar să le compunem Și dacă presupunem că reprezentările particulare nu pot fi derivate din general, atunci nu va fi nimic de subordonat generalului, deoarece generalul nu poate forma un particular, care nu poate fi derivat din el Dacă imaginea A este deja prezentată ca precedând constant imaginea B, atunci nu este viclean să subordonăm această relație reprezentată A la B legii cauzalității Dar altceva va ieși la iveală dacă legea generală a cauzalității Biblioteca "Runivers" PRIVIND ARTICOLUL G PROF A I VVEDENSKAGO el însuşi trebuie să formeze această relaţie particulară pentru prima dată Să presupunem că nu este posibil să deducem din această lege generală prin puterea gândirii pure care combinație este de preferat, dacă aceea în care A ar precede B, sau aceea în care B ar precede A, sau oricare dintre nenumăratele altele din care A ar fi combinat nu cu B deloc, ci cu ceva C, sau D etc Este clar că nu va exista niciun temei pentru formarea unor cazuri speciale în care A ar precede B și, prin urmare, nimic nu se va dovedi să fie de așa natură încât legea generală a cauzalității aș putea să mă supun Este clar că dacă domnul prof Vvedensky vrea să elimine obiecțiile mele față de Kant pe care le are în vedere, referindu-se la o înțelegere specială a timpului și a schimbării, pe care par să se bazeze, el face asta doar pentru că nu s-a deranjat cu grijă gandeste-te la ceea ce spun Cu deosebită încredere, domnul prof Vvedensky următorul gând: "Kant", spune el (-), "este ocupat și ar trebui să fie angajat nu în cercetarea psihologică, ci exclusiv în cercetarea epistemologică Și la fiecare pas, domnul Karinsky sugerează în Kant o investigație asupra genezei ideilor și a altor fapte mentale " Pentru a confirma această idee, domnul prof Vvedensky se referă la faptul că într-un loc (la p), când am vorbit despre demonstrarea lui Kant a principiului fundamental al cantității , a fost folosit termenul "Descrierea lui Kant a genezei reprezentării unui anumit spațiu și timp", și că chiar m-am hotărât la p a cărții sale să-i reproșez lui Kant imperfecțiunea analizei sale

psihologice El vede (vezi pp -) un neajuns asemănător, confuzia sarcinii epistemologice cu cea psihologică, în toate obiecțiile mele la proba de cauzalitate a lui Kant, cu excepția obiecției menționate mai sus Într-un loc al articolului său, criticul meu demonstrează chiar că sunt lipsit de scrupule în ceea ce privește mijloacele pentru a căuta cercetări psihologice de la Kant Acest reproș greu mi-l face când vorbește (p) despre acele amintiri pe care, în opinia sa, Kant le face în §§ și din Critică referitor la înțelegerea mea despre timp și schimbare și pe care le-am analizat mai sus Aici explică că ambele aceste reamintiri sunt făcute în ediția a II-a a Criticii, în care M KAPIïHCKlâ, torom "Deducere)) "¡a fost supus unei prelucrări semnificative, expuse complet nou; dar pentru asta, cu această revizuire, a lăsat și mult mai puțină asemănare cu cercetarea psihologică, iar termenii psihologici sunt deja mult mai puțin obișnuiți în ea decât în ediția a I-a Și într-o notă urgentă către acest loc, arătând la pagina a cărții mele, unde este vorba despre procesele de însuşire și reproducere adoptate de Kant, el spune: "Întrebarea este dacă domnul Karinsky acționează științific în acest caz El peste tot, chiar vorbind de "deducție?) folosește ediția a II-a a Criticii și într-un singur punct trece la prima" "După părerea mea", spune criticul meu sever, "este pur și simplu nepăsare în ceea ce privește caracterul persuasiv al argumentelor cuiva G Karinsky înțelege timpul în spiritul imaginarului Kant, în urma căruia își dorește pretutindeni a vedea la Kant, în locul teoriei cunoașterii, doar cercetare psihologică; prin urmare, ocazional, a apucat cu bucurie prima tratare a deducţiei, deşi, după Kant însuşi, gândurile sale au fost prezentate în ea cu mai puţin succes decât în a doua ediţie?) Judecând după ultima remarcă a domnului prof Vvedensky, s-ar putea crede că este interesat de cazurile întâlnite de nepăsare a autorilor cu privire la caracterul persuasiv al argumentelor lor Sunt gata să-l ajut în găsirea acestor cazuri și, fără măcar să mă abat de la punctul pe care îl discutăm acum, sunt gata să-i dau câteva exemple de neglijență în această privință - cu adevărat remarcabile Potrivit domnului prof Vvedensky, eliminarea deducției fiziologice (psihologice) a categoriilor din § a fost făcută de Kant în ediția a II-a a Criticii Dar, de fapt, întreg acest paragraf exista deja în prima ediție și nu purta doar titlul de "paragraf al treisprezecelea" Nu-l considera pe prof Nepăsarea lui Vvedensky cu privire la caracterul persuasiv al argumentelor sale, când un autor care se opune altui autor cu denunțuri stricte cu privire la utilizarea incorectă a edițiilor Criticii, se dovedește a fi ignorant chiar și adăugările pe care Kant le-a făcut de fapt la ediția a -a? Și până la urmă nu există nicio dificultate în obținerea acestor informații: ele se găsesc în fiecare ediție a Criticii din timpurile moderne, și chiar în acea ediție a Adikkes, la care se referă prof prof CU PRIVIRE LA ARTICOL Domnul PROF A I VVEDENSKAGO Vvedensky în traducerea sa a explicaţiei lui Kant din Estetica sa G prof Vvedensky mă denunță că sunt peste tot, chiar și vorbind de deducție, folosesc ediția a II-a a Criticii și într-un singur punct trec la prima El chiar subliniază cuvintele într-una singură Dar, de fapt, în cartea mea se găsesc și alte referiri la prima ediție, și chiar la analizarea "Deducției" lui Kant: de exemplu, patru referințe la p i o, una la p i ; există şi referinţe în alte cazuri, de exemplu, în analiza dovezilor fundamentale (vezi pp loj şi) Nu este de remarcat nepăsarea criticului cu privire la caracterul persuasiv al argumentelor sale? G prof Vvedensky mă acuză că am sărit cu bucurie la prima revizuire a Deducției, deși, potrivit lui Kant

însuși, gândurile sale sunt prezentate în ea cu mai puțin succes decât în ediția a II-a Sunt mai dispus să mă refer la argumente decât la opiniile scriitorilor de autoritate Dar domnul prof Vvedensky se referă odată în articolul său la opinia lui Kuno-Fischer, iar în prefața scrisă de acesta la traducerea tocmai publicată a lucrării lui Windelband "Filosofia lui Kant", el recunoaște (p II) cea mai bună lucrare pentru o cunoștință detaliată cu filozofia lui Kant III și IV volumele "Istoria noii filosofii" Kuno-Fischer Nu cred că nu știa că Kuno-Fischer nici până acum (vezi ediția a -a a "Istoriei") expune "Deducția" de categorii a lui Kant conform primei ediții a "Criticii" Și acum nu știu unde să caut solicitudinea deosebită a criticului meu cu privire la caracterul persuasiv al argumentelor sale, fie în faptul că, certându-mă, mă acuză de neglijență pentru folosirea primei ediții a Criticii, în care, potrivit lui Kant însuși, gândurile sale sunt prezentate cu mai puțin succes decât în ediția a doua, sau în faptul că, recomandându-l mai ales pe Kuno-Fischer, uită să sublinieze nepăsarea similară a lui Kuno-Fischer În cea de-a doua ediție a Criticii, viziunea lui Kant despre reținere și reproducere aferentă și semnificația lor pentru teoria cunoașterii a rămas exact aceeași ca și în prima ediție, așa cum reiese din a doua parte a acestui articol de-al meu, în care Folosesc în expunerea învățăturilor Kantului aproape exclusiv cea de-a doua ediție a Criticii În cea din urmă, nu Biblioteca "Runivers" M KARINSKI doar o descriere exactă a acestor procese și o referire specială la al doilea dintre aceste procese, probabil pentru că Kant consideră că toate acestea sunt un detaliu psihologic, de prisos pentru teoria cunoașterii, dar nu pentru că consideră opiniile exprimate ca fiind eronate, sau pentru că în a doua ediție a atribuit mai puține semnificații ale referințelor însăși aproximării (cu implicația sub ea și reproducerea) în teoria cunoașterii Legăturile corespunzătoare sunt ca în a doua publicație a categoriilor "deducere", deci chiar și în mici completări, care au fost făcute în aceeași publicație, la evidență, ca să nu mai vorbim de faptul că referințele similare sunt păstrate complet de restul non- departamentele anticipate de "critici" Pentru a dovedi reinterpretarea mea a problemelor "Criticii" de către Prof Vvedensky se referă la o expresie pe care am folosit-o cândva când am analizat fundamentele cantității ale lui Kant: "asumarea corectitudinii descrierii de către Kant a genezei ideii unui anumit spațiu și timp" Dar criticul meu uită să sublinieze cititorului două fapte: i) Cuvântul pe care l-a subliniat: geneza îmi servește aici ca o simplă expresie prescurtată a următoarelor cuvinte din demonstrația lui Canton: "ele (toate fenomenele) nu pot fi sesizate, i e acceptat în conștiința empirică altfel decât prin sinteza multiplicității, prin care se generează reprezentarea unui anumit spațiu și timp "Nu pot", spune Kant explicând acest gând, "să prezint o singură linie, oricât de mică, fără a o extinde în gândire, adică fără a genera succesiv toate părțile dintr-un punct Mă gândesc la o mișcare progresivă înainte de la un moment la altul doar în aceea în care, prin toate părțile de timp și copularea lor, se generează în sfârșit o mărime definită) Această expresie prescurtată are pentru mine sensul unui simplu termen convențional, care nu joacă absolut niciun rol în însăși analiza mea a dovezii lui Kant și poate fi înțeles de cititor după bunul plac, adică în sensul în care cititorul dorește să-l atașeze acelor cuvinte ale lui Kant, pentru care el servește ca o simplă expresie prescurtată Deoarece nu am ridicat deloc problema schimbării în filosofia kantiană, este clar că nu am încercat să definesc Biblioteca "Runivers" PRIVIND ARTICOLUL G PROF A I VVEDENSKAGO sensul

care trebuie să fie legat de această geneză sau generație și care nu are nicio legătură cu obiecțiile mele la adresa lui Kant Dar să ne întoarcem la ideea principală a acestei acuzații Nu numai că nu sugerez cercetarea psihologică peste tot în Kant în loc de cercetarea epistemologică, dar, dimpotrivă, îi reproșez direct lui Kant (p a cărții mele) că "se sustrage oricăror explicații psihologice clare și), "cât de periculos este este a dovedi (cum o face Kant) necesitatea, din punct de vedere epistemologic, a unor astfel de presupuneri, care sunt indisolubil legate de o anumită viziune psihologică, fără a se explica posibilitatea dezvoltării unei vieți mentale corespunzătoare acestui punct de vedere " G prof Vvedensky amestecă două lucruri foarte diferite Nu sugerez cercetări psihologice în Critică, dar constat că cercetarea cea mai epistemologică, așa cum este făcută de Kant în demonstrarea legilor cauzalității și interacțiunii, pe de o parte, presupune o oarecare căptușeală psihologică, nu foarte benignă din punct de vedere științific , pe de altă parte, conduce la stabilirea unor legi psihologice, care în niciun caz nu pot fi realizate în mod consecvent în istoria vieții ideilor Unul dintre momentele cele mai esențiale în demonstrarea legii cauzalității este ideea lui Kant că în conștiința noastră imediată cu percepția unei schimbări sau a unui eveniment obiectiv, conștiința dependenței sale cauzale de o altă schimbare este inevitabil combinată Potrivit lui Kant, tocmai conștiința este cea care transformă o simplă schimbare a reprezentării, care în sine nu poate avea un sens obiectiv, într-o schimbare obiectivă Când se demonstrează legea interacțiunii, punctul de plecare al dovezii este ideea lui Kant că condiția reală pentru stabilirea simultaneității obiectelor în conștiința noastră imediată este apariția alternativă a două obiecte în percepția noastră Iar Kant dovedeşte semnificaţia categoriei de interacţiune pentru perceperea simultaneităţii obiectelor tocmai din insuficienţa acestei condiţii de fapt Astfel, cu ambele dovezi, Kant preia percepţii - într-un caz, o schimbare obiectivă, în altul, Biblioteca "Runivers" M KARINSKI simultaneitatea obiectelor, sunt determinate condițiile reale în care, în opinia sa, ele apar inevitabil în conștiința noastră Iar luarea în considerare a acestor condiţii constituie un moment esenţial în dovezile fundamentale Dar este de la sine înțeles că atunci când vine vorba de faptele psihice ale percepției și de condițiile lor reale, nu le putem lua la întâmplare, așa cum apar la prima vedere, ci trebuie să le privești cât mai atent, să le determine cu cea mai mare acuratețe posibilă elementele conținute în ele, fără a omite nimic din vedere și fără a le amesteca unele cu altele În caz contrar, desigur, va fi imposibil să se bazeze pe semnificația științifică a rezultatului, care ar trebui să fie derivat în asumarea acestor condiții speciale Această analiză atentă a materialului preluat din viața conștiinței imediate și posibila determinare exactă a elementelor care intră în fapte psihologice foarte complexe este cea pe care o numesc analiză psihologică Și examinând dovezile lui Kant cu privire la legile cauzalității și interacțiunii, constat că Kant nu dă dovadă de discreție adecvată în acest sens (parțial datorită influenței gândurilor preconcepute), și pentru aceasta îl acuz de imperfecțiunea extremă a psihologiei analiză Trecând în revistă dovezile sale despre legea cauzalității, explic (vezi pp - din cartea mea) că descrierea lui Kant a percepției schimbării obiective în conștiința imediată trebuie considerată o eroare evidentă și foarte mare și că o eroare la fel de mare eroarea trebuie luată în considerare (vezi p din cartea mea) descrierea lui a cazurilor inverse, când sensul schimbării obiective

este negat în spatele schimbării percepției În același timp, mai demonstrez că în descrierea ultimului caz (pp -), Kant amestecă mai degrabă grosier condiția de a nega obiectivitatea schimbării, ca schimbare, cu condiția de a nega obiectivitatea apariției și distrugerii Analizând demonstrația lui Kant a legii interacțiunii, mai demonstrez (p ,) că descrierea lui Kant a laturii faptice atunci când stabilește simultaneitatea obiectelor din conștiința noastră nu corespunde deloc nici procesului care are loc efectiv în acest caz în conștiința imediată sau în condițiile sale mai îndepărtate am explicat (p -) dincolo Biblioteca "Runivers" PRIVIND ARTICOLUL G PROF A I VVEDENSKAGO a faptului că Kant, în descrierea sa a laturii actuale a percepției simultaneității obiectelor, nu a acordat atenție unui număr de cazuri analoge când simultaneitatea proprietăților unuia și aceluiași obiect este stabilită de conștiința noastră Demonstrațiile fundamentale ale lui Kant presupun toate aceste erori și, prin urmare, fără a le explica pe acestea din urmă, este imposibil de explicat inconsecvența dovezilor în sine De ce, atunci, astfel de explicații i se par criticului meu a fi nepotrivite scopului? Pe de altă parte, explic că demonstrarea lui Kant a legii cauzalității duce inevitabil la consecințe care se extind dincolo de teoria pur epistemologică Demonstrând dominația necondiționată a legii cauzalității asupra tuturor fenomenelor, Kant încearcă să arate că conștiința nu poate transforma și nu transformă niciodată o serie de imagini într-o serie de evenimente obiective, decât prin stabilirea unei secvențe legale Dar prin aceasta se stabilește o lege necondiționată pentru viața și istoria conștiinței însăși Și de ce să nu avem dreptul să ne întrebăm, cu ce trăsături ar trebui să fie prezentată însăși istoria vieții conștiinței, cât de curând se presupune că în ea domină această lege de stabilire a unei succesiuni obiective de reprezentări? În cartea mea, pun această întrebare, printre altele, și demonstrez (-) că o astfel de viziune în filosofia lui Kant trebuie să fie însoțită de cea mai confuză idee a punctului de plecare al vieții conștiinței (-)) si ca printr-o astfel de formulare a materiei constiinta initiala este pusa in conditii imposibile pentru dezvoltarea ta Și dacă acest lucru este adevărat, atunci de ce nu ar trebui să facem acest reproș teoriei cunoașterii lui Kant? G prof Vvedensky condamnă reproșul meu lui Kant pentru imperfecțiunea extremă a analizei psihologice El neagă orice semnificație a obiecțiilor mele față de demonstrarea lui Kant a legii cauzalității Dar nici măcar nu încearcă să-și explice de ce i se face acest reproș lui Kant și dacă aceste obiecții sunt valabile Consideră suficient să se refere la faptul că la mine se ridică și se rezolvă întrebări de natură psihologică, în timp ce la Kant problema ar trebui să țină de epistemologie În loc să se ascundă în spatele termenilor și să se încurce în terminologie, ar fi trebuit să încerce să definească mai precis ce Biblioteca "Runivers" M KARINSKI dacă Kant își bazează într-adevăr dovezile de cauzalitate și interacțiune pe tocmai gândurile pe care le analizez critic și din care îmi trag concluziile Poate că, după ce s-a uitat cu mai multă atenție la chestiune, nu ar fi constatat că obiecțiile mele nu ating semnificația Dar domnul prof Se pare că Vvedensky nu înțelege clar că propria sa dovadă a cauzalității, pe care o trece drept kantiană și care în prima sa jumătate, așa cum am văzut, este o perversiune a lui Kantovsky, în a doua jumătate reprezintă o referire directă tocmai la fundamentele înseși care sunt examinate în obiecțiile mele la adresa lui Kant Când trece la explicarea necesității de a folosi conceptul de cauzalitate atunci când percepe schimbarea, el transmite gândirea lui Kant astfel: un astfel de set care nu ar putea

exista fără evenimentele de marți și setul de evenimente numit marți, wjï ca generator de evenimente de miercuri Este domnul prof Vvedensky nu a ghicit că obiecțiile mele față de dovezile de cauzalitate ale lui Kant sunt direct îndreptate împotriva acestei idei cele mai importante de dovezi Ce înseamnă acest "examinare mai atent", dacă nu cerința unei analize exacte a faptelor psihice de stabilire a unei schimbări obiective date în conștiință? Și ce mai demonstrez, dacă nu că dacă luăm în considerare cu atenție cazurile de stabilire a unei secvențe obiective, atunci ceea ce va ieși nu este deloc ceea ce vrea Kant și dacă acceptăm gândirea lui Kant, atunci doar contradicții și interpretări imposibile ale faptelor va ieși? Cum s-a întâmplat că criticul meu a constatat că obiecțiile mele nu se referă la investigațiile cu care este ocupat adevăratul său Kant, conform expunerii sale? Și de ce a înlocuit exemplul lui Kant despre mișcarea unei bărci pe un râu cu evenimentele de miercuri și marți? Într-o notă de subsol care explică acest fapt, el face referire la cuvintele mele că exemplul lui Kant mărturisește numai în exclusivitate priceperea lui Kant de a alege exemple favorabile lui Chiar am spus asta, dar am explicat foarte detaliat în prealabil că toate cazurile de instalare în percepția Biblioteca "Runivers" PRIVIND ARTICOLUL G PROF A I VVEDENSKAGO ale unei schimbări obiective în sensul unei mișcări obiective se fac în conștiința noastră imediată, nu în nici un fel în virtutea stabilirii unei legături cauzale între schimbare și schimbarea care o precede, ci în virtutea absenței unor anumite senzații musculare pe care le recunoaștem atunci când schimbarea este conștientă Dacă criticul meu ar fi menționat în articolul său aceste discuții ale mele, sau cel puțin ar fi încercat să ia exemple din aceeași zonă din care le ia Kant, atunci probabil că ar înțelege inconvenientul referirii la paragrafele cărții mele în care sunt făcute aceste explicații , la paragrafe care nu afectează deloc gândurile lui Kant Poate că ar înțelege într-un astfel de caz inconvenientul de a răspunde la explicațiile mele căutând un nou exemplu La urma urmei, este o chestiune de a demonstra o propoziție căreia i se atribuie o semnificație universală necondiționată, iar în cartea mea se explică că o serie întreagă de exemple se află în contradicție clară cu această propoziție generală Să răspunzi la o asemenea obiecție inventând noi exemple, s-ar părea, este posibil doar pentru cei care consideră cauza lui Kant pierdută Și cum se potrivesc toate aceste denunțuri la adresa mea în înlocuirea studiilor epistemologice ale lui Kant cu studii psihologice cu chestiunea înțelegerii schimbării în filosofia lui Kant, la care criticul meu dorește să-și dateze totul În orice caz, chiar în momentul punerii în scenă a obiectivității noastre, schimbarea imaginilor, care este considerată condiția acestei puneri în scenă, nu poate fi ea însăși dată în conștiința noastră; imaginile care se succed, desigur, nu pot exista împreună Schimbarea imaginilor în momentul stabilirii obiectivității nu poate fi dată decât ca reprezentare a schimbării anterioare Fie că privesc această reprezentare a schimbării imaginilor care condiţionează actul de percepţie ca o reflectare a schimbării reale care a avut loc în reprezentare, fie ca o singură iluzie inevitabilă a conştiinţei, acest lucru este complet imaterial pentru obiecţiile mele la adresa lui Kant Kant demonstrează fără îndoială - și acest lucru reiese chiar și din expunerea Prof Vvedensky, "că atunci când stabilim relații obiective în mintea noastră, trebuie să ne imaginăm acest cadru legat de anumite condiții Și demonstrez că nu este nevoie să ne imaginăm acest decor în așa fel, încât, dimpotrivă, Întrebări de filosofie, carte Biblioteca

"Runivers" M KARINSKY acest punct de vedere contrazice direct starea de fapt Același lucru este valabil și pentru istoria de viață a spectacolului Și nu numai în forma în care există pentru cercetarea psihologică obișnuită, ci chiar dacă o înțelegem ca o simplă schimbare de imagini, ea trebuie totuși considerată, din punct de vedere kantian, pentru o simplă sinteză regresivă de imagini care niciodată s-au înlocuit de fapt unul pe altul, ca o serie regresivă de evenimente mondiale, cunoscute de știință și care nu au existat niciodată, după Kant, în afara conștiinței Dacă este adevărat, cum pot dovedi? În cartea sa, teoria cunoașterii lui Kant prejudecă în mod inevitabil legea istoriei vieții reprezentării, atunci oricum am înțelege această istorie, ne pierdem dreptul de a demonstra că teoria cunoașterii a lui Kant prejudecă această istorie în așa sens încât doar contradicțiile si ies imposibilitatile? Și nu avem dreptul să dovedim inconsecvența acestei teorii a cunoașterii pe motiv că ea duce la contradicții și imposibilități în științele pe care se angajează să le explice și să le susțină Căci apariția și dezvoltarea fiecărei vieți individuale de reprezentare este în orice caz un fapt empiric la fel de incontestabil ca orice fapt din simpla viață a naturii Și acea teorie a cunoașterii* care se dovedește a fi complet incapabilă să explice cunoștințele noastre despre acest fapt, s-ar condamna pe sine la fel de necondiționat precum s-ar condamna necondiționat o teorie a cunoașterii care s-ar dovedi neputincioasă să explice cunoștințele noastre despre istoria fenomenelor naturale De ce atunci introducem problema schimbării, care nu este luată în considerare în mod special în cartea mea și nu are absolut nicio aplicație în acest caz? La urma urmei, am de-a face în cartea mea nu cu o teorie sofistico-sceptică, care ar începe și s-ar termina cu negarea necondiționată a oricărei schimbări, ci cu o teorie pozitivă a cunoașterii, care stabilește un întreg sistem de adevăruri necondiționat sigure și care se angajează pentru a explica cunoștințele umane, omul experiența cehă G prof Vvedensky îmi face câteva obiecții, altele decât acuzația sa principală Sunt și curioși Pe paginile - ale cărții mele spun că cineva poate fi convins Biblioteca "Runivers" PRIVIND ARTICOLUL G PROF A I VVEDENSKAGO (desigur, nu cu absolută necesitate) în adevărul axiomelor într-un mod strict empiric - printr-o simplă observare a cazurilor speciale corespunzătoare acestora, ignorând astfel de trăsături ale acestor cazuri speciale, care, după Kant, ar trebui să dea convingerea noastră în adevăruri geometrice un caracter speculativ Într-o notă de subsol la p , prof Vvedensky spune că mi se întâmplă adesea ca, potrivit lui Kant, să existe două spații, iar ca dovadă se referă la această idee particulară a mea Evident, el consideră această idee incompatibilă cu viziunea lui Kant Nu știu de ce crede așa Kant foarte des în scrierile sale (vezi, de exemplu, Krit d V - Ueb Entd i Abschn No , precum și în eseul împotriva lui Kestner etc) distinge imagini geometrice înscrise în contemplare pură (în imaginație) și în contemplare empirică (de exemplu, pe hârtie) El admite, este adevărat, posibilitatea de a dobândi cunoștințe speculative despre adevăruri geometrice chiar și atunci când avem un desen empiric în fața ochilor; consideră totuşi o condiţie necesară (vezi Critica) să se acorde atenţie doar construcţiei conceptului şi să facă abstracţie de trăsăturile empirice ale figurii, care nu ţin de conceptul său general Și explică și mai precis în Ueb d Entd , că matematicianul își bazează toate demonstrațiile pe o construcție pură, i e creat de puterea imaginației și de aceea, oricât de imperfectă ar fi imaginea empirică pe care o are în fața ochilor, rigoarea probei nu suferă deloc Din aceasta rezultă clar că, din

punctul de vedere al teoriei cunoașterii lui Kant, o modalitate empirică de a urmări adevărul axiomelor este destul de posibilă Să presupunem că, având imagini empirice în fața ochilor, nu am acorda atenție procesului de construire a unei figuri în contemplație pură și nu ne-am abține de imperfecțiunile structurii figurilor luate empiric Chiar dacă am decide doar să nu ne călăuzim în concluziile noastre de acele corecții în structura acestor cifre pe care imaginația le sugerează, oricât de urgent ni s-ar impune Să decidem să afirmăm în concluzia noastră doar ceea ce întâlnim direct în cifrele date empiric Într-un astfel de caz, procesul nostru ar fi evident Biblioteca "Runivers" M KARINSKI aceeași inducție care este incapabilă să dea concluzii care sunt necondiționat universale și necesare și, prin urmare, concluzia noastră ar fi empirică, chiar dacă ar fi vorba a priori de legile contemplației G prof Vvedensky, evident, nu a înțeles suficient toate acestea pentru el însuși Dar m-a impresionat mai ales explicația prof Vvedensky a drumului prin care, în opinia lui, se presupune că am ajuns la asimilarea de către Kant a două spații , > ^b ^ , ^ , , , , , - , , , , , , , - - , , , ^ , , , i > r , - , o- , - , > *> , , Ei citează cu simpatie "Mosk Vd " nr (Jurnalul presei) Opiniile lui Nordau despre L N Tolstoi sunt expuse de N *** Ecouri "Svet", nr ^ , - (Din ediţii străine) L Tikhomirov (Cronica presei Sfârşitul secolului Russ Ob , - } foloseşte cartea lui Nordau pentru a izbucni cu filipici împotriva progresului Vezi mai sus sub nr) Mişcarea morală în Occident "Ned " Nr , - -Notă despre societățile de cultură etică Vezi și Kolubovsky Obninskiy, PN Din domeniul eticii moderne "Rus Dumnezeu " și, - Reflecții asupra articolului lui L N Tolstoi "Non-doing" "și parțial asupra notei lui Vl S Solovyov: "Moralitatea personală și cauza comună" (Ajutor la colecția înfometată, științifică și literară M) Predicarea acestor autori, după spusele domnului Obninsky, a fost inspirată de aspirații, în puritate, noblețe și înălțime de care este imposibil de pus la îndoială, dar în acest caz este vorba despre interese, etica publică și, prin urmare, este important nu ceea ce au vrut să spună aceşti autori, dar cum le va înţelege publicul cuvintele Fizionomia morală a acelei audiențe nenumărate care se înghesuie în jurul predicatorilor este departe de a fi atractivă, iar în astfel de condiții predicarea lui Tolstoi și Soloviev poate da rezultate cele mai nedorite Obninsk, P Contagion moral and holera disorders "Jour-cetăţean și colț, dreapta" nr i, i- Această notă pe tema zilei este, evident, inspirată din Legile imitației lui Tarda În opinia autorului, contagiune morală este unul dintre factorii legii imitației fost procuror -Pentru acest articol, vezi Mihailovski Obolenskyi, L E Biologi despre problemele femeilor "Rus Gândul" , - După o scurtă schiță a stării actuale a problemei în Occident, un autor din rândul biologilor femeilor se oprește la Wallace și la articolul său din revista "Fortnightly Review" Selecția, potrivit domnului Obolensky, Biblioteca "Runivers" OBOLENSKY II va fi cu atât mai aproape de cel mai corect criteriu, cu atât instinctul mai nerezonabil și înclinația oarbă vor fi reprimate în umanitate, dacă nu prin rațiune pură, atunci cel puțin prin sentimente de cel mai înalt tip - Obolensky, L E Problema crimelor la ultimul congres antropologic de la Bruxelles "Nou / Nr Autorul nu simpatizează cu școala Lombroso Obolensky, L E Ce este mântuirea? (Cosmopolis Roman Bourget) "Cartile Ned/ , - După ce a examinat "tratatul ilustrat de morală" al lui Bourget, autorul ajunge la concluzia că mântuirea constă în pacea între gândire și simțire Obolensky, L E Kovalevskaya și Bashkirtseva (O pagină din viața kenyană de cel mai înalt tip) "Cărțile săptămânii" , -

Analiza psihologică a doi indivizi bogat înzestrați Obolensky, L E Leo Tolstoi și Friedrich Nietzsche ca antipozi (Cu privire la opera lui Felix Schroeder: Le Tolstoïsme Paris) "Nou" Jê Moralitatea europeană modernă are doi poli, cel egoist și cel altruist, prin care Nietzsche vede doar unul și Tolstoi doar celălalt pol și ambii sunt îngroziți În timp ce subliniază curiozități în cartea lui Schroeder, autorul vorbește destul de favorabil despre asta Obolensky, L E Îmbunătățirea personală și schimbările în formele sociale (Referitor la noua carte a lui Tarde: Les transformations du droit Paris) "Rus Gândul" , - În ceea ce privește îmbunătățirea mediului social, nu se poate pleca de la societate fără a pleca de la individ Formele sociale, deși au personalități ca purtătoare, dar în totalitatea personalităților numite societate, ele formează, parcă, o țesătură specială comună tuturor Referitor la aceeași carte a lui Tarde, vezi feuilletonul domnului Obolensky: Despre tot "Ode Frunză " nr Obolensky, L E Morala și publicul (Cu privire la filosofia lui Friedrich Nietzsche) "Od Frunză " nr Pentru a ilustra natura paradoxală a opiniilor lui Nietzsche, autorul folosește date dintr-un articol al lui Haussay din cartea din mai "Rev philos " L E Obolensky, New pseudoscience (La foule criminelle, essaie psychologie collective par Scipio Sighele Traduit de l'italien Paris) ^Pyc Gând" U, - Noua pseudoștiință nu este altceva decât un "burp" al vechii teorii sociologice, care a văzut un organism în societate și a transferat legile biologice societății Nu există psihologie colectivă, pentru că în societate există ani de un singur senzorial, un singur creierul Noua știință duce doar la o confuzie de concepte Obolensky, noua lucrare a lui L E Spencer (Principii de etică) "Nou / Nr / Biblioteca "Runivers" JI OBOLENSKY - cuptor Autorul nu este de acord cu opiniile lui Spencer, dar le recunoaște semnificația pentru binefăcătorii noștri Obolensky, L E Despre tot (Lupta împotriva pesimismului în Europa) "Od Foaia L nr Despre Leksha Romain ca, cartea lui Pelissier etc Obolensky, L E Despre tot (Fii vesel) "Od Foaia L nr Pe influența stării de spirit a spiritului asupra infecției cu boli lipicioase Obolensky, L E Despre tot Meditație temporară "Od Foaia L nr θ Despre interesele mentale ale timpului nostru Se menționează ultima lucrare a lui Spencer Obolensky, L E Despre tot (Dedicat femeilor) "Od Foaie " nr Feuilletonul este dedicat "curtei", dar autorul încearcă să pună această întrebare pe o bază filozofică Obolensky, L E Despre tot (Ciudățeniile și mofturile umane) "Od Foaie " nr Despre spermină, emulsie Brown-Sequard și despre părerea unui anume Carré că construcția de căi ferate crește numărul de celule la oameni S · (Obolensky, L E) Portretul său "Petersburg Viaţa "Nr , p ~ , repetat din nou în Nr Informaţii despre el cu ocazia împlinirii a douăzeci şi cinci de ani de activitate * P V B "Vs Ilustr" Nr , p ~ S (ibid şi portret la p); "Od Fox " nr ; "Rus Life" nr ; "Nou No Cu ocazia aniversării sale L Samarin, "Spikes", it, o ss Obolensky, L E Vezi Danville, Dyuring, Nordau, Vl Solovyov, Tikhomirov, Tolstoi, Vogt, Sharp, Elpe Ovsyanik o-K Ulikovsky, D Psihologia procesului artistic "Sev Greutate " xi, - ; , - Autorul reduce mișcările complexe de gândire și simțire care se realizează în artă la cele mai simple procese ale vieții mentale asociate limbajului Apoi încearcă să afle geneza artei din aceste procese Conturând psihologia limbajului, autorul se bazează pe lucrarea lui Potebnya: Gând și limbaj Acea energie care a fost cheltuită cândva pe vorbire în sine este direcționată către o altă activitate, iar vorbirea este redusă la nivelul de material sau instrument al acestei activități Categoriile gramaticale în sine încetează să mai fie semnificative și artistice și, devenind pur formale, alunecă doar pe

suprafața conștiinței, fără să-i ia timp sau energie Se atrage atenția asupra articolului "Cărțile săptămânii" - dolari (Din edițiile rusești) Owen, Robert Despre formarea caracterului uman (O nouă privire asupra societății) Traducere din engleză Ed a -a (complet) I Bilibina Moscova Tip camarad "ȘI N Kushnerev și Co o, p de exemplare Biblioteca "Runivers" CUPTOR - OLIFANT II Prima ediție a acestei cărți a apărut încă din , dar numele autorului, probabil din motive de cenzură, nu a fost afișat pe copertă; în plus, există omisiuni în ea, cauzate de aceleași considerente Scurte informații despre Owen sunt incluse în noua ediție Opera lui Owen, după cum se știe, nu este un tratat de psihologie, așa cum s-ar putea judeca după primul titlu, ci un discurs despre cea mai bună structură a societății, bazat pe experiențele proprii ale autorului Ognev, A Vezi Arseniev, carte Volkonsky Odoievski, V Th Vezi Mihnevici Oze, Yakov, prof Proiectivism și personalism în metafizica lui Lotze "Zap științific Yuryev, Univ " Nr - , pp - , în anexă (nefinalizată încă) În introducere, autorul distinge trei feluri de metode de prelucrare a istoriei filozofiei: descriptiv-enunțat, comparativ și speculativ El încearcă să aplice toate aceste metode în studiul filozofului pe care l-a ales Sub conceptul de proiectivism, domnul Oze rezumă toate viziunile non-critice asupra lumii, în care stările și imaginile activității conștiinței sunt scoase în exterior și condensate în lumea obiectelor independent de subiect Pornind de la proiectivismul naiv, cunoașterea trece la idealist, apoi la proiectivism fizic, pentru ca, depășind aceste viziuni asupra lumii, să-și deschidă accesul la o metafizică critico-personalistă, care ne recunoaște sinele drept singura substanță adevărată Pentru a stabili și a distinge între aceste etape de dezvoltare a spiritului de cunoaștere, Lotze oferă material bogat Componentele disparate și la prima vedere incompatibile ale filozofiei lui Lotze, grație ideii de a depăși metodic proiectivismul pentru a construi o metafizică personalistă, primesc unitate și conexiune - Spiritul regretatului Teichmüller suflă peste toate cercetările dlui Ose Olesnipkiy, Akim Un cuvânt despre non-rezistență răul adevărat și fals (Cu privire la interpretarea greșită a Matei , , în învățătura contelui L Tolstoi) (Din revista "Proceedings of the Kiev Spiritual Academy") Kiev Tip G Korchak-Novipkago ib p (fără pagina de titlu şi coperta) De la catedra bisericeasca, autorul numeste gr Tolstoi ca dușman uman, profesor al necredinței El a pus în prim-plan porunca nerezistenței la rău în învățătura sa, parcă pentru că avea nevoie să ne liniștească vigilenta, să ne lege gura și mâinile pentru a-și împrăștia mai exact buruienile în câmpul natal ortodox (Oliphant, L) Din tărâmul misticismului fals Lavrenty Olifant (Articol de L Tihomirov) Moscova-Ved nr Un eseu interesant din punct de vedere psihologic despre istoria erorii umane (bazat pe un articol din Revue des Deux Mondes) Pe baza aceluiași articol, a se vedea nota din "Kn Ned " ii, - (Din ediţiile străine), precum şi în "Vst in lit " , - și în "Lumea lui Dumnezeu" și, - (nota E "Talent bolnav) Biblioteca "Runivers" ORDYNSKY-ORLOV Ordynsky, A Câteva cuvinte despre grafologie "Rebus * Nr , p s ; Nr , p s Autorul este convins de beneficiul considerabil pe care l-ar putea aduce arta recunoașterii caracterului din scris de mână Orlov, M A În străinătate Semnificația instinctelor sociale în lupta pentru existență "Trud* , SS Conform articolului lui Gosse din Rev philos Orlov M A În străinătate Din tărâmul misteriosului "Trud* io, SS Referitor la articolul lui Du Prel din Zukunft Orlov, M A În străinătate Despre cruzime și milă la femei "Munca* , ISS Potrivit unui articol al lui M Ferrero din The Monist Orlov, M A În străinătate Transmiterea unei tulburări mintale de la om la animal "Trud" , -

Conform articolului lui Feret din Revue de l'hypnotisme Orlov, M A În străinătate Capacitatea de a vedea prin spațiu "Munca* , i s Despre articolul lui K Du Prel din Zukunft Orlov, M A În străinătate Doctrina temperamentelor din punct de vedere biologic "Trud" , - Referitor la articolul lui A Fulier din Revue des deux Mondes din iulie Orlov, M A În străinătate Calculatoare fenomenale și o încercare de a le pătrunde secretele "Trud* , SS Referitor la articolul lui Charcot și Binet despre Inaudie și Diamandi (Rev philos, iunie) și Binet și Henri în Rev științific Orlov, M A În străinătate Auzul culorilor și alte combinații de senzații "Trud" , - Conform articolului lui Gruber din Rev științific Orlov, M A În străinătate A patra dimensiune a spațiului conform lui Stead "Munca* , Potrivit unui articol din Review of Reviews Orlov, M A În străinătate Ce cred animalele despre noi? "Munca* , i ss Dintr-un articol de Cunisse-Carnot: L'opinion des oiseaux în La Nature Orlov, M A În străinătate Sentimente estetice ale animalelor "Trud" , - Orlov, M A În străinătate "Munca* , s Referitor la articolul lui Delbeuf din Revue de l'hypnotisme Orlov, M A În străinătate "Munca* , s Despre Max Stirner conform articolului lui Horn din Zukunft Orlov, M A În străinătate "Munca" , - Este prezentat un articol al lui Selly în Revizia Quinzalnă despre somn Biblioteca "Runivers" ORLOV - despre televizor I I Orlov, M A Vezi Lewis, Pictet, Ferrero, Filippov, Ya - Orshansky, I G Pozitivism și contism "Zap Harkov U niv ", cartea , sep neof , p -iib; cartea , p - După ce a schițat pe scurt "Cursul de filozofie pozitivă", excluzând secțiunea despre sociologie, autorul continuă să critice principiile de bază ale filozofiei lui Comte și se oprește în primul rând asupra punctelor de vedere ale lui Mill, Spencer, Lesevich și Groth făcut de critica filozofică pentru analiza principiilor de bază ale pozitivismului, domnul Orshansky încearcă să umple acest gol, în timp ce clasificarea științelor și legea dezvoltării sunt considerate doar în termeni generali, în timp ce ideea unității metodei și a legile cosmosului este dezvoltat cu mai multă minuțiozitate la elemente, începutul evolutiv în raport cu o serie de științe și, în final, principiul eJȘiHCTBa și sistemul în raport cu întregul Logica, respinsă și călcată în mod deliberat de către Comte, se răzbună pe sine Pe măsură ce idealul societății viitoare s-a maturizat și a devenit mai puternic în imaginația lui Comte, construită pe despotism, în tărâmul său spiritual, a avut loc o transformare similară Filosofia lui, dintr-un sistem federativ de metode și legi, construit pe principiu comun al spiritului pozitiv, transformat într-un despotism în care toate metodele și legile sunt subordonate spectrului filosofiei sociale Osipov, N O În memoria lui Nikolai Ivanovici Lobaciovski Nou Ora" Nr (octombrie) Latura filosofică aproape că nu este afectată - O-sky, A Crima, manifestările și cauzele ei "Pacea lui Dumnezeu " I, - Concluzia finală a notei este că infracțiunea este un fenomen social și nu o manifestare a voinței malefice a unei persoane Despre strogorsk și y, AN Sinuciderea ca problemă psihologică Din schițe despre sinucideri - în principal în copilărie și adolescență "Ped Culegere " i, - ; d, - ; , i ; , - ; i, - Prima serie de studii Ca urmare a cercetării sale, autorul consideră rezonabil ca sfatul lui Brière-de-Boismont să se abțină de la orice generalizare pe tema sinuciderilor Articolul prezintă o mulțime de cazuri de sinucidere, dar aproape întotdeauna rămâne necunoscut de unde a luat autorul faptele Articolul este revizuit de F V , "Imagine " - , - Ostrogorsky, A Preda sau educa? "Imagini " , - ; h, - Sarcinile școlii, relația ei cu familia, suprasolicitarea, clasicismul etc conform cărții lui Ziegler "Die Fragen der Schulreform" OT B Despre ideile de bază ale epocii

noastre (O mică notă despre o întrebare grozavă) "Rus Gând" i, - , Gândirea științifică modernă caută să demonstreze că rolul factorilor ideali în istorie crește și se îndreaptă spre predominare A determina Biblioteca "Runivers" O t V -OKHOROVICH de termeni filozofici actuali, autorul se oprește asupra cărții E u cu ke η: Die Grundbegrifíe der Gegenwart Reînvierea idealismului dinamic este o trăsătură caracteristică a vremii, un semn al începutului triumfului științei și umanității O T V Despre pesimismul în literatura contemporană "Gândirea Rusă* , - Referitor la cartea G R e i ss i e g: Essais de littérature contemporaine, autorul exprimă câteva gânduri interesante în aplicarea realității ruse Apărătorii noștri ai artei autosuficiente combină această apărare cu o luptă împotriva pozitivismului și liberalismului Dar există mult mai mult adevăr în afirmația acelor susținători ai metafizicii care au recunoscut-o ca un motor puternic al libertății politice Despre acest articol A P Ya-iy: Observații și note "Spikes * , i i - , precum și V Chuiko: Journal review "Od Foaie * Nr O T V Din observaţii literare "Rus Gând* , - Despre noua școală a poeților simboliști și despre campania domnului Volynsky împotriva criticii anilor șaizeci Rapoarte asupra ședințelor societății de neuropatologi și psihiatri, formată la Imp Universitatea din Moscova Anul Şedinţele: publice octombrie , închise: noiembrie, decembrie şi decembrie Moscova Tip Mamontov pagini de exemplare Mesajele sunt de interes deosebit Rapoarte despre întâlnirile societății neuropatologilor și psihiatrilor, formată la Universitatea Imperială din Moscova Întâlnire la ianuarie M Tip Mamontov pagini de exemplare De un anumit interes pentru psiholog sunt rapoartele lui A A Kornilov "Cu privire la problema afaziei * și A A Tokarsky" Despre sugestiile violente * Rapoarte despre ședințele societății de neuropatologi și psihiatri, formată la Imp Universitatea din Moscova Sesiunea februarie Moscova Tip A Mamontov p de exemplare Rapoarte asupra ședințelor societății de neuropatologi și psihiatri, constituind la Imp Universitatea din Moscova Întâlnire din martie Moscova Tip A Mamontov p de exemplare Rapoarte despre ședințele societății de neuropatologi și psihiatri, formată la Imp Universitatea din Moscova Anul i Întâlnirea din martie Moscova Tip A Mamontov i -|- pagini și tabele de exemplare Mesajele sunt interesante pentru specialiști Okhorovich, Yu În căutarea unui nou adevăr "Rebus * Nr , p s ; Nr , p CC ; nr , p s ; Ms , p ss ; Nr , p -~ ; Nr , p s Din Kuryer Warszawski nr și urm Referitor la experimentele mediumistice cu Evzapiy Paladino Biblioteca "Runivers" PABONE-PAULSEN J Pav o n e, K , Dr Igiena suferinței nervoase la copii Tradus din italiană și publicat de Dr Leinenberg Odesa Tip "Odesa Leaflet" de pagini de exemplare de copeici Un pamflet popular destul de superficial, în care, în trei scurte capitole, sunt expuse cauzele, simptomele și remediile suferințelor nervoase la copii Neajunsurile cărții sunt indicate în "Sv West " , s Vezi și X I "Od Liszt " nr · (Paladino, E v z a p i i) Mediu italian Articolul V S R "Nou Timp" Nu byub, adaugă (februarie) O relatare a ședințelor mediumistice care au provocat mult zgomot Cu un portret al lui Paladino și cu o imagine a uneia dintre sesiuni - Vezi de asemenea Aksakov, Bulgakov, Wagner, Du Prel, Ohorovici, Richet, Elpe (Paladino) Raport despre sesiunile cu Eusapia Paladino la Milano în "Rebus" nr I, - ; nr , - ; nr , - ; nr , - Din ziarul milanez L'Italia del Popolo (Memorie) Exemple de memorie extraordinară "Dreapta Greutate " Nr Panaev, Ippolit Lumina vieții Fapte și gânduri convingătoare În două părți SPb Tip Stasyulevici p i p cop Motto: La o viziune rațională asupra lumii Aceasta este lucrarea finală, completând o serie întreagă de cărți ale autorului, publicate

sub același motto Sub influența filozofiei lui Jacobi, parțial a lui Fichte, domnul Panaev s-a îndrăgostit de mai multe propuneri filozofice (sunt grupate la p p) în spiritul acestor filozofi și, citind diverse lucrări despre filozofie, a scris ceea ce, în opinia sa, a confirmat principiile lui preferate Astfel, lucrările autorului pot fi inspirate de scopuri simpatice, dar diferă aproape în întregime prin caracterul lor compilator În ultima sa lucrare, el compilează nu numai Jacobi, Fichte, Naville, Lewis și alții, ci și pe sine și intră în detalii ale vieții sale personale, care nu pot decât să fie numite de prisos într-o lucrare filozofică Scurtă recenzie în "Knizh Greutate " , s Paperna, G International Journal of Ethics Volumul II, nr - "Încercare filozofie " otd II, carte ib, p - Rezumat al articolului lui Alexandru Paracelsus, Theophrastus Note cu ocazia împlinirii a patru sute de ani de la nașterea sa în "Sev Ves " , s , "Fiu Din " Nr , "Corect Greutate " Nr Paracelsus Vezi Vasiliev, Lyubimov, Shiryaev (d e-Parville, Anri) Hipnoza instantanee sub influența stimulilor externi "Dreapta Ves " Λί Din scrisorile științifice ale lui Henri de Parville în Journal des Débats (P aul sen) Paulsen, pr System der Ethik Notă în "Mir Dumnezeu " i, din Deut Rundschau Biblioteca "Runivers" PAULSE-PESK VSK I Paulsen Vezi Alexei Vvedensky, Gohägger Pashkov, I I Forțele naturii conform observațiilor lui I I Pashkov A doua editie M Tip I Pashkova pagini exemplare Autorul vrea să spună lumii descoperirilor sale că nu există gol și nu poate fi, că este rouă în diminețile de vară, că fumurile de la samovar se depun pe sticla camerei etc În același timp, literele A Π M P P au aparent o semnificație mistică pentru domnul Pashkov, deși explică că ele înseamnă "Vidul absolut între spațiul planetar " și aceeași minge, iluminată doar în spațiul fără aer Justiția cere să adauge că marile descoperiri ale autorului sunt adesea prezentate foarte mult analfabet O recenzie oarecum batjocoritoare de A Sh "Rus Ob " , SS Profesor La problema educaţiei estetice Scrisoare către editor Moscova Vd " nr Gimnaziile pot umple golul în educația estetică prin aprovizionarea cu cele mai bune publicații de artă Pekato ros, G Emile Zola și filosofia sa (Despre romanul "Doctorul Pascal") "Nou Tel " Nr (septembrie) Autorul atribuie doctrina eredității, pusă în gura lui Pascal, lui Zola însuși și consideră că încercarea sa de a rezolva problema eredității este neprețuită Dumnezeu (Pelissier) Pellissier, M Essais de litterature contemporaine alin Raport În (a lui Enger) "Greutate Evr " , SS Pelissier, J Vezi Goltsev, Obolensky, O T V o (Per e) Perez, B Le caractère de l'enfant à l'homme Notă în "Lumea lui Dumnezeu " , din Rev Crit Slăbiciunile muncii, dând dreptate ușurinței și simplității prezentării, subliniază V Ivanovsky "Întrebări de fil și psiho" carte , dep II, p - h Peronne, Sh Rolul sentimentelor în creșterea și educația copiilor "Greutate Rev " Nr , p - Apologia metodei vizuale de predare Pamfletul doctorului Peronné (Du rôle des sens dans l'instruction et l'éducation des enfants Les musées scolaires et la méthode intuitive à l'école primaire Conférence) a apărut în Perfilyev, M Fiziologia și psihologia obiceiurilor "Greutate Rev " Nr , pp - Articolul discută în detaliu problema obiceiurilor, clasificarea și semnificația lor în viață Obiceiurile se formează aproape din primele zile ale existenței unui copil Leskovsky, M L K D Ushinsky, viața și activitatea sa pedagogică Eseul biografic Cu un portret al lui K Ushinsky, gravat la Leipzig de Redan SPb Tip Erlich k o p yuo copii [Viața unor oameni remarcabili Biblioteca biografică a lui Pavlenkov] Biblioteca "Runivers" LESKOVSKII -PETERBURGETS I j Acest eseu scris cu căldură este de mare interes pentru oricine prețuiește soarta științei și gândirii lor native Cu toate acestea, cu greu se poate fi de acord

cu autorul că unele dintre lucrările lui Ushinsky sunt de importanță mondială Comentarii foarte simpatice: V A "Rus Vd "Nr ; Vl Mch "Nou" nr L Tarsky, "Școala Rusă" ii, - , răspunde cu simpatie, deși subliniază lacune Pestalozzi, Heinrich Lucrări pedagogice alese Volumul I Lingard şi Gertrude Părțile I și II Tradus din germană de V Smirnov Cu un portret al lui Pestalozzi și o schiță a vieții și operei sale (Biblioteca pedagogică publicată de K Tikhomirov și A Adolf) Moscova Tip E Lissner şi Yu Roman LX+ p i- oo exemplare C p k Această ediție simpatică și frumos executată este doar una dintre verigile unei biblioteci pedagogice larg concepute, care ar trebui să includă și scrierile pedagogice ale lui Kant și Herbart Traducerea lui Lingard și Gertrude este precedată de o relatare bine scrisă a vieții și operei lui Pestalozzi Pestalozzi Mărturisire Traducere de K Voskresensk Ed K Zikhman Riga Tip A Grotus + pagini de exemplare Sub titlul general de Confesiuni, cartea cuprinde pasaje autobiografice din Schwanengesang și scrisori către Gesner, precum și o traducere completă a lucrării "Meine Lebensschicksale" Traducerea este realizată satisfăcător Pestalozzi Vezi Abramov Petersburger Mica cronica Nou Ora" Nr (decembrie) Cu privire la o recenzie inedită a unuia dintre eseurile de logică depuse comisiei academice a Ministerului Educației Naționale pentru concursul Premiului Petru cel Mare Faptele raportate de domnul Petersburger au considerat necesară infirmarea unuia dintre membrii comisiei care a examinat eseurile depuse, într-o scrisoare specială către redactor, plasată în nov Ora " Nr (decembrie) Petersburger Mica cronica "Timp Nou" nr (aprilie) Cazul mandarinului Cooksie-Pao, marturisind inconvenientul practicarii hipnotismului Probabil, cititorului i se prezintă una dintre rațele din ziar Petersburger Vezi Avrelin, Siegel, Shperk al -lea (Picte) Din domeniul științei Articolul N S "Rus Vd " nr În ceea ce privește experimentele lui Pictet asupra vieții la temperaturi scăzute (Archives des sciences physiques et naturelles, octombrie) Potrivit lui Pictet, viața este una dintre forțele naturii, rezultată din transformarea sau transformarea altor forțe naturale, produse, în prezența unui anumit complex de condiții fizico-chimice, de organismele vii speciale Rezultatele cercetării lui Pictet duc, în opinia autorului, la restabilirea vechiului termen "forță vitală" Biblioteca "Runivers" picte - PLISKY I b Pentru aceleași experimente, vezi și notele din "Dreapta Primăvara " Nr și și M A Orlov: În străinătate "Trud" , - (Picte, R) Confesiuni ale unui fizician Articolul S N S "Nou Bp " Nr (martie) Retipărit în "Rebus" Nr , p p Voința, din punctul de vedere al fizicii experimentale, se dovedește a fi potențialul sufletului Știința modernă, după ce a admis mai întâi conceptul de materie grea, apoi conceptul de eter, apoi de mișcare potențială, este forțată să admită încă o forță - forța sufletului Celebrul fizician și-a citit mărturisirea la doamna Adan Pimenova, E Hipnotismul în istorie "Pacea lui Dumnezeu " , - Eseu despre manifestările patologice ale sugestiei hipnotice în istoria omenirii articol compilatie Pimenova, E Somnambulism și hipnotism "Pacea lui Dumnezeu " , - ; , - " eseu popular Pirogov, N I Vezi Dobrosmyslov, Malis, Pyaskovsky (Pearson) Pearson Cauzele pesimismului Revizuire cincinale, oct Un raport simpatic este dat de E G în "Rus Revizuire " , SS Pisarev Vezi E Solovyov Platonov, I P I Kovalevsky Cu ocazia celei de-a zecea aniversări a Arhivei de Psihiatrie, Neurologie și Psihopatologie Legală publicată de el Yuzhny Krai No (ianuarie) Cu un portret Platon Problema unu: Apologia lui Socrate Introducere, traducere și note de A L Yakimakh SPb Tip Lieberman pagini exemplare cop [Colecție de clasici romani și greci în traducere rusă cu note]

Publicația este destinată nu numai studenților, ci și persoanelor care doresc să-și reînnoiască autoeducația Platon Numărul Eutifron Introducere, traducere și note de A L Yakimakh SPb Tip Lieberman pagini exemplare C kop [Colecție de clasici romani și greci în traducere rusă, cu note] Ediție pentru uz școlar și pentru autoeducație Platon Vezi Benard, Ivanov, Nechaev Plisky, N Despre cleptomanie (o tendință înnăscută de a fura) Cercetare Ediția * e, corectată și completată, de librăria juridică N K Martynov SPb Tip Soikin p Autorul se plânge că problema cleptomaniei este complet abandonată în rândul psihiatrilor Dorind să facă lumină asupra acestei întrebări întunecate, el culege câteva fapte mai mult sau mai puțin curioase legate de domeniul cleptomaniei și chiar încearcă să tragă câteva concluzii Faptele sunt presărate cu raționament nepotrivit cazului În general, autorul este prea îndrăzneț, denumind o carte subțire un studiu Biblioteca "Runivers" Plisky - Poletaev În opinia mea, "Zhur civil şi unghi etc " Nr , p Cartea este lipsită de orice semnificaţie ştiinţifică P l (ot n i k o) v, M Succesele criticii şi teoria generală a artei Volzh Vest " Nr și Subliniind interesul din ce în ce mai mare pentru filosofia artei, autorul prezintă prelegerea lui Lafitte despre "Faust" (Rev Occid , nr), care, remarcandu-se prin originalitate și amploarea gândirii, răspunde la multe întrebări care apar în limba rusă literatura de asemenea Plotnikov, M Vezi Volynsky, Cernyshevsky Plutarh Vezi Elpidinsky Pogozhev, A Vezi Nikolsky Podmor, F Vezi Verney Pokrovsky, A Eseuri despre învățătura morală ortodox-creștină Cursul clasei VSH de gimnazii Ed al -lea, corectat și completat Samara Tip Novikov și Ilyanov П+Ї +IП str kop de exemplare Cartea este în cea mai mare parte un extras din opera aceluiași autor, destinat seminariilor teologice: "Teologia morală creștină ortodoxă " Pe lângă manualele rusești, autorul a folosit lucrările episcopului Martensen și Wutke cele mai elementare prevederi a eticii creştine Pokrovsky, M M Etudes on the Athenian Politiya of Aristotel M Tip univ IV-|-i i pagini boo copii (publicația Universității din Moscova) o kop În primul și al doilea studiu, se ia în considerare relația dintre pamfletul Kri-tiya și Politiya, în al doilea și al treilea Politiya este comparată cu Politica lui Aristotel Politica și politica, în opinia domnului Pokrovsky, sunt în deplină corespondență reciprocă atât în chestiunile private, cât și în cele generale Diferența dintre ele constă, poate, doar în faptul că multe dintre punctele principale ale învățăturilor lui Aristotel sunt subliniate și formulate în Polite nu atât de viguros și definitiv ca în Politică În special, în ceea ce privește a doua parte a Politia, este scrisă exact în aceeași limbă ca și scrierile, fără îndoială, autentice ale lui Aristotel În conținut, coincide cu capitolele corespunzătoare ale Politicii atât în tendință, cât și în plan Recenzie incoloră în "Knizh Greutate " II despre l şi n Vezi Ivanovski, Kozlov Poletaev, N Pe motive de imputare pe principiile filozofiei pozitive SPb Tip Catan pagini Această lucrare solidă a rămas cumva neobservată în presa rusă După ce au prezentat învățăturile metafizicienilor (în principal Hegel), indeterminiștilor (apropo, domnii Wulfert și Spasovich), semi-determiniștilor (apropo, Tagantsev, Drobish, Sergeevsky, Neklyudov, Kant, Feuerbach, Budzinsky, Foulier) și determiniștilor (apropo, Locke, Hume, Gefding, Groth, Hobbes, Kistyakovsky, Kovalevsky, Munsterberg, Spencer, Ribot), autorul expune în detaliu doctrina psihologică a voinței, deoarece, Biblioteca "Runivers " POLETAEV-POTEBNYA în opinia sa, este necesară prezentarea rezultatelor studiului voinţei din punct de vedere al naturii pentru a compara aceste rezultate cu prevederile propuse de doctrina etică a

voinţei După ce a examinat în detaliu problema testamentului, autorul ajunge la o negare decisivă a libertății sale Recenzie incoloră în "rusă Gânduri" , (Polimorfism) Despre polimorfism ca proprietate generală a materiei "Dreapta Greutate " Nr și Articol despre filosofia chimiei Polimorfism - proprietatea anumitor compuși chimici în stare solidă de a da mai multe modificări Polumordvinov, D V , Dr Rezumate ale lucrărilor de fiziologie nervoasă "Nevrol Vest " vol I, nr I, p i- Raport despre lucrări rusești și străine Popov, I Tertulian (Experienta de caracterizare literara) "Dumnezeu Greutate " și, - ; , - * Bazat pe scrierile originale ale lui Tertulian Înclinațiile realiste și pasiunea lui Tertulian au fost cauza a tot felul de extreme, abateri de la doctrina bisericească și gafe logice Dar și părțile luminoase ale personajului lui Tertulian au izvorât din aceeași sursă: ura față de erezie, rigoarea morală, metode sănătoase de interpretare a Scripturii, o înțelegere clară a relațiilor sociale și a motivelor persecuției creștinilor Popov, L, K Vezi Elpe Portugalov, V Note științifice Maniere crude "Rusă Viaţa" V? ibo Despre manifestări de cruzime Portugalov Vezi Bulgakov Posadsky, Ya La centenarul lui Lobaciovski Kaz Tel " nr i, Articol biografic Potebnya, A Vezi Ovsyaniko-Kulikovski (Lege și moralitate) Relația dintre lege și morală Articol %* "Ver şi Raz ", nr , biserică separată, pp - ; nr , pp - Morala și legea diferă una de cealaltă atât prin modul de protecție, cât și prin metodele de evaluare a relațiilor noastre Morala, exprimată sub forma aprobării sau dezaprobării opiniei publice, se bazează în principal pe evaluarea motivelor care provoacă acțiuni, în timp ce dreptul se bazează pe evaluarea acțiunilor în sine În starea actuală a rasei umane nu există condiţii favorabile pentru realizarea armoniei între drept şi morală, între voinţa legală şi voinţa morală În ciuda acestui fapt, ele sunt la fel de necesare pentru binele omenirii - Articolul, prin minuțiozitatea sa, merită atenție Rămâne doar un mister complet de ce a ajuns în departamentul bisericii Ortodox Vezi N Wagner Biblioteca "Runivers" PRĂ - PREOBRAZHENSKY (Preyer) Începutul dezvoltării spirituale a copilului Articol de A L "Imagine " ii, - ; , - - Prezentarea noii lucrări a lui Preyer "Die geistige Entwickelung in der ersten Kindheit" Preyer Vezi Lange Preobrazhensky, A Vezi Keltuyala Preobrazhensky, V P Vezi Bichalets, Lopatin, Observer, Chuiko Preobrajenski, P A , protopop Necrolog Sh "Moscova Vd " Nr "Nou" Nr Un necrolog destul de detaliat la Moscova Biserică Ved " Nr , pp - - În memoria redactorului Revistei Ortodoxe, protopopul Petru Alekseevici Preobrajenski Ibid Nr Aici este plasat și discursul lui Alexei I Vvedensky (publicat și în Dumnezeu Vest , - , Moscova Biserica Vd Nr , p , iar în Dushep Joi " , -) Vezi şi "Biserica Moscova Ved " Nr , p - Articole din ultimul ziar au fost publicate sub forma unui pamflet separat sub titlul: În memoria protopopului Petru Alekseevici Preobrajenski Moscova Tip Snegireva p Vezi Korsunsky Preobrajenski, f P Graf L N Tolstoi ca gânditor-moralist Eseul critic M Tip Sytin p exemplare io politist După ce a examinat opiniile morale ale lui L N Tolstoi și fundamentele lor și a făcut câteva remarci critice despre psihologia, metafizica și etica sa, autorul ajunge la următoarea concluzie: sarcini morale cu vise sociologice, un amestec ciudat de asceză, utilitarism și eudemonism, fericire în loc de bunătate, mulțumire materială în loc de perfecțiune morală, rețete exterioare în loc de porunci ale perfecțiunii personale și ale mântuirii, un sfârșit fără sens al istoriei umane și al procesului moral - acestea sunt principalele trăsături ale învățăturii morale care ni se oferă sub masca a moralei crestine Mintea care a abandonat dogma creștină și a înlocuit-o cu cel mai inconsecvent

panteism a suferit un eșec fatal Nu numai că a creat un amestec uimitor de contradicții ireconciliabile, absurdități psihologice și metafizice, dar a și făcut totul pentru ca moralitatea elaborată de el să nu aibă succes și longevitate Bibliograf în vârstă Vezi Brandt (Infracțiuni) Motivele crimei "Dreapta Știri " Nr și Un articol interesant despre semnificația motivelor în practica procesului penal : Fantome și viziuni (Din lumea secretelor) "Petersburg Leaf " Nr , , (deja sub titlul: Fantome și viziuni pe viață), Fără cel mai mic semn de critică, se povestesc diverse tipuri de cazuri Anuarul filosofic, I σ Biblioteca "Runivers" I j despre PROZOROV-POINCARET din domeniul telepatiei, clarviziunii etc , parțial pe baza binecunoscutei colecții a lui Myers, Gurney și Podmore Prozorov, L Sigiliu provincial "Sev Vess " , - Despre articolele din ziarele din Kazan cu ocazia aniversării lui Lobaciovski Prozorov, L Vezi Vl Solovyov, Tolstoi Prokofieva, M Tablouri ale vieţii pariziene (Din caietul unui turist) "Rus Dumnezeu " , - i Capitolele III (În salonul teosofic) și IV* (Sesiunea de ghicire a gândurilor și conversație cu Charles Richet) sunt legate de Anuar Procesele-verbale ale ședințelor societății de psihiatri din Sankt Petersburg pentru anul SPb Tip Stasyulevici pagini de exemplare Mesajele raportate în aceste protocoale sunt de interes doar pentru psihiatri și neuropatologi Protopopov Vezi Boborykin, Volynsky, Govorov, Kablitz, Tolstoi și Chernyshevsky Protopopov, M Scrisori despre literatură "Rusă Gândul" , - O escapadă destul de neceremonioasă împotriva întrebărilor de filosofie în legătură cu articolele despre Nietzsche În esență, crede domnul Protopopov, învățătura lui Nietzsche nu conține nimic nou pentru cititorul rus (Psihiatrie) La istoria psihiatriei în Rusia "Dreapta Știri " Nr și Laborator psihologic la Sorbona "Pacea lui Dumnezeu " , ss Ps și X o l o g i ya fashion "Spb Ved " Nr Semnătura: Bentrovato Acest nume măreț este purtat de un editorial de ziar Moda modernă, potrivit autorului, servește ca o expresie a libertății noastre morale, a neglijenței și a slăbiciunii mentale Psihometrie Nou Ora", anexă la nr (mai) Retipărit în "Kaz Tel " Nr sub titlul: Soul Sensibility Această nouă știință nu are nimic în comun cu psihometria lui Wundt și a studenților săi Fondatorii noii psihometrii sunt medicii americani Buchanan și Denton Psihometria ei numesc o sensibilitate spirituală subtilă prin atingere corporală, datorită căreia se poate distinge, de exemplu, dacă un păr este luat de la o persoană în viață sau de la o persoană moartă După cum se pare, noua știință aparține domeniului fanteziei Poincar e Vezi Gauss Note publicistice Articol de A F "Rus Viața" nr dolari Autorul consideră filosofia dăunătoare dezvoltării sociale normale Și aici, "Probleme de filozofie", și "Sev Vestnik", și organele recționare din Moscova o înțeleg Reînnoirea societății, bazată pe o singură înțelegere adevărată a ideilor filozofice și religioase, conform Biblioteca "Runivers" PURITS - RADLOV g feuilletonist, este o absurditate evidentă Toate forțele cuiva trebuie să fie îndreptate către lupta directă împotriva răului social și a neadevărului Purin, K N , Ph D Știința eredității (Schiță biologică) St Petersburg Tip Doma prizrѣniya molëtnykh będnykh p ex de copeici Retipărire din "Jurnalul Societății Ruse pentru Protecția Sănătății Oamenilor" , - Autorul expune pe scurt, înțelept și destul de clar opiniile moderne despre ereditate Organismele, spune el, au în mai multe generații semne similare și caracteristici, nu pentru că au proprietăți specifice care determină transmiterea acestor caracteristici de la o generație la alta, ci pur și simplu pentru că diferitele generații ale unui individ se dezvoltă din aceeași substanță germinativă Aceste generații, ca părți ale unui întreg, nu ar trebui să să fie doar asemănători unul cu

altul Prin urmare, ar trebui mai degrabă să ne lovim nu de existența unor trăsături similare la strămoși, ci, dimpotrivă, de lipsa lor de identitate completă Pușkin Vezi Averkiev Pyp şi n, A N Din istoria panslavismului "Vestn Europa" , - ' - Rolul lui Kostomarov și Iv Aksakov în mișcarea panslavă (conform celor mai recente date) în legătură cu cursul gândirii sociale din anii patruzeci Pylyaev, M I Spiritualişti şi viziuni ale persoanelor istorice "Trud", , - Povești despre diverse fenomene extraordinare, împrumutate din memoriile unor figuri rusești P I cu to about in with to i y, N Ya , dr Pirogov ca psiholog, filozof și teolog "Întrebări de filozofie" KN , dep I, p I- În domeniul psihologiei, Pirogov este spiritist, în filozofie, monist, în domeniul religiei, simte nevoia unui ideal extrem de de neatins, care să depășească toată realitatea Cunoscuta autobiografie a lui Pirogov a servit drept material pentru articol F (a d l o v b), V Girngheim "Enciclop cuvinte " Brockhaus și Efron, vol USh, p p > R (a d l despre în b), E Glanvill "Enciclop cuvinte " Brockhaus și Efron, vol USh, p ι " R (adlov), E Gobbs "Enciclop cuvinte" a lui Brockhaus și Efron, vol IX, STR SS Radlov, E Golbach "Enciclop cuvinte " Brockhaus și Efron, voi IX, p ÇC '·' Radlov, E Gaylinks "Enciclop cuvinte " Brockhaus și Efron, -vol IX, p os * Biblioteca "Runivers " RADLOV -RIBO Radlov, E Dogmatism "Encicl cuvinte " Brockhaus și Efron^ vol X, p Radlov, E Deducere "Enciclop cuvinte " Brockhaus și Efron, vol X, p s Radlov, E Deism "Enpiclopes cuvinte " Brockhaus și Efron vol X, p SS Radlov, E Demokrit "Enciclop cuvinte " Brockhaus și Efron, vol X, p p R (iad), E Diogene din Apollonia; Diogenes Laertii, Diogene din Sinop "Enciclop cuvinte " Brockhaus și Efron, vol X, p - Radlov, E Dovezi "Enciclop cuvinte " Brockhaus și Efron, vol X, p p Radlov, E Donatism "Enciclop cuvinte " Brockhaus și Ephronag vol XI, p p Radlov, E Eseuri din istoria scepticismului Hieronymus Girngaim "Întrebare filozofie and Psych " cartea i , sec II, p - Articolul este împărțit în două părți: prima descrie condițiile culturale în care se afla Republica Cehă în secolul al XVII-lea; al doilea expune opiniile lui Hirnheim asupra operei sale De typho generis humani Hirngheim nu reprezintă un moment de importanță istorică în scepticism, dar scrisul său poate servi ca exemplu al unei forme tipice de scepticism care rezultă din religie și, de asemenea, importantă ca sursă pentru caracterizarea stării științei și religiei în Republica Cehă în secolul al XVII-lea Radlov, E Vezi Bershadsky, Alexander Vvedensky, Snegirev și Schmidt ' Radugin, Vl Vezi Dühring Reinhardt, H V N I Lobachevsky și geometria sa "Volzh-Vest " Nr Un articol destul de detaliat care explică semnificația lui Lobachevsky v geometrie (Religii) Congresul Religiilor din Chicago Nou Ora" Nr (octombrie) Raportul este prea scurt Raport mult mai detaliat în "Vst în lit " ιιχ - Vezi şi "Nov" nr , p p cu poze foarte interesante R e l l l s b Ne mai vedem (Renan) Cum a scris Renan? "Rus Vd " nr Informații curioase împrumutate de la Figaro Renan, E Vezi Alexey Vvedensky, Muretov, Slonimsky și Chuiko-Renuvier Vezi Alexei Vvedensky Ribot, T Despre diverse forme de caracter Traducere de V P sub, editată și cu note de prof Alexandra) I Vvedensky "Imagine " - - Articolul lui Ribot este în Rev Philos , ii și revizuit de N A Biblioteca "Runivers" RIBO - RICHET IJ Abrikosov în carte "Probleme de filosofie", sect II, pp - Concluzia finală a lui Ribot este că personajele adevărate nu se schimbă Clasificarea personajelor lui Ribot cu greu poate fi catalogată drept foarte reușită (Ribot) Ribot, Th , prof Memoria în stare normală și bolnavă Traducere din franceză ed Dr V Abolensky Ed librărie V Gubinskaya SPb Tip A Trunova pagini exemplare C o kop Lucrarea lui Ribot despre bolile memoriei este tradusă pentru a doua oară în rusă (a

apărut pentru prima dată în în traducerea doctorului Cheremshansky) Potrivit lui Ribot, memoria este funcția generală a sistemului nervos Baza acesteia este proprietatea elementelor - de a salva modificarea primită și de a intra în asocieri între ele Pentru a distinge aceste asociații de cele înnăscute sau anatomice, Ribot le numește dinamice Menținerea averilor este asigurată de hrănire, care le întărește constant Reproducerea acelorași stări, aparent, depinde în principal de circulația sângelui Conservarea și reproducerea sunt cele două proprietăți principale ale memoriei, care o introduc într-o serie de condiții de viață A treia și ultima proprietate a memoriei, conștiința, nu este altceva decât adăugarea sau îmbunătățirea memoriei Memoria psihică este doar cea mai înaltă și mai complexă formă de memorie în general Răspunde cu simpatie "Nou Vr " Nr (septembrie) Richet, Charles Geniu și nebunie Traducerea lui I Yurovsky (Biblioteca Internațională,) Ed G Beilenson şi I Yurovsky Odesa Tip Isakovich pagini C copeici Richet îl ia pe Lombroso sub protecția sa După părerea lui, nu a pus niciodată un geniu și un nebun pe aceeași linie În teoria lui Lombroso, la prima vedere atât de contrar bunului simț, nu există în esență nimic nefiresc Oamenii de geniu, precum și cei care posedau darul ingeniozității inspirate, nu erau oameni complet echilibrați în sensul pe care medicii și fiziologii îl atașează acestui cuvânt Echilibrul mental impecabil este în general incompatibil cu originalitatea și inspirația geniului Când spunem că așa și cutare geniu, atunci prin aceasta exprimăm doar că are o organizare mentală specială, diferită de organizarea obișnuită Un om de geniu este o excepție, o anomalie În acest sens, el trebuie să fie pus lângă nebuni; dar nebunul stă sub restul omenirii, iar omul de geniu deasupra lui Ribot Vezi Kozlov Riemann Vezi Gauss Richet, Sh Milansky experimente "Reb/ No ib, p s ; Nr , p D bs ; , i, - , , , , , , , , o, , , , , , , , , - , - , , , Traducerea se face fără probleme și este însoțită de câteva note Vezi L Tolstoi Seneca, L Anney Despre binecuvântări (De beneñciis) Către Ebutsiyu Liberaliya Traducere *** "Ver and Raz ", Otdel filos , : Nr , - ; Jtë , - ; : Nr , -yu ; Nr , - ; Nr , - ; nr , - ; nr , dar- ; nr , - ; nr , - ; nr i, Y - ; nr , - : nr ib, - ; nr , - ; : nr , - ; , - ; : nr io, - ; nr , - Traducerea este precedată de o mică introducere și, în plus, este însoțită de scurte note Eseul prezintă puțin interes din punct de vedere filozofic Saint-I-ler Vezi Comenius Sârbă, V P Viziunea psihologică a lui Theodor Meinert "Încercare filozofie and Psych " cartea , sectiunea II, pp - ; cartea , pag ' - Construcțiile psihologice generale ale lui Meinert poartă o conotație metafizică destul de pronunțată Dacă până acum au rămas necunoscute filozofilor, depinde în principal de faptul că opiniile lui Meinert sunt strâns legate de studiile sale speciale Condiționarea naturală a acțiunilor umane, fiind cheia îmbunătățirii continue, este o consolare pentru inima omului În seria de generații care ne urmează, legea dezvoltării va atrage în mod inevitabil îmbunătățirea organizării mentale Activitatea unui creier dezvoltat se va manifesta într-o dorință irezistibilă de activitate mentală fructuoasă, într-o sete nesățioasă de cunoaștere Cu cât mai multe adevăruri științifice naturale intră în carnea și sângele omului, cu atât mai mult va progresa libertatea lui Biblioteca "Runivers" SERBIAN-SIGELE Raportați rezumatul în "Întrebări filozofie şi psihic "cartea i , sec II, p - Sergeevsky, N Principalele probleme ale pedepsei în ultima literatură "Zhur civil și colț, dreapta" Nr , i - Pe scurt, acest act discurs la Sankt Petersburg Universitatea a fost plasată în "Raportul" universității pentru O privire de ansamblu asupra direcțiilor din învățăturile despre

pedeapsă, printre altele, învățăturile lui Lombroso, pentru a proteja propriile opinii ale autorului exprimate în lucrările sale despre istorie de lege Seredinsky, Tar , prot Trecere în revistă a religiilor care au existat și există în rasa umană de la începutul lumii până în zilele noastre Riga Tip Blankenstein +VIII p exemplare C freacă Citind această recenzie destul de amplă, cititorul îi vine involuntar în minte ideea că autorul și-a întreprins opera nu sub forma lămuririi adevărului, ci cu scopul de a înălța Ortodoxia asupra altor religii care sunt în eroare În întregime, opera autorului merită atenție Siegele, S Mulțimea criminală (La foule criminelle) Experiență de psihologie colectivă Tradus din ediția franceză completată de autor Ed N Tyutcheva Novgorod Tip A Fedorova II+ -I- p , de exemplare C o kop Această ediție a fost făcută cu mai multă grijă și completitate decât ediția domnului Pavlenkov În timp ce aproape toate citatele sunt publicate în ediția de la Sankt Petersburg, în ediția domnului Tyutchev aceste citate nu sunt doar păstrate, ci se adaugă și un index alfabetic al autorilor citați Recenzie simpatică în "Sar Dnevn " nr Siegele, S Mulata criminală Experiență de psihologie colectivă Tradus din franceză de A P Afanasiev Ed F Pavlenkova SPb Tip Y Erlich IVf-IIb pagina exemplare k Psihologia colectivă, după Siegele, ocupă o sferă cu totul diferită de cea a sociologiei; are drepturi de cetăţenie acolo unde sociologia nu-şi are deloc locul, iar legile ei guvernează ceea ce legile sociologice şi-au pierdut puterea Mulțimea, ca agregat eterogen și anorganic, ar trebui să fie subiectul psihologiei colective Nu există nicio îndoială că intensitatea mișcării mentale crește direct proporțional cu numărul de persoane care împărtășesc această mișcare în același timp și în același loc Dar numărul în sine este o sursă de noi mișcări spirituale Numărul oferă tuturor unităților sale un sentiment al puterii lor subite și extraordinare Dintre ceilalți factori care influențează crimele mulțimii, autorul ia în considerare sugestia, intoxicarea morală și starea de spirit a mulțimii Atât pentru infracțiunile colective, cât și pentru cele individuale, motivul pentru care este comisă este unul dintre cele mai importante puncte prin care se măsoară gradul de responsabilitate individuală Existând la câțiva indivizi chiar înainte de entuziasmul mulțimii și răspândindu-se încetul cu încetul la toți, chiar înainte ca sugestia să atingă cel mai mare grad, motivul este o senzație care, cu mai multă dreptate, Biblioteca "Runivers" SIGELE-SIKORSKY poate fi atribuit fiecărei persoane în parte și în care i se poate cere o socoteală aproape completă Siegel Vezi Mikhailovsky, Obolensky, Svyatsky Siegele, Scipio Psihologia mulțimii criminale "Ped Adunarea " δ, I -I · Siegel atribuie prea mult sugestiei, nu numai în viața individului, ci și în viața maselor Fiecare idee, fiecare sentiment al unui om este, ca să spunem așa, un reflex al unui impuls exterior pe care îl experimentează O persoană nu se mișcă, nu acționează, nu gândește altfel decât sub influența sugestiei, care poate proveni din vederea unui obiect (!), dintr-un cuvânt sau sunet auzit, dintr-o mișcare exterioară forma modificată, acest articol a fost inclus ca parte a lucrării publicate separat a lui Siegel, despre care a fost discutată mai sus Gândurile lui Siegel sunt expuse cu simpatie de Petersburger: A Little Chronicle Nou Ora " Nr (septembrie) Sikorsky, I A , prof Epidemie psihopatică din în provincia Kiev Kiev p de exemplare Retipărire de la Univ Izv , apr Sunt raportate date extrem de curioase despre mișcarea religioasă care a cuprins mai multe sate din raionul Vasilkovsky În populația din jur, această mișcare este cunoscută sub numele de Malevany, deoarece fondatorul ei este filisteanul bolnav mintal Malevany Malevanienii

(altfel se numesc shakers și spirite) și-au vândut majoritatea proprietăților, refuză să lucreze și sunt într-o dispoziție deosebită anormal de veselă, așteptând sfârșitul lumii хъ supuși halucinațiilor mirosului Malevany însuși a devenit un obiect de închinare și chiar și Evanghelia a fost scrisă din cuvintele sale de către admiratorii săi Mișcarea a luat naștere sub influența incontestabilă a Stundei Presa rusă a acordat o atenție deosebită pamfletului, având în vedere interesul enorm pentru conținutul său actual Vezi Epidemie psihopatică, Rus Vd " nr şi ii (retipărit în "Kaz Tel " nr ib, şi); V Sh (vetsov) Din zona științifică, "Son Ot " Nr ; în parte Elpe: Scrisori științifice Afirmații zadarnice de spiritism "Nou Vr " Nr (aprilie) Vezi și "Moscova Vd " Nr (jurnalul presei) privind recenzia lui B Greidenberg în "Vrach" Nr , p s Articolul este revizuit de B I Vst "Vol I, numărul, i, p s , și K Tolstoi în" Vst General Hygiene " , - (în cronică), iar pe baza ultimului rezumat a fost alcătuit un articol în" Rus Viața " Ai și sub titlul: Epidemie psihopatică în provincia Kiev În ceea ce privește aceasta, vezi articolele principale din "Rus Zhizni" (nr și) sub titlul: Fenomen semnificativ Vezi și Alelekov, N Mikhailovsky Cu prof Sikorsky nu este de acord cu domnul Alelekov (Med Oboz Nr ? -), conform căruia în mișcarea religioasă, numită masculin-vanshchina, este imposibil să vezi o epidemie psihopatică În plus, el nu este Biblioteca "Runivers " SIKORSKY - SKVORTSOV simte măsuri de natură ocrotitoare, spre care este înclinat domnul Sikorsky Opinia domnului Alelekov a provocat un răspuns din partea prof Sikorsky (ibid nr , -), unde îi reproșează recenzentului erorile grave și încălcările "fundamentelor eticii și criticii literare" La aceasta, la rândul său, i-a răspuns domnul Alelekov (ibid , pp - o) În opinia lui I S : O privire spirituală asupra malevanismului și istericului, "Dushen Thu " , - , Malevanii pot fi vindecaţi nu de medici, ci doar de Biserica Ortodoxă Un raport simplu este limitat la "Vest clinic Și tribunal psihiatru * an X, nr I, p - Nu este complet de acord cu Dr Sikorsky în explicarea motivelor apariției malevanshina NO Lobachevsky: O nouă sectă Nou Βρ α Nr (septembrie) În opinia sa, a reduce apariția unor noi secte la cauze pur fizice sau psihopatologice este o metodă destul de grosolană și, în plus, depășită de explicare a mișcărilor religioase Articole simpatice în pamfletul Prof Sikorsky este dedicat lui K Vezi: Madevanshchina in the coverage of psychiatric research "KievlL No și A Ert el: Epidemie psihopatică, "Kievsk Slovo" nr și (și mai) După părerea lui Sar Dnevn * Nr (Tulburări mintale colective), domnul Sikorsky a început pentru sănătate, dar a fost coborât pentru pace Sikorsky, I A Vezi P Ivanov Simbolismul numerelor "Dreapta Greutate " Nr Sunt colectate date curioase despre semnificația simbolică a numerelor între diferitele popoare Symonds, John Addington (f) Cultura: sensul și aplicarea ei "Sev Greutate * și, - Articolul este preluat din colecția de articole a autorului "În cheia albastră* Semnele distinctive ale unei adevărate culturi sunt liberalitatea și toleranța largă, care, totuși, nu exclud cererea de a lupta cu fermitate pentru convingerile cuiva Simon, J Vezi L Tolstoi Sipovsky, VD Sokrat și timpul lui "Pacea lui Dumnezeu " ï, - ; , I - eseu popular Skabichevsky, A Începutul și dezvoltarea criticii rusești Nikolai Alekseevici Polevoy "Pacea lui Dumnezeu " io, - Sunt atinse și tendințele filozofice din anii treizeci și patruzeci Skvortsov, I Note despre pedagogie în raport cu programul de pedagogie în gimnaziile și institutele pentru femei Partea I Pedagogie generală Ed (nicio schimbare) Tip A Katansky și K XШ+ pagina exemplare C i frec Acest manual foarte des întâlnit de pedagogie generală conține, după modelul

altor astfel de pedagogii, informații elementare din psihologie și logică, în aplicare, acolo unde este posibil, în educație Skabichevsky, A Vezi cartea Volkonsky, Govorov, Kablitz și Selly Skvortsov, I P , prof Care este puterea vieții și a întregii naturi? Biblioteca "Runivers" SKVORTSOV SLONIMSKY "Stran * - , - , precum și , p s (scurt raport în recenzia revistelor) Nu în luptă, nu în rivalitate, ci în acord, în cooperare, este forța și garanția existenței întregii naturi și a întregii vieți Dar în realitate, însă, vedem că lupta dintre oameni devine din ce în ce mai complicată, i se dă o bază științifică și se ridică la înălțimea unui fenomen universal inevitabil Un fel de cult a fost creat acum din luptă Această prelegere a apărut în în mai multe ediții Skvortsov, I IL, prof Vezi Elpe nr (Tigaie) O relatare detaliată a prelegerii doamnei Efimenko despre filozoful ucrainean din "Khark buze Vd / Nr , extras în "Rus Viața" nr Skriba, P Motive literare moderne (Simboliști, decadenți) "Rus Viața* nr În ceea ce privește articolul lui N K Mikhailovsky "Literatura și viața * ("Gândirea rusă * i) despre decadenți și articolele lui N Ya Grot, L M Lopatin și P E Astafiev în "Questions of Philosophy / about Nietzsche Scriba, P Vezi Avrelin Slansky, V P Vezi Dorofeev (Lacrimi) Psihologia și filosofia lacrimilor "Pacea lui Dumnezeu" , s Retipărit din noiembrie Tel Sleshinsky, I Jevons Logical Machine (Tipărit separat din revista "Buletinul de fizică experimentală și matematică elementară *") Odesa Tip "Central", și p de exemplare Acest mesaj a fost citit la ședința departamentului de matematică al Societății Novorossiysk natural septembrie Autorul face cunoștință doar cu mașina logică, fără a evalua nici gândul la ea, nici execuția ei Slozberg, G B Despre tendințele clasice și pozitive în știința dreptului penal Prezentarea raportului și dezbateri despre acesta în cadrul Societății Juridice din Sankt Petersburg universitate "Zhur civil și colț, dreapta * Nr , - (protocoale în anexă) Slonimsky, L Teoreticienii noștri ai populismului (G Kablitz (Yuzov) Fundamentele populismului, partea II -V V Direcțiile noastre), "Știri Ebr* ii, - - Autorul nu vrea să argumenteze, ci doar să însumeze disputele recente Trasându-și informațiile și ideile din materialul științific și literar străin care a ajuns până la noi, populiștii au încercat să elaboreze, pe baza acestor date, un sistem de vederi aplicabil vieții rusești; și întrucât literatura socială a Occidentului este plină de idei de luptă împotriva burgheziei liberale în numele intereselor clasei muncitoare, aceeași luptă ideologică determină și conținutul și caracterul concepției populiștilor noștri În ceea ce privește acest articol, Yu Nikolaev trage nota obișnuită Note literare și critice Liberalism și populism Moscova Ved " nr Anuarul filosofic, I Biblioteca "Runivers" SLONIMSKY-Zâmbet Slonimsky, L , Dramele filozofice ale lui Renan "Greutate Heb (r) i, - - Articolul nu este atât de filozofic, cât de conținut istoric și literar Slonimsky, L Vezi Bernard-Laverne, Gumplovich, Joly, Tarde, Hrulev Slousch, N D Mnemotehnica sau arta întăririi memoriei Un ghid practic pentru a asimila ușor și rapid și a păstra pentru totdeauna în memorie numere, nume, serii de cuvinte, poezii, limbi străine, logaritmi, contabilitate, date, hărți, șah etc Alcătuit după cele mai recente ghiduri străine Ed al -lea completat Odesa Tipografie "Ode Nou p i ooo copie cop În propriile cuvinte ale autorului, acesta este primul "aranjament" al mnemonicii în limba rusă Nu există nimic de adăugat că un "aranjament" subțire nu poate îndeplini nici măcar o zecime din acele promisiuni cu care autorul încearcă să seducă cititorul Potrivit "Rus Gânduri(r), ii, p , cartea domnului Slousch nu poate evoca decât o serie de zâmbete din partea cititorului, iar pe alocuri chiar râs pur

Un caz de VK Dostoievski și sugestie Cărțile săptămânii(r) i, - ; , - Dacă fenomenele sugestiei nu sunt noi, ci doar exploatarea lor științifică, atunci Dostoievski, ca psiholog subtil, trebuie să aibă date care să caracterizeze fenomenul sugestiei Într-adevăr, cu mult înainte de formarea direcției științifice existente pe sugestie, el a observat și a descris astfel de evenimente de viață care aparțin zonei inconștientului și nu pot fi explicate numai prin motive de acțiune Autorul aparține numărului de zeloși admiratori ai hipnotismului Articolul domnului Sluchevsky îl cunoaște în detaliu pe Iz A l-s k i d: Servicii de hipnotism, Kievlyan (r) Nr și , așteptând tot felul de beneficii de la hipnotism Foarte interesant este articolul dlui Sluchevsky V Chuiko: Journal Review, "Od Foaie (r) Nr Sluchevsky, VK Mulțimea și psihologia ei Cărțile săptămânii(r) , - ; , - - Sunt indicate trăsăturile caracteristice ale psihologiei mulțimii, precum și influența pe care o are mulțimea asupra unei persoane și asupra unei persoane individuale asupra acesteia A doua jumătate a articolului este de natură pur legală - Vezi Mihailovski (Orb) Lumea psihică a orbilor "Dreapta Vest (r) Jé (retipărit în "Colecția(r)", anexă la ziarul general pedagogic "School Review(r)" pentru Sankt Petersburg, Tipul lui Trunov P -) O mică notă bazată parțial pe baza unor articole publicate în revista "Slepets(r)" Smails, S Dolg (Datoriile morale ale unei persoane) Traducere de S Maykova A doua ediție revizuită a librarului Gubinskiy SPb Tip Tihanov IV+ p i p k Deși prevederile etice ale autorului sunt foarte simple și puține, dar Biblioteca "Runivers " SMIRNOV - SNEGIREV ele sunt ilustrate printr-un număr mare de fapte Acest merit neîndoielnic al tuturor lucrărilor lui Smails a contribuit la distribuirea lor printre cititorii ruși Recenzie simpatică în "Colecția Câmpuri" , Smirnov, A I , prof Fundamentele fiziologice și psihologice ale esteticii A Sarcina și metoda esteticii "Nevrol Vest " vol I, nr I, p - ; emisiune , p - ; emisiune h, pp - (articole încă neterminate) Sarcina esteticii este de a reduce toate efectele diverse ale frumuseții la o anumită uniformitate O trecere în revistă a istoriei esteticii arată că aceasta s-a eliberat treptat, deși încet, de dominația metafizicii Trăsătura distinctivă a obiectelor grațioase se găsește în particularitățile tulburărilor pe care le provoacă Urmând partea generală, autorul se oprește în detaliu asupra fundamentelor fiziologice și psihologice ale teoriei muzicii El examinează tonurile muzicale și cele mai simple legi ale combinațiilor lor Motivele pentru care unele sunete și combinațiile lor sunt plăcute, în timp ce altele nu sunt, stau în structura organului auditiv și în proprietățile generale ale procesului nervos Revenind la efectul estetic al muzicii, originea și legătura ei cu tulburările emoționale, autorul se oprește în detaliu asupra teoriei lui Spencer despre originea muzicii Smith, Adam Vezi Yakovenko Snegyrev, V A Curs sistematic citit în psihologie Cu un portret al autorului Harkov Tip Darre XXBЧ- p p k Autorul, regretatul profesor la Academia Teologică din Kazan ( ), a lăsat în urmă câteva lucrări care mărturisesc talentul său filosofic neîndoielnic Un curs amplu de lecturi de psihologie publicat de fratele său, parțial pregătit pentru publicare de către autor însuși, parțial editat de editor Pentru a contura direcția pe care o urmărește autorul, este suficient să indicăm definiția sa a psihologiei: psihologia este știința fenomenelor mentale, în relațiile lor reciproce, în relația lor cu stările fiziologice ale corpului și în baza sau în baza lor ultima cauza Fiecare dintre aceste puncte este la fel de necesar în știința sufletului și necesită aceeași atenție din partea acestuia Urmând propria definiție, autorul examinează problema substanțialității

principiului spiritual, rezolvând această întrebare în sens pozitiv Dar justiția cere să se constate că acest capitol pur metafizic intră ca o pană în întreaga expunere a Prof Snegirev Nu servește oare ca un tribut din partea regretatului filosof față de mediul său? Distingând cei mai simpli factori ai vieții mentale de cele mai simple activități mentale, autorul le referă la primele senzații, agitații, aspirații și ideile lor, iar la cele din urmă conștiință-diferențiere, asociere, reproducere, atenție și memorie După ce a examinat acești factori și activități, domnul Snegirev vorbește în detaliu despre acele fenomene complexe care se formează din ei, și anume mintea, inima și voința la o ediție separată * Biblioteca "Runivers" SOBOLEV - SOLOVIEV prefaţată cu o scurtă schiţă a vieţii şi operei autorului, precum şi portretul acestuia Există gafe grave în publicație De exemplu, la p ii , autorul binecunoscutei lucrări Psychologische Analysen, Horvicht se numește Hartwig, Răspunde cu simpatie "Fiul Oτ υ , No Mai degrabă cu simpatie răspunde (E L Radlov) în" Zhurn min nar proev / , s Cu munca domnului Snegirev îl cunoaște pe "Rus Gândirea" y, s Potrivit lui V Ivanovsky, cartea merită atenție atât pentru bogăția materialului, cât și pentru soliditatea opiniilor autorului Dar latura externă a publicației este slabă Sobolev, M Vezi Yanzhul Sobolev, N Incognoscibilul și cel (Cu privire la tratatele filozofice ale domnului E de Roberti) "Nov" nr Dacă autorul constată unele neajunsuri în scrierile lui M de Roberti, nu este cu scopul de a le slăbi demnitatea Întrebările de filozofie sunt puse de el atât mai serios, cât și mai precis decât, de exemplu, într-un organ filosofic publicat de "Vizionarii și ghicitorii Moscovei" Răspunsul la acest articol este articolul domnului de Roberty sub același titlu ("Nou " Nr), unde se dau explicații asupra întrebărilor despre legea a trei tipuri de metafizică, despre teoria incognoscibilului, despre relativitatea cunoașterii umane, despre legea identității contrariilor etc t Sokolov, P Doctrina Sfintei Treimi în cea mai recentă filozofie idealistă "Ver şi Raz " nr , sep fil , pp - ; nr , pp - ; nr , pp - După o amplă introducere, în care este expusă poziția dogmei Sfintei Treimi în rândul părinților și învățătorilor bisericii, autorul transmite în detaliu doctrina Sfintei Treimi de la Fichte, Schelling și Hegel Sokolov, P P Vezi Brentano, Munsterberg, Svetlov Socrate și Iisus Hristos Tradus din protopopul german, A Kovalnitsky Ed , librarul Tuzov SPb Tip casa de caritate este mică saracul p de exemplare cop Paralel, adică edificarea credincioșilor, dar nu pretinzând rigoarea științifică a studiului Scurta Vezi Xenofon, Savkevici, Sipovsky (Soll e) La întrebarea psihologiei unui idiot Articolul lui Br-sky "Ves, Vosp " Nr , p - Autorul folosește în principal Sollier* Psihologia idiotului Cu toate acestea, el se limitează doar la unele aspecte ale problemei Solovyov, A E Neagă Lev Tolstoi familia și căsătoria? (Cu privire la "Sonata Kreutzer") Penza Tip administraţie provincială, ib str g i ooo copie copeici Potrivit autorului, L N Tolstoi, în principiu, nu neagă nici familia, nici căsătoria și nici măcar nu găsește posibilă instaurarea castității pe pământ; căsătoria și familia sunt negate de maniacul Pozdnyshev și, de asemenea, predică ideea beatitudinii umanității într-o stare de nevinovăție Dar negarea de către Pozdnyshev a căsătoriei, bazată pe egoism, ca opus căsătoriei creștine, duce doar la afirmarea acesteia din urmă Biblioteca "Runivers" SOLOVIEV VL Însuși cursul poveștii arată că L N Tolstoi a scris-o tocmai în acest scop: dacă căsătoria și o familie bazată pe egoism nu sunt un fenomen natural, atunci, evident, este necesar să se caute un alt fundament pentru familie Confirmarea acestui punct de vedere Autorul îl găsește și pe Tolstoi despre

căsătorie în "Postfața" la "Sonata Kreutzer" Solovyov, V Vezi Liegeois (Soloviev, Vl S) Besda Vl Solovyov la Paris pe bazele reale ale acordului franco-rus Nou Ora "Nr (decembrie) Raportul convorbirii din sala Cercle du Luxembourg este luat din Nord* Aceeași conversație a fost semnalată și în Univers În ceea ce privește relatările apărute în ziarele franceze și ruse despre conversația din l S Solovyov a trimis o scrisoare editorului în noiembrie Vr * Nr (decembrie) cu o declarație că textul original al conversației va fi publicat în ediția din Marsilia a Le Vingtième Siècle și apoi publicat ca un separat vad Solovyov, Vl Problema auto-indulgenței "Greutate Ebr * J , , - Referitor la pamfletul domnului Tikhomirov: Cler și societate în mișcarea religioasă modernă, M Domnul Tikhomirov a răspuns articolului domnului Solovyov cu o notă: Răspunsul meu către domnul Vladimir Solovyov, "Rus Ob * i, - (originar din Moscova Ved , No , sub titlul: Două cuvinte despre domnul Vladimir Solovyov) Publicațiile spirituale au luat armele împotriva domnului Solovyov Vezi de ex Gr Georgievski y în "Biserica din Moscova Vd * Nr h, p - , precum și P V , ibid Nr , p ib - și Nr i , p s În ultimele două note, autorul încearcă să arunce în ochii cititorului metodele polemice ale domnului Solovyov Solovyov, Vl Hermes Trismegistus "Enciclop Dicționar* al lui Brockhaus și Efron, vol VIII, p p S (o lov e in b), V l Getcheson "Enciclop cuvinte * Brockhaus și Efron, vol VIII, p p S (o lov e v b), V l Hilozoism "Enciclop cuvinte * Brockhaus și Efron, vol VIII, p p Solovyov, Vl Gnosticism "Enciclop cuvinte * Brockhaus şi Efron, vol VIII, p OCC S (o lov'ev b), Vl Homeomeri "Enciclop cuvinte * Brockhaus și Efron, vol IX, p S (o lov'ev b), Vl Gorgias "Enciclop cuvinte * Brockhaus și Efron, vol IX, p p Solovyov, Vl Hugo Victorine "Enciclop dicţionar * Brockhaus şi Efron, vol IX, p s Solovyov, Vl N Ya Danilevski "Enciclop cuvinte " Brockhaus și Efron, vol X, p - o Biblioteca "Runivers" SOLOVIEV VL ISO Solovyov, Vl Demon "Enciclop cuvinte " Brockhaus și Efron, vol X, pp - Solovyov, Vl Duns Scott "Enciclop cuvinte " Brockhaus și Efron, vol XI, pp - Solovyov, Vl Realitate "Enciclop cuvinte " Brockhaus și Efron, vol XI, p ss Solovyov, Vl Din întrebări de cultură Sfinxul istoric "Greutate Evr " , - Sfinxul cu chip de femeie și gheare de animal este "ortodoxie" așa cum este înțeles de ideologii slavofilismului și exterminatorii patrioti întrebare permanentă , care dintre aceste elemente se distinge printr-un caracter esențial și care este aleatoriu I S Durnovo stă pe un punct de vedere opus, îngust naționalist: G Solovyov în rolul unui patriot polonez (A opta scrisoare din Petersburg) Moscova Vd "Nr ; apoi: Ceva despre slăbiciunea liberală (A noua scrisoare din Sankt Petersburg) Ibid Nr În opinia sa, domnul Solovyov a amestecat domeniul moralității cu cel al dreptului și a pierdut din vedere elementul de constrângere inerent tuturor relaţiilor juridice şi sociale Extrem de nemulțumit de articolul dlui Solovyov și D Ilovaisky: Teorii antinaționaliste și pseudo-creștine Ibid nr Fără ceremonie, el îl sfătuiește pe domnul Solovyov să învețe singur înainte de a-i instrui pe ceilalți și nici măcar nu se oprește să-l suspecteze de "gândire anormală" In ceea ce priveste iesirile Ilovaisky și Durnovo, vezi L Prozorov Sigiliu provincial "Sev Greutate " , - L Tikhomirov consideră necesar să răspundă scurtei note a domnului Solovyov cu un articol întreg: Despre problema toleranței (Cronica presei) "Rus Apoc , - Principiul toleranței în sine este un principiu înalt și util, dar trebuie înțeles corect Se poate fi tolerant și totuși arăta gheare "animale" Articolul de L E Obolensky este consacrat aceleiași controverse: Mental vacillation (Cu privire la controversa dintre Vl Solovyov și Lev Tikhomirov) "Books Ned " , - Solovyov, Vl Din

întrebări de cultură Yu Samarin într-o scrisoare către baronesa E T Raden "Greutate Evr " , - Progresul omenirii este determinat în mod direct de gradul de subordonare a naturii exterioare față de ea, iar această subordonare depinde de puterea activității sale spirituale de sine În cele mai nefavorabile condiții, poporul rus și-a dovedit capacitatea pentru o astfel de activitate de sine Cu un sfert de secol în urmă, pentru poporul rus, după ce a primit drepturi civile depline, se pare că venise timpul pentru o renaștere spirituală sub conducerea activă a unei clase mai culte Dar în schimb, în mediul nostru slab educat, au apărut și au predominat cei străini de spiritul popular rusesc și de credința creștină Biblioteca "Runivers" SOLOVIEV VL - SOLOVIEV VS Ijl instincte de violență și nivelare neputincioasă Vezi "Rus Gândul(r) , (bibliogr) Solovyov, Vl Sensul iubirii "Întrebări de carte filosofică , dep I, p - ; carte , p ib- ; carte ib, p - ; carte , p - (articole neterminate încă) Sensul rădăcină al iubirii constă în recunoașterea unei semnificații necondiționate pentru o altă ființă Dar în existența sa empirică această ființă nu are o semnificație absolută Prin urmare, valoarea absolută nu poate fi afirmată pentru el decât prin credință Dragostea adevărată are o bază mistică și se distinge printr-un caracter cu două laturi: iubim, în primul rând, acea ființă ideală pe care trebuie să o introducem în lumea noastră ideală și, în al doilea rând, acea ființă umană naturală care oferă material personal viu pentru întruchiparea acest ideal (Soloviev, Vl S) Portretul lui Petersburg Life(r) nr , p Solovyov, Vlad Vezi Astafiev, A Belyaev, Aleksey Vvedensky No , Verney, Diminsky, Kablitz, Obninsky Solovyov, Vs Care este "doctrina Societății Teozofice" "Încercare filozofie și carte psi (r) i , sec II, pp * - Pe lângă revelațiile sale despre fondatorul Societății Teozofice, autorul introduce învățăturile acesteia din urmă Religia Societății Teozofice este un amestec complet contradictoriu de panteism, materialism și politeism Dar în activitatea practică a societății, doctrina ei, în opinia autorului, se retrage din ce în ce mai mult în plan secund În fiecare an se declară din ce în ce mai tare ca predicarea universală a budismului și dușmanul creștinismului L Tihomirov se referă cu simpatie la articolul domnului Solovyov: Cronica presei Controversa asupra doamnei Blavatsky, Rus Review(r) , - Solovyov, Vs Preoteasa modernă a lui Isis Introducerea mea în H P Blavatsky și Societatea Teozofică (Episodul "fin de siècle(r)") "Rus Greutate (r) , - , - Separat cu anexa răspunsului la pamfletul "Doamna Ygrek(r)" și documente noi SPb Tip Societate Beneficii(r) pp iooo exemplare eu p cop Dezvăluiri foarte interesante ale unei aventuriere minunate Ultimele articole abordează chiar și cele mai delicate aspecte ale vieții private a lui Blavatsky Oricât de mult încearcă autorul să se asigure că a observat devreme întreaga lipsă de temei a doctrinei teosofice și a rămas în rândurile societății doar cu scopul de a afla ceea ce nu este la îndemâna profanului, cititorul nu poate scăpa de impresie că domnul Solovyov a fost destul de mult timp purtat de învăţăturile teozofilor Apropo, domnul Solovyov dă în extragerea raportului comisiei desemnate de "Societatea de Cercetare Psihică" cu scopul de a elucida "fenomenele" lui Blavatsky Dezvăluirile au provocat o serie întreagă de "scrisori către redactor" "Nov Vr (r): V Melikhovskaya v Nr (februarie) despre natura fantastică a revelațiilor Biblioteca "Runivers " SOLOVIEV VS - SOLOVIEV E Soare Solovyov și despre răspunsul ei, Vs Solovyov în nr , cu o respingere de către doamna Zhelikhovskaya, F Berg în nr , despre motivele refuzului de a publica răspunsul doamnei Zhelikhovskaya în "Rus Vs și V P Zhelikhovsky, ibid , despre autenticitatea scrisorilor domnului Vs

Solovyov, care îi stă la dispoziție Un ecou al acestei controverse se află în noiembrie nr , secțiunea "Ce spun ei " Vezi și V Mihnevici: Între cer și pământ (Cu privire la controversa despre Blavatsky) Nr Nu fără motiv F D ia de partea doamnei Zhelikhovskaya: H P Blavatsky și V S Solovyov Nr Nota a fost scrisă despre pamfletul doamnei Zhelikhovskaya De partea domnului Solovyov sunt: S E-l "Cetăţean" nr ; L Tikhomirov, Din ziare şi reviste Controverse despre doamna Blavatsky "Rus Ob " , - V Chuiko dezaprobă tendințele domnului Solovyov Revizuirea jurnalului "Ode Liszt " Nr și Dedică o notă destul de detaliată "Northern News" a lui Blavatsky , - Cartea soarelui Solovyov este scris vulgar, grosolan, cinic, fără acea noblețe spirituală care este necesară atunci când dezvălui înșelăciunea altcuiva, dar nu mai puțin este mult adevăr în ea Rezultatele disputei sunt rezumate de N în "Rus Greutate " şi, - El stă de partea domnului Solovyov și arată ecourile pe care cartea domnului Solovyov le-a întâlnit în străinătate * Vezi și Zhelikhovskaya Solov'ev, E A -D I Pisarev, viața și activitatea sa literară Eseul biografic Cu un portret gravat la Leipzig de Redan SPb Tip Erlich, pentru p de exemplare k [Viața oamenilor remarcabili Biblioteca biografică a lui F Pavlenkov] Biografia este scrisă nu fără entuziasm și este citită cu interes Potrivit autorului, în articolele critice ale lui Pisarev se dezvoltă o bază foarte curioasă și instructivă a sistemului filozofico-istoric Propovăduind economia forțelor și emanciparea individului, Pisarev este un reprezentant al acelei școli filosofice și istorice care nu vrea să îmbine evoluția societății cu evoluția naturii și propune fericirea și dezvoltarea individului ca criterii de progres Recunoscând talentul lui Pisarev, el încearcă să-i reducă valoarea nu numai la zero, ci chiar la o valoare negativă Yu Nikolaev: Note literare Scuze întârziate Moscova Vd " Nr Scurtă trecere în revistă a lui N A în "Sar Dnevn" nr Solovyov, Ev g Principiul economiei forțelor sociale "Drum-drum" Colecție științifică și literară Sankt Petersburg Pp i - O caracteristică a timpului nostru este risipa neproductivă de energie Având în vedere acest lucru, este deosebit de important să se sublinieze semnificația principiului economiei de forță pentru viața socială Autorul apelează la utopii și romane de stat (Platon, More, Campanella, Fourier și Bellamy) pentru a urmări aplicarea acestui principiu în construcțiile teoretice Autorul este însă bine conștient că acesta nu este singurul principiu pe baza căruia este posibilă aranjarea rațională a existenței umane Biblioteca "Runivers" SOLOVIEV T SPENCER Solov'ev, T Teoria voinţei prezentată Relația sa cu speciația și elevația lumii organice St Petersburg Tip Lebedeva Il-J-II-f- - +tab ruble Ideea este o fluctuație neuromoleculară care tinde invariabil să iasă în exterior, adesea însoțită de contracții musculare, oricât de imperceptibile Acest lucru se aplică atât reprezentărilor senzoriale, cât și motorii, iar primele provoacă pe cele din urmă și astfel se realizează în ele, uneori pur și simplu tind să ia forma percepției Acest efort al fiecărei idei de a merge spre exterior este caracterul ei volitiv Pentru manifestarea ideilor volitive propriu-zise se cere absența luptei lor, ca obstacol în calea realizării uneia dintre ele Forțele, legile și principiile pe care teoria mecanică le prezintă ca agenți principali în cursul dezvoltării organismelor nu pot explica cu adevărat această dezvoltare Pentru a face acest lucru, este necesar să se permită acțiunea altor forțe și legi inerente organismului însuși Autorul găsește o astfel de putere într-o reprezentare volitivă, care influențează toate abaterile în dezvoltarea organismelor Dar aceasta nu este un fel de idee dezvoltată care există înainte de experiență

Feedback în "Ob" (, -) pune cartea lui T Solovyov deasupra lucrărilor omonimului său În ea "nu există Vladimir-Soloviev și, în general, nu există misticism, obscurantism și papism** În general, acest jurnal încearcă în aproape fiecare dintre cărțile sale să-l jignească pe domnul Vl Solovyov Potrivit recenzentului "Jour min nar Proev " io s , în ciuda oarecare interes prezentat de carte, nu poate fi recomandată pentru lectură, deoarece este potrivită doar ca material pentru noi procesări Solomonovsky, I Relația limbajului cu gândirea Cercetare (Tipărire separată din "Note filologice" pentru , numărul I-III) Voronezh Tip V Isaev p , de exemplare Iată concluziile la care autorul ajunge în interesanta sa lucrare: gândirea este o activitate cu totul diferită de cercetarea Cunoașterea corespunde actului de a lua alimente și gândirea la procesul de mestecare a acesteia la rumegătoare Limbajul este gândirea, așa cum scrisul înseamnă vorbire Gândirea, ca activitate de abstractizare și generalizare, devine posibilă pentru o persoană numai sub condiția limbajului analitic; cu folosirea unui limbaj sintetic este însă cu siguranță imposibil Dar limbajul analitic, deși prezintă avantaje considerabile pentru gândire, îl atrage astfel în mari pericole Tendința spre economie și economisire care este observată în ea amenință să priveze gândul de suficientă claritate și certitudine și împiedică creativitatea individuală a minții Autorul sintetic numește în primul rând limbajul animalelor Articolul este rezumat de V Ya în "Ped Sâmbătă " - Sorel Vezi Ivanovski (Spenser) Venitul unui filozof "Spikes" , s Cât de mult a primit Spencer pentru scrierile sale (Spencer) Spencer, Herbert Principii de etică, voi eu P Mokievsky, "Vopr Phil Și Biblioteca "Runivers " SPENCER - STO LYPIN Psych " Vol , otd II, p p Zamѣtka o vyhodѣ volumul în "Rus Vѣd " nr Spencer Smt Gohegger, Collins, Obolenskyi, Sementkovskyi, Filippov , Hokhriakov Spinoza, B Tratatul include două îmbunătățiri (De intei-lectus amendione) Tradus din latină G Polinovskago Capitolul acestei aplicații este de la noul filosof al istoriei, Kuno Fischer Odesa Tip Fesenko XX+ p de exemplare de loturi Traducerea articolului lui Kuno Fischer este destul de dificilă, iar traducerea Tratatului în sine este cu atât mai dificilă Deschidem prima pagină care se întâlnește și citim fraza: "el cunoaște lucrurile nu atât sub forma continuității, ci sub forma continuității o anumită imagine a înfăţişării" (p o) Salută traducerea foarte simpatic J S : Regarding one book, "Od Liszt" Jty Spinoza Vezi Worms, Grot și Shperk (Spiritism) Convorbiri despre spiritualism Articol de I M-va "Nou" nr O conversație a reporterului cu redactorul revistei Rebus, domnul Pribytkov, despre Evzapia Paladino (Spiritism) Mișcare periculoasă a gândirii Nou Time " Nr (februarie) Retipărit și în "Rebus" Nr , p p Vorbim despre ocultism și spiritualism Nicio referire la un "adevăr superior" nu poate justifica răspândirea în societate a ideilor care timp de secole întregi au tulburat mintea umană și nu i-au adus niciodată, de-a lungul întregului trecut al omenirii, nimic altceva decât cele mai sumbre, grozave de sânge Acest articol i s-a opus A N Aksakov: Our Torquemada (Rebus No , p SS), unde sugerează că aparține orașului Elpa Vezi mai jos articolul acestuia din urmă: Vain claims of spiritualism (nr)) (Spiritisti) Congres spiritual (Corespondente L R din Napoli) "Nou" Nu ioo Stankevici Vezi Volynsky Staudinger Vezi Basiști Stepanov, I I Vezi Hrulev ■ Stefanovsky, D N Pasivism (Note despre probleme de psihopatologie sexuală) Arhiva Psihologiei, vol XIX, nr i, pp - ;vol XXI, pp - Descrierea unor fenomene curioase din domeniul abaterilor sentimentului sexual Stockton, Frank R Philosophy of Relative Being Poveste Nou Ora", Anexa la Nr (decembrie) O poveste nu lipsită de spirit, în care

fantomele se dovedesc a fi realitatea reală, iar oamenii adevărați sunt fantome Stolypin, D i) Despre chestiunea economiei ţărăneşti De-Biblioteca "Runivers" STOLYPIN Decretul din februarie privind eliberarea țăranilor) Note critice asupra poziţiei filosofiei lui Comte M Tip Cernîşevski - p iboo copie Pentru a oferi cititorului o idee despre cât de neglijent a executat această ediție, pot fi citate următoarele fapte Chiar pe prima pagină a pamfletului, a fost făcută o notă de subsol la titlu, în care cuprinsul unuia dintre pamfletele anterioare ale autorului, care nu are nimic de-a face cu problema economiei țărănești, este literalmente retipărit Dacă titlul se referă la o anumită poziție a filozofiei lui Comte, atunci din textul broșurii cititorul va vedea că aici există o greșeală simplă: ar trebui să se citească "despre filosofia pozitivă a lui Comte *" În notele sale despre Comte, autorul încearcă să culeagă câteva fapte din domeniul științei moderne, confirmând punctele de vedere ale acestui filozof În expunerea sa, autorul sare de la un subiect la altul și, prin urmare, pe câteva pagini, reușește să atingă aproape toate cele mai importante vederi ale lui Comte Stolypin, D La problema filozofiei dreptului Întrebarea noastră țărănească, articolul , despre răscumpărarea personală Dreptul la pământ Moscova Tip V Gatsuka (D Cernîşevski) p i oo copie da k Aristotel și apoi articolul , metafizica și regulamentul din februarie - toate acestea trec în fața cititorului într-un fel de caleidoscop colorat , care sunt incluse în alte broșuri ale domnului Stolypin Nu răspunde cu simpatie "Sev Știri * , s Stolypin, D Întrebarea noastră țărănească Știință și metafizică M Tip Cernîşevski pagini Fără coperta Una dintre foile zburătoare ale orașului Stolypin Metafizica influențează agricultura, iar domnul Stolypin consideră că această influență este dăunătoare Stolypin, D A Câteva reflecții asupra problemelor contemporane Cauzele nesatisfăcătoarei în predarea economiei politice M Tip Cernîşevski pagini boo copy Logica autorului poate fi caracterizată prin următorul exemplu "Adam Smith", spune el, "a fost profesor de filozofie la Glasgow; el a aplicat învățăturile lui Aristotel fenomenelor economice și este recunoscut pe bună dreptate drept fondatorul economiei politice moderne De aici putem concluziona (?) că un studiu unilateral al fenomenelor economice fără o privire de ansamblu asupra ordinii sociale naturale va duce întotdeauna la erori * Stolypin, D Câteva cuvinte despre formele politice și sociale Eliberarea țăranilor în timpul împăratului Alexandru al II-lea Concluzii și concluzii H P Semenov M Tip Cernîşevski + p boo copii cop În regnul animal, autorul distinge: i) unități fiziologice,) familie, h) diverse asociații colective,) proprietate și) guvernare Această clasificare poate servi ca un bun exemplu al raționamentului autorului Biblioteca "Runivers" STOLYPIN Ij Stolypin, D Concluzii generale asupra problemei vieții noastre rurale M pagini Fără coperta Un fluturaș, în care autorul susține că există o legătură foarte strânsă între filozofie și viața rurală naturală și, prin urmare, este greu să vorbim despre una fără să o menționăm pe cealaltă Stolypin, DA Despre existența legilor științifice ale naturii pentru fenomenele sociale La rezolvarea problemei comunității Articolul Moscova Tip V Gatsuka (D Cernîşevski) pagini de exemplare io k M L-sky răspunde fără compasiune în "Istor Greutate " și, SS Stolypin, DA Despre existența legilor științifice ale naturii pentru fenomenele sociale La întrebarea vieții noastre rurale Articolul Moscova Tip V Gatsuka (D Cernîşevski) p i boo copie tu polițist Stolypin, D Despre existența legilor naturale științifice pentru fenomenele sociale Pe problema vieții noastre rurale Articolul Moscova Tip V Gatsuka (D Cernîşevski) p i oo exemplare io

politist Redactorul Anuarului nu a reușit să aibă în mână ultimele trei pamflete, deoarece nu se află în biblioteca publică din Sankt Petersburg, ci au dat peste o frunză zburătoare sub titlul: "Despre existența legilor științifice naturale pentru fenomene Să rezolve problema comunității" (pag) Gândurile preferate ale domnului Stolypin sunt expuse de el în toate lucrările sale și, prin urmare, nu este nevoie să ne oprim asupra conținutului broșurilor și pliantelor numite Stolypin, D Eseuri despre filosofie și știință Cartea i Învățăturile lui Auguste Comte Începuturile sociologiei Pe problema organizării dreptului de proprietate asupra terenurilor și a utilizării terenurilor Ediția M Tip Cernîşevski IY-J- IO Pg de exemplare o kop Compilatorul "Anuarului" nu a putut obține această carte și nu se află în biblioteca publică din Sankt Petersburg Stolypin, D A Eseuri despre filosofie și știință Cartea O, organizarea vieții noastre rurale Teorie și practică Pe problema învăţământului superior Ediția M Tip Cernîşevski VI+IB p exemplare k În Sankt Petersburg nu există bibliotecă publică pentru această carte Necompletător răspunde "Sev Vest " , s Stolypin, D A Eseuri de filozofie științifică Cartea Probleme de educație, sociale și politice Ed al -lea M Tip Cernîşevski P+P+ pagini exemplare cop În Sankt Petersburg nu există o bibliotecă publică a cărții Evident, în toate cele trei cărţi ale Eseurilor sunt retipărite articole vechi ale domnului Stolypin, publicate sub diferite titluri în anii - în raţionamentul autorului Biblioteca "Runivers" STOLYPIN - SURIO IJ Stolypin, D A (-) Necrolog Nou Vr "Nr bz (decembrie) Câteva cuvinte simpatice sunt dedicate memoriei sale în articolul Sh : De la Moscova "Grazhd" Nr Informații destul de interesante despre defunctul pozitivist sunt raportate de V F în "Rus Greutate " , - Strahov, H N Amintiri și extrase SPb Tip Panteleev II-(- p i ooo copie i rub Dintre articolele de interes filozofic, această colecție cuprinde: Discuție despre L N Tolstoi (p -), Răspuns la o scrisoare de la o persoană necunoscută (-I λ Dreptate, milă și sfințenie (p -) Feedback simpatic M M în "Est Greutate " , s Strahov, H H Note despre Tan "Rus Greutate " , - O parte semnificativă a articolului este dedicată concepțiilor filozofice ale lui Taine, care s-au format sub influența idealismului german În loc să ne lăsăm purtați de o reflectare a acestui idealism, ar trebui, în opinia autorului, să ne întoarcem la însăși sursa acestei înțelepciuni Privire H N Strahova este împărțită în Zece de Yu Nikolaev Note literare Hippolyte Zece Moscova Vd " nr Strahov, N N Vezi Astafiev, Volynsky nr , Grota nr Strahov, S, preot Câteva cuvinte despre iubirea creștină în relația ei cu natura spirituală a omului "Lecturi în general dragoste spirite, proev "Eu, div II, p i-io Referitor la articolul lui N A Eleonsky "Din note despre teologia de bază" (ibid , , i) Dragostea este un act de voință care direcționează forțele spirituale ale unei persoane către un anumit obiect sau persoană și le ajustează în conformitate cu natura persoanei sau persoanei iubite Strunnikov, A Ne este accesibilă cunoaşterea directă a Divinului? "Dumnezeu Vest " , - P E Astafiev, în articolul său "Voința în cunoaștere și voința în credință" ("Probleme ale filosofiei", Cărțile și), se referă de mai multe ori la punctele de vedere ale domnului Strunnikov Dar domnul Strunnikov nu încearcă să le apere de la atacuri;afirmând că articolul domnului Astafiev este plin de sofisme, ascunzându-se în spatele cuvintelor străine și expresiilor întunecate, se oprește de la întregul articol al regretatului autor doar la o singură întrebare și ajunge la concluzia că cunoașterea esenței divine este accesibilă o persoană, dar numai, spre deosebire de P E Astafiev, nu imediată (Stad) Jurnalistă misterioasă "Cartile saptamanii" , -

(catedra: Din editiile straine) Povestea lui Stead despre telegraful spiritual este transmisă Stead Vezi Zhelikhovskaya, Orlov Suvorin, A Vezi Charcot (Nebunie) Contagiozitatea nebuniei și a crimei "Dreapta Vest " Nr Articol compilativ bazat pe lucrări rusești și străine Surio Vezi Svyatsky Biblioteca "Runivers" TALAM - TARD i TalamaD Sensul muzicii și condițiile anormale ale educației muzicale moderne Discurs actoricesc (Retipărire din raportul gimnaziului I din Vilna pentru -) Vilna Tip Syrkina p ioo copie Autorul este nemulțumit de faptul că în învățământul modern se acordă atât de mult spațiu minții și atât de puțin simțirii Ca urmare a unei stări atât de triste de educație, au apărut tot felul de ulcere, corodând umanitatea modernă Pornind de la asemenea considerații, vorbitorul își exprimă părerea cu privire la stabilirea corectă a educației muzicale Dacă "educația muzicală", spune el, este ferm organizată, iar muzica devine pentru o persoană acea mare forță de iluminare la care visează cele mai bune minți, atunci sentimentul va avea ocazia să treacă printr-o școală adecvată, iar fructele benefice nu vor fi lent să apară în ridicarea nivelului moral al societății acele fenomene anormale din viața socială, care se datorează unilateralității culturii moderne, vor dispărea de la sine (Tani) Magnetizator Giuseppe Tani (Conversație cu unul dintre pacienții săi) "Petersburg Viața" nr , p (cu portret) Tarde, J Legile imitaţiei (Les lois de l'imitation) Traducere din franceza Ediția F Pavlenkov SPb Tip Yazdovsky V+ p i p k [Biblioteca științifică populară] Cea mai importantă trăsătură a imitației este efortul său pentru o distribuție nesfârșită, în ciuda oricăror obstacole Fiecare germen de imitație, perceput de orice imitator sub forma unei credințe sau aspirații, a unei idei sau a unei noi abilități, se dezvoltă treptat, primește expresie exterioară în cuvinte și acțiuni și îmbrățișează întregul sistem nervos și muscular, conform legii dezvoltare din interior spre exterior Este imposibil să nu admitem că autorul aduce uneori sub imitație asemenea fenomene, care pot fi mult mai bine explicate în alte moduri Recenzie favorabilă în "Zhur min nar proev", i, s (Tar d') Tarde, G Les transformations du droit Studii de sociologie alin O relatare a cărții este dată de L S (Lonimsky), "Vs Evr " , - În opinia sa, faptul imitaţiei nu poate explica nimic O relatare foarte simpatică este dată de "Rus Gândirea" , - Tarde, G Crimele gloatei Tradus de Dr I T Jordanian, editat de prof A I Smirnova Kazan Tip univers p boo copie cop A fost publicat pentru prima dată în anexa la "Nevrol Buletin" vol I, numărul I Un grup de oameni dintr-un simplu asamblare devine un individ colosal doar pentru că își dobândește propria sa stimă de sine colectivă Mulțimea este formată din simpatie, această sursă de imitație, acest principiu dătător de viață al corpurilor sociale Mulțimea din punct de vedere moral este sub nivelul mediu al elementelor sale constitutive Tard Vezi Kozlov, Mihailovski, Obolensky Biblioteca "Runivers" TARNOVSKII -TIKHOMIROV Tarnovsky, E Vezi Foynipkiy nr Tarhanov, I Creier "Enciclop Dicţionar* al lui Brockhaus şi Efron, vol IX, pp - Tarhanov, I Despre influența muzicii asupra corpului uman "Sev Greutate * I, - ; , - Articolul este bogat în material concret Muzica afectează nu numai starea mentală a unei persoane, ci și procesele corporale, excitând-o sau slăbind-o ' · Tatuajul la oameni din punct de vedere psihic "Dreapta Vestl nr O mică notă bazată pe lucrările lui Lacasagne, Lombroso și Marandon de Montiel Tverskoy, N Discursul universitar al lui Virchow (Corespondente de la Berlin) Moscova Ved " Nr Există și corespondență despre același discurs în Rus Ved * Nr În istoria Universității din Berlin, Virchow distinge două perioade: prima, când a dominat filosofia, și a doua, perioada de

dominare a științelor naturale T eichmüller Vezi Bobrov (T e l e p a t i y) Despre telepatie "Rebus* Nr , p ss ; Nr , p s Unele fapte din domeniul telepatiei sunt afirmate fără nicio critică la adresa lor T ertulian Vezi Mazurin, Martynov, Popov Timiryazev, K Metoda istorică în biologie "Rus Gând* , , - ; > , - - Aplicarea metodei istorice la biologie a provocat o revoluție fundamentală în concepțiile despre natura vie și a marcat o linie ascuțită între știința din prima și a doua jumătate a secolului nostru Autorul și-a propus sarcina de a trasa în termeni cei mai largi punctele principale ale acestei mișcări caracteristice a gândirii științifice din secolul al XIX-lea Articolul este un rezumat concis al prelegerilor publice susținute de autor la Moscova pentru cititorii care nu au pregătire specială în științe naturale Timofeev, A V și Ignatiev, M V Fundamentele examinării psihiatrice Compilat conform Leppmann'y în raport cu legislația rusă SPb Tip min înăuntru, del p de exemplare eu p k Eseu special din domeniul medicinei legale Nu are nimic de-a face cu psihologia Timskoy, F Despre subiecte moderne Despre minciunile femeilor "Greutate în lit * - Referitor la studiul lui Lombroso "Minciunile femeilor și originea ei"* Tihomirov, L -P E Astafiev Moscova Ved * No ju -În memoria lui Piotr Evgenievici Astafiev Moscova Biserică Ved * No ib, p Scurte note de ziar dedicate memoriei regretatului filosof Vezi mai jos Biblioteca "Runivers" TIKHOMIROV pentru T(ikhomirov), L -П E Astafiev (Necrolog) "Rus Rev " , - Semnificația lui Astafiev va crește atât timp cât se va dezvolta gândirea rusă, și chiar mai mult, deoarece lucrările sale pun o bază solidă pentru acea nouă filozofie, a cărei necesitate și inevitabilitate a fost prevăzută chiar de I Kirevskiy Tihomirov, L Cronica tiparului Locuri bolnave ale jurnalismului, "Rus Ob * ics - ' Articolul este în esență de natură polemică, dar cu încercări de a generaliza unele fenomene particulare ale jurnalismului rus Cea mai mare parte a articolului este dedicată unui răspuns clar la articolul lui L E Obolensky (vezi Vl Solovyov nr) Tihomirov, L Cronica tiparului Lupta idealurilor "Rus Rev * , - Invazia metafizicii este doar o reacție sănătoasă a spiritului uman împotriva consecințelor logice ale pozitivismului, care și-a mutilat adepții până la decadență Autorul se oprește asupra lui Nietzsche în legătură cu articolele MM Lopatin, Astafiev și Grot În articolul acestuia din urmă, vede o curioasă reformare a celor mai diverse viziuni asupra lumii, a celor mai opuse puncte de vedere Cu cuvântul "moralitate" domnul Grot, în opinia autorului, nu leagă nici un sens definit Tihomirov, L Cronica tiparului La controversa despre mișcarea religioasă modernă "Rus Despre " i, - Răspuns la articolul lui A Salomon: Către Canossu (Citizen* , No - , ,), cauzat de întrebarea "speculației arbitrare*" Vezi Vl Solovyov nr Tihomirov, L Cronica tiparului Declinul creativității "Rus Apoc " , - În principal în legătură cu articolul domnului Avrelin Feuilletonul lui Yu Nikolaev, dedicat acestui articol, este, de asemenea, atins în treacăt Creativitatea artistică rusă în vremurile sale de aur nu este opera oamenilor religioși, ci a unui popor profund religios Y Nikolaev încearcă să dea câteva corecturi minore articolului domnului Tihomirov: Note literare Despre oameni invizibili Moscova Vd * Nr Aici se referă la articolul domnului Avrelin Domnul Tikhomirov însuși își continuă discuțiile pe același subiect în articolul: Despre problema declinului creativității, "Rus Apoc * , - (cronica tiparului) La rândul său, referitor la acest articol, Yu Nikolaev: Note literare Două literaturi Moscova Vd * Nr Tihomirov, L Studii sociale (K Golovin Socialism as a positive doctrine, Sankt Petersburg -D Shcheglov History of social systems, ed a II-a, Sankt Petersburg,) "Rus Rev " i, - Nu este nimic

de adăugat că în lexicul criticii nu există decât epitete lăudabile pentru cărțile numite Socialismul este rezultatul unei greșeli fundamentale în viziunea asupra vieții umane